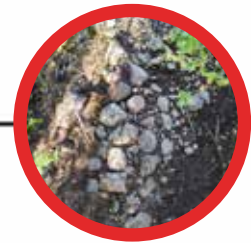

Vilsta

grav- och boplatssområde under brons-
och järnålder, en kalkugn och en färdväg

Lagersberg 1:3, Lyktan 3 & 7
Eskilstuna socken och kommun,
Södermanland

Erica Strengbom
med bidrag av Leif Karlenby
och Rasmus Ohlsson

L1985:6660 Hägnad
L1985:6661 Grav- och boplatssområde
L2023:3869 Stensättning
L2023:3600 Hägnad
L2023:3599 Stensättning
L2023:3598 Grav markerad av sten/block
L2023:3597 Gravfält
L2023:3591 Kalkugn
L2023:3590 Hägnad
L2023:3589 Stensättning
L2023:3579 Färdväg

ARKEOLOGGRUPPEN I ÖREBRO AB

Radiatorvägen 11, 702 27 Örebro

Telefon 019-609 04 10

www.arkeologgruppen.se

arkeologgruppen@arkeologgruppen.se

---

*Översiktskarta över Södermanlands län med
platsen för förundersökningen markerad i rött.*

© 2023 Arkeologgruppen AB
Arkeologgruppen rapport 2023:27

Författare	Erica Strengbom
Kvalitetsgranskning	Annica Ramström
Grafisk form	Nina Balknäs
Omslagsfoto	Blockgrav A644 sedd från väster. Liten bild: lodfoto över stenpackning A1962.
Foto	Arkeologgruppen AB om inte annat anges i figurtexten.

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgängliga på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed sv>

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr: R50223371_200001

Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0)

Vilsta

grav- och boplatssområde under brons- och järnålder, en kalkugn och en färdväg

Lagersberg 1:3, Lyktan 3 & 7, Eskilstuna socken och kommun, Södermanland

Erica Strengbom med bidrag av Leif Karlenby och Rasmus Ohlsson

L1985:6660 Hägnad

L1985:6661 Grav- och boplatssområde

L2023:3869 Stensättning

L2023:3600 Hägnad

L2023:3599 Stensättning

L2023:3598 Grav markerad av sten/block

L2023:3597 Gravfält

L2023:3591 Kalkugn

L2023:3590 Hägnad

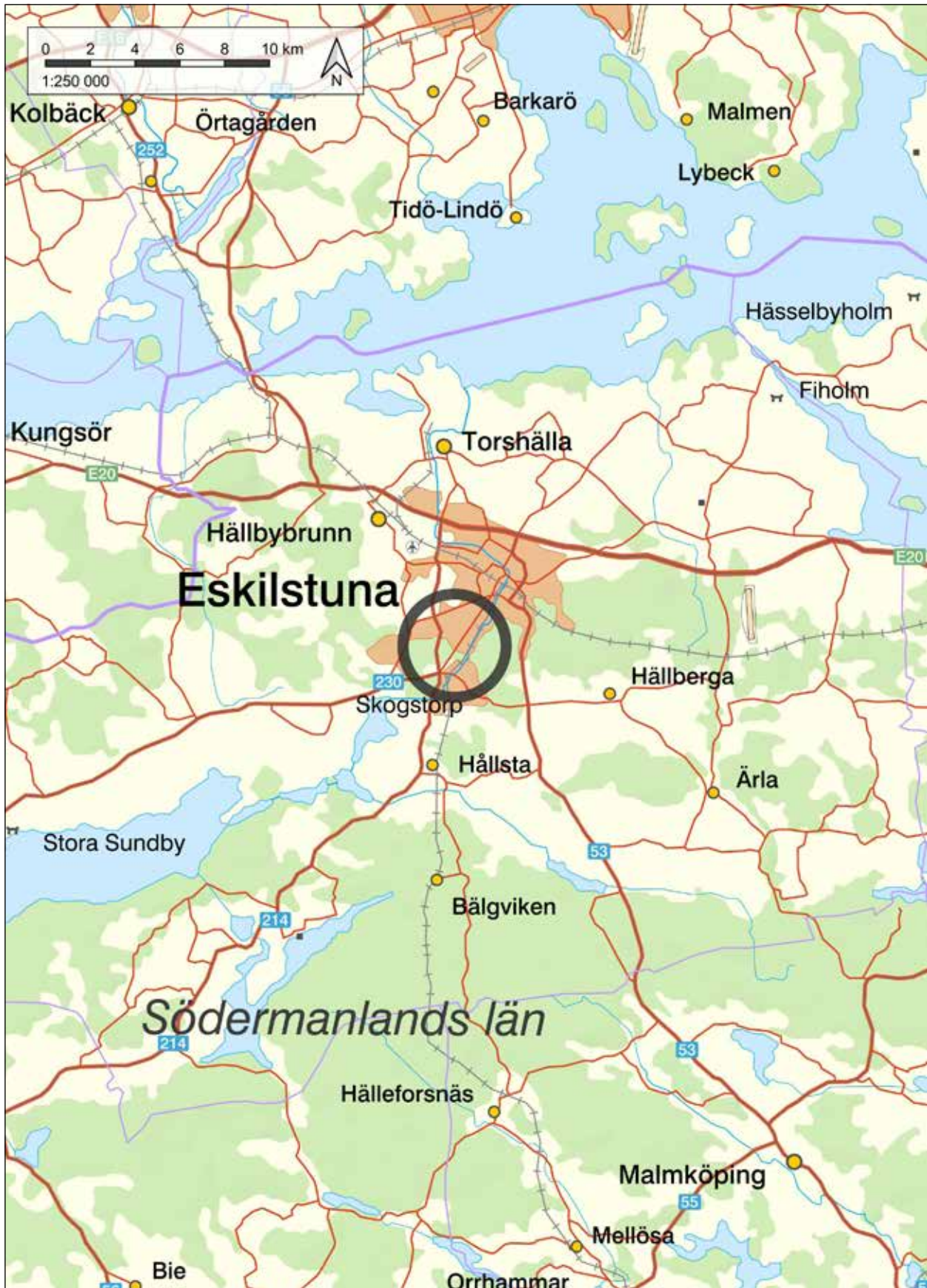
L2023:3589 Stensättning

L2023:3579 Färdväg

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning	8
Inledning	8
Bakgrund och kulturmiljö	9
Tidigare undersökningar.....	14
Utgångspunkter, syfte och målgrupper.....	15
Metod och genomförande.....	15
Lämningar på kullarna och höjderna (typ A).....	16
Lämningar inom de plana områdena (typ B)	16
Rapportarbetet	18
Analyser	18
Hällristningsinventering	18
Vedartsanalys	18
¹⁴ C-analys	18
Makrosossilanalys	18
Keramik	18
Resultat.....	19
Stensättningar och blockgravar	22
Boplatzlämning	22
Gropar	22
Stolphål	24
Härdar, grophärdar och kokgropar	24
Stensträngar.....	24
Terrasseringar	24
Stenpackningar.....	24
Lager.....	26
Ugn	26
Skärvstenshögar, skärvstensflak och skärvstenlager	26
Övriga lämningar	26
Störningar	26
Delområde 1–4	28
Delområde 1, norra delen.....	28
Delområde 2, terrasser	28
Terrass 1	28
Terrass 2	35
Terrass 3 – lägre terrassnivån	43

Delområde 3, västra delen	47
Gravfält	47
Delområde 4, södra delen	50
Boplatslämningar	50
Område 4, sydöstra delen	53
Analys	58
Makrofossilanalys	58
¹⁴ C-analys och vedartsanalys	58
Dateringar	58
Fynd	59
Keramik	59
Bränd lera	60
Ben	60
Slagg	60
Kvarts	60
Tolkning	61
Fas 1 bronsålder	64
Fas 2 äldre järnålder – folkvandringstid	64
Fas 3 medeltid	64
Fas 4 historisk tid	64
Aktiveter och konstruktioner	64
Utvärdering av resultaten i förhållande till undersökningsplanen	70
Ändringar i Kulturmiljöregistret	70
Referenser	72
Tekniska och administrativa uppgifter	73
Bilagor	74
<i>Bilaga 1. Schakttabell .....</i>	<i>74</i>
<i>Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar .....</i>	<i>77</i>
<i>Bilaga 3. Fyndtabell .....</i>	<i>86</i>
<i>Bilaga 4. Hällristningsinventering .....</i>	<i>88</i>
<i>Bilaga 5. Vedartsanalys .....</i>	<i>89</i>
<i>Bilaga 6. ¹⁴C-analys .....</i>	<i>92</i>
<i>Bilaga 7. Arkeobotanisk analys .....</i>	<i>100</i>
<i>Bilaga 8. Keramikanalys .....</i>	<i>102</i>

Figur 1. Översiktskarta med förundersökningsområdet markerat med en mörkgrå cirkel. Skala 1:250 000.

Figur 2. Översiktskarta med förundersökningsområdet markerat i rött. Skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Eskilstuna kommun har för avsikt att exploatera en cirka 34 200 kvadratmeter stor yta inom fastigheterna Lyktan 7, Lyktan 3 och Lagersberg 1:3 i Eskilstuna kommun och detaljplanen kom att beröra fornlämning L1985:6661 och L1985:6660 med tillhörande fornlämningsområde. I samband med det utförde Arkeologgruppen en arkeologisk förundersökning inom hela exploateringsytan. Sammanlagt har 188 anläggningar och lager mätts in och dokumenterats inom förundersökningsområdet. Anläggningar finns spritt över hela ytan, men med en koncentration till impedimentet.

I anslutning till det kända fornlämningsområdet påträffades ytterligare gravar och boplatzlämningar och ytan kom att utökas i Kulturmiljöregistret (hädanefter förkortat KMR). Ytterligare ett mindre gravfält om fem stensättningar, tre ensamliggande stensättningar, två hägnader, en kalkugn och en färdväg framkom vid förundersökningen. Tio daterade anläggningar (varav en från modern tid) visar på aktiviteter i området från äldre bronsålder (keramik) fram till historisk tid. Flera överlagringar fanns och dateringarna hade en tyngdpunkt kring yngre bronsålder och äldre järnålder.

INLEDNING

Arkeologgruppen utförde i augusti år 2022 en arkeologisk förundersökning av boplatssområdet L1985:6660 och hägnaden L1985:6661. Förundersökningen skedde på uppdrag av Länsstyrelsen i Södermanlands län och utgör del i prövningen av ansökan om tillstånd till ingrepp i fornlämning som Eskilstuna kommun har lämnat in till Länsstyrelsen. Beslut fattades den 27 april 2022 (dnr 431-9112-2021). Kostnadsansvar bärs av Eskilstuna kommun.

BAKGRUND och KULTURMILJÖ

Vilsta och förundersökningsområdet ligger i Borsökna-dalen som är ett slättlandskap med utdikade sjöar och vattendrag blandat med höjdparter och ändmoräner med småbruten och blockrik terräng. Dalen begränsas av Strömsholmsåsen i väster och Eskilstunaån med sina forsar i öster.

Utifrån rektifierade vattenkartor med registrerade fornlämningar ser vi hur landskapet växer fram från ett skärgårdslandskap under stenåldern till mer sammanhängande landområden med insjöar och vattendrag under yngre bronsåldern. Väster om förundersökningsområdet fanns Hyndevadsån, en viktig kommunikationsled som gick mellan Hyndevadsforsen i Eskilstunaån vidare norrut mot Ekeby (se figur 3 och 4).

Kringvattendragen och sjöarna etablerades under bronsåldern en rik bygd. Lösfynd som framkommit vid muddringar av ån och utdikningar av sjöar visar på en rik bronsåldersbygd med långväga kontaktnät. Exempel på lösfynd från äldre bronsålder påträffade vid muddring och nyodling är en bronsdolk, en kantyx, en skafthålsyx och två holkyxor. Från yngre bronsålder finns två holkyxor, en stor bälteshake med spiraler och de så kallade Skogstorpsyxorna. Skogstorpsyxorna är sakrala och är troligen nedlagda som ett offer i vattendraget eller i en mosse. Föremålen är exklusiva och visar på handelskontakter söder- och österut (Damell 2000:37ff). Namnet Fröslunda vittnar också om en forntida offerplats (Ortsnamnsregistret). Även fornlämningsbilden visar på ett rikt förhistoriskt landskap.

Nordväst om förundersökningsområdet finns en välbevarad bronsåldersboplats registrerad L1985:6925 med husgrunder, hägnader och röjda odlingsytor. I övrigt utgörs fornlämningarna i omgivningen av gravfält. Här finns högar, rösen och stensättningar rikt representerade, ibland inom samma gravfält, vilket visar på en bebyggelsekontinuitet från bronsålder och framåt (se figur 5).

Stensättningarna är runda, rektangulära, skeppsformiga och firsidiga; många har konstruktionsdetaljer i form av mittblock och kantkedjor av klumpstenar. Ibland samlas ett mindre antal stensättningar till gravgrupper, spridda på höjdparter runt det flacka landskapet som idag är odlingsmark. I närområdet finns även ett stort antal spridda, ensamliggande lämningar i form av skärvestenshögar, ensamliggande

stensättningar och rösen. Även skålgropar förekommer i närområdet. Däremot finns inga kända hällristningar. Järnåldern finns representerad i landskapet genom de många höggavfälten, som tillsammans med ortnamnen med efterlederna -sta och -by visar på en fortsatt etablering under järnålder.

Förundersökningsområdet ligger inom Vilsta industriområde som under historisk tid har tillhört Lagersbergs säteri och Källsta gård. Området ligger längs ett öst-västligt moränstråk med höjder kring 26–29 meter över havet. Centralt inom förundersökningsområdet finns ett impediment med de registrerade lämningarna L1985:6661 och L1985:6660, registrerade i KMR som boplatz och hägnad. Vid förstagångsinventeringen av området år 1956 beskrivs även två övertorvade högar, varav en med en grop i mitten. På ytan noterades skärvesten. Vid den reviderade inventeringen, andragångsinventeringen, år 1986 beskrivs området som ett boplatzområde med skärvestenshögar, terrasseringar, en hägnad och röjda ytor. Redan då beskrivs området som kraftigt överväxt med sly och slån bärsbuskar och att det inom området sannolikt kunde finnas flera oupptäckta lämningar (KMR). Inom förundersökningsområdet fanns också en oklar lämning (L1985:5916) som i KMR registrerats som stensättningsliknande lämning.

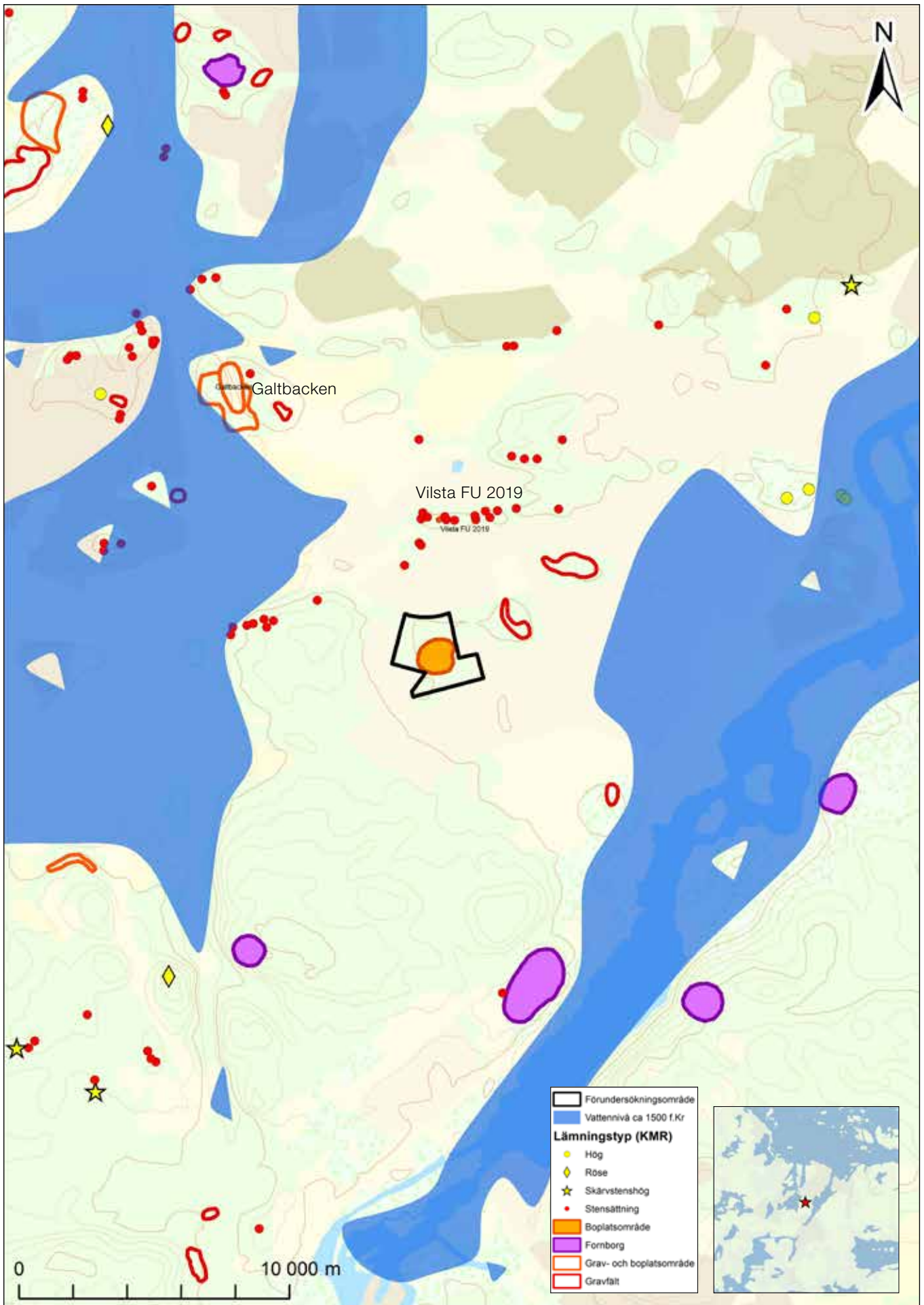
Inför upprättandet av förundersökningens undersökningsplan gjordes ett fältbesök av platsen som visade sig vara kraftigt överväxt av sly och täta slån bärsbuskar. De röjda ytorna, en terrassering och hägnaden kunde lokaliseras. Däremot återfanns inte skärvestenshögar då krönet var helt överväxt av ogenomträngliga slån bärsbuskar. Först efter slyröjning framstod högar markant i krönläge.

Även de lägre belägna ytorna var överväxta, men där mer av asp och björksly men också kulturväxter såsom kaprifol och nyponbuskar. De lägre ytorna har fram i modern tid (1960-tal) brukats som åkermark vilket syns på lantmäteriets historiska flygfoton (se figur 7).

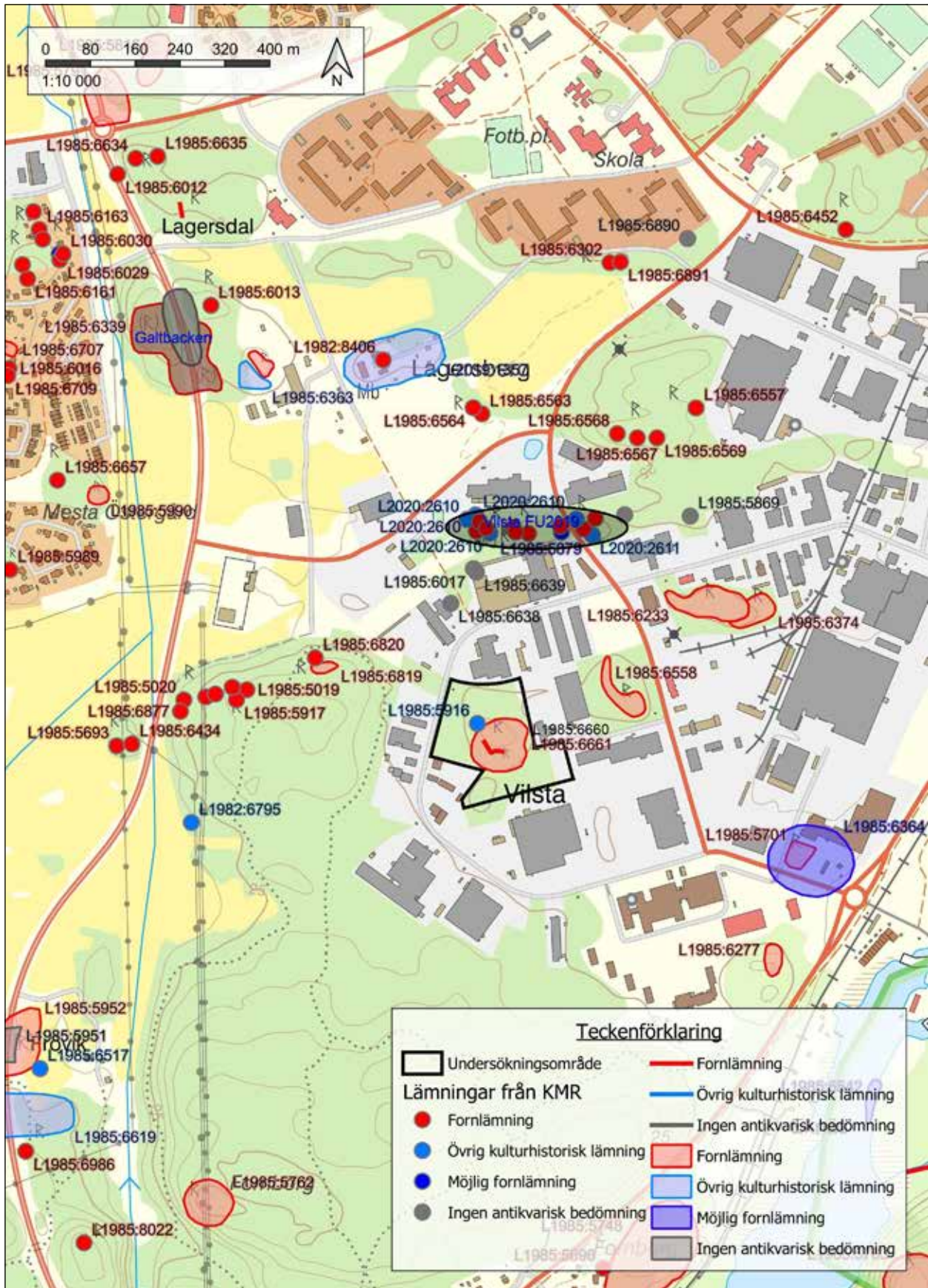
I det historiska kartmaterialet syns större delen av undersökningsområdet ligga inom enheten Källsta medan den norra delen tillhör Lagersbergs säteri. Det finns inte mycket kartor att tillgå i Lantmäteriets digitala arkiv men utifrån en ägoinsättning daterad år 1814, beskrivs området som "det norra åkergrädet", med impediment i det södra grädet.

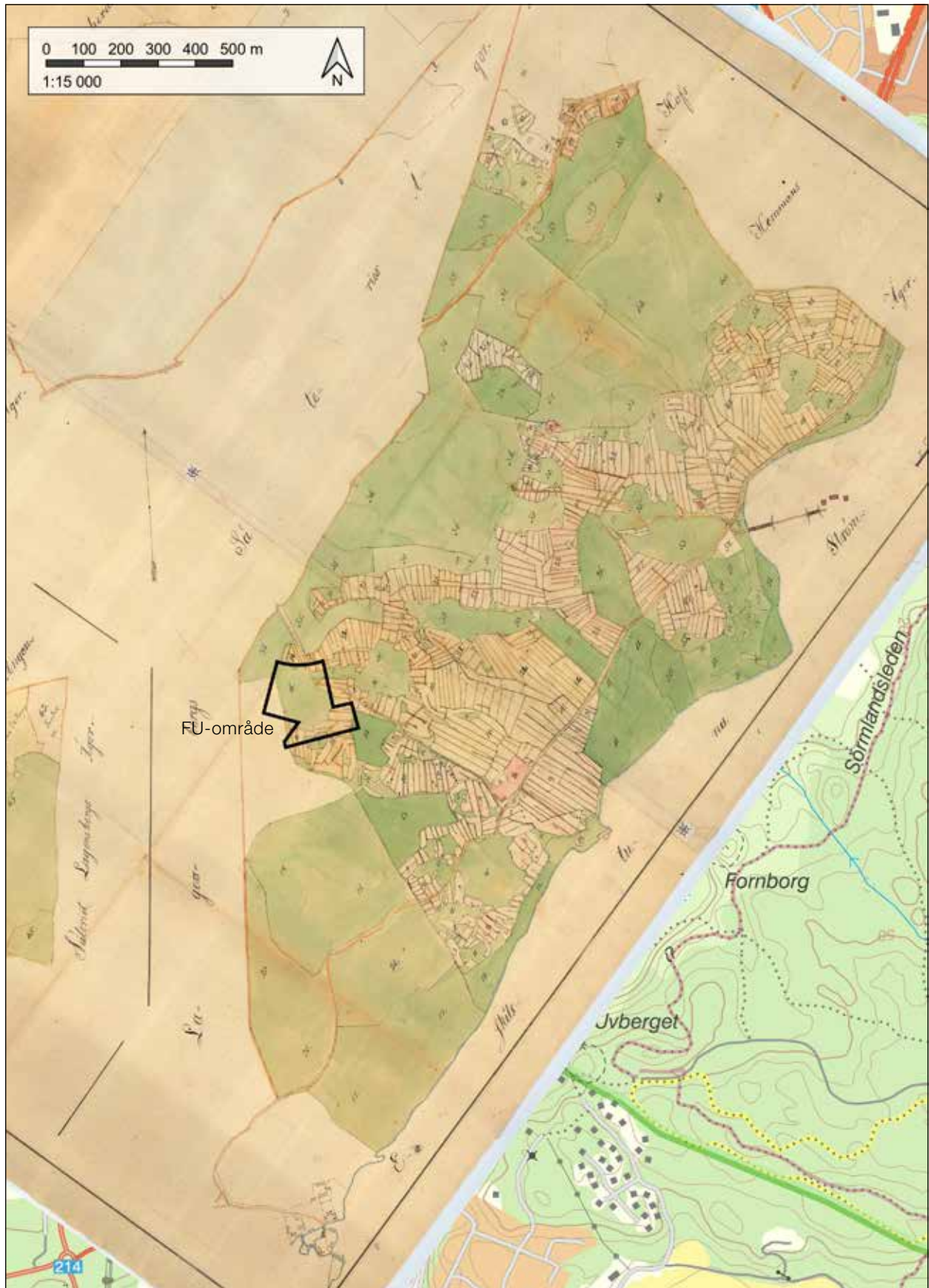
Figur 3. Vattenkarta med registrerade fornlämningar 2 000 f.Kr.

Figur 4. Vattenkarta med registrerade fornlämningar 1 000 f.Kr.

Figur 5. Fornlämningsskissen kring undersökningsområdet. Skala 1:10 000.

Figur 6. Rektifierad karta 1814 års ägoinsmätning med undersökningsområdet markerat med svart. Skala 1:15 000.

I undersökningsområdets nordöstra del syns en landsväg löpa mellan Lagersberg i norr och Skjulsta kvarn i sydöst (04 fos-59) (se figur 5). Källsta har i början av 1800-talet samma ägare som grannbyn Skjulsta och gården Fröslunda. Någon gång omkring år 1820 avvecklas bebyggelsen vid Källsta och marken brukas därefter under gårdarna Rosenberg och Vilsta. Landskapet består på detta sätt i ungefär 100 år för att på 1960–1970-talen läggas ut som industritomter. Då anläggs också Skjulstavägen i väster.

Tidigare undersökningar

I samband med exploateringen av bostadsområdet Lagersberg och industrietablering i Vilsta i mitten av 1960-talet undersöktes två stensättningar: L1985:5868 och L1985:5869 av Eskilstuna stadsmuseum (Bergengren 1968). Båda gravarna innehöll brända ben och metallfynd. I L1985:5869 fanns endast ett kraftigt eroderat järnföremål. I L1985:5868 hittades en dubbelknapp och ett fragment av en ryggtappskära (Bergengren 1968:5). I den senare graven fanns sammanlagt tre liter brända ben. Trolig datering är yngre bronsålder (Bergengren 1968:7). En större stensättning undersöktes år 1969, belägen norr om förundersökningsområdet. Den var områdets största stensättning med 20 meters diameter. Den hade en inre stensättning med 13 meters diameter. I KMR beskrivs anläggningen i den ursprungliga inventeringsboken och omtalas där som undersökt år 1969. Det finns dock inga arkivaliska uppgifter om det och det saknas enligt inventeringsboken ett ATA:nr.

Väster om undersökningsområdet löper Västerleden (väg 230). Inför vägbygget utfördes flera arkeologiska utredningar och undersökningar under 1990-talet och i början av 2000-talet.

Cirka 900 meter sydväst om det nu aktuella förundersökningsområdet undersöktes bland annat tre generationer terrasserade treskeppiga långhus (L1985:5951 och L1985:5952). Bebyggelsens datering omfattade perioderna romersk järnålder, vendeltid och vikingatid (Hamilton 2001). Delar av fornlämningen kvarligger utanför det då aktuella exploateringsområdet.

Inför samma vägprojekt, cirka 500 meter nordväst om det aktuella förundersökningsområdet, ligger Galtbacken (L1985:6365) som undersöktes under

1990-talet och i början av 2000-talet. Undersökningarna visade på en komplex miljö med lämningar från äldsta bronsålder fram till yngre järnålder. Lämningarna bestod av en skärvestenshöj, boplatslämningar, stenfyllda stensättningar och mittblocksstensättningar på en markant bergshöjd 15–20 meter över havet (Dunér & Evanni 2003). Topografin och fornlämningsmiljön påminner om förundersökningsområdet i Vilsta.

En liknande fornlämningsmiljö undersöktes år 2019 cirka 300 meter norr om det nu aktuella utbredningsområdet (L2020:2600, L2020:2601, L2020:2614, L2020:2630, L1985:5878, L1985:6478 m. fl.). Även där fanns registrerade stensättningar på en markant bergshöjd. Schaktningen resulterade i en aktivitetsyta med en hydda från yngre bronsålder. Hyddan har kunnat knytas till rituella aktiviteter i samband med begravingar i de närbelägna stensättningarna (Karlenby & Strengbom 2020).

Cirka 150 meter öster om förundersökningsområdet ligger gravfältet L1985:6558. Området mellan den nu aktuella förundersökningen och gravfältet undersöktes år 2021 i avgränsande syfte. Förundersökningen visade att gravfältet inte sträckte sig vidare västerut. Varken gravar eller fynd påträffades (Appelgren 2021) (se figur 5).

UTGÅNGSPUNKTER, SYFTE och MÅLGRUPPER

Förundersökningens syfte var att ge Länsstyrelsen ett beslutsunderlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i fornlämning. Förundersökningen skulle fastställa och dokumentera fornlämningarnas karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt ta tillvara fornyfynd. Resultaten ska kunna användas av undersökare för att bedöma och beräkna omfattningen av en arkeologisk undersökning. Resultaten ska också kunna användas i företagarens planering.

Efter ett fältbesök av Länsstyrelsen, när det stod klart att det inom förundersökningsområdet rymdes ett stort antal komplexa anläggningar, beslutades att förundersökningen skulle fokusera på att avgränsa fornlämningarna.

Målgrupper för förundersökningen var främst Länsstyrelsen och Eskilstuna kommun.

METOD och GENOMFÖRANDE

Arbetet inleddes med en kart- och arkivstudie över platsen, vilket omfattade en genomgång av Kulturmiljöregistret (KMR) och en kontroll av eventuella tidigare utredningar eller undersökningar i området. Det historiska kartmaterialet i Lantmäteriets historiska kartarkiv som finns tillgängligt på nätet analyserades. Kartarkivet innefattar Rikets allmänna kartverk, Lantmäteristyrelsens arkiv och Lantmäterimyndighetens arkiv. Denna del finns inarbetad i kapitlet *Bakgrund och kulturmiljö*.

Fältarbetet inleddes med att hela området inventerades. Dock var vissa delar av området kraftigt överväxt av sly och slånärsbuskar och röjning kom att ske parallellt med det arkeologiska arbetet, främst schaktningen. Det medförde också att viss inventering även fortgick samtidigt som schaktningen. Vid inventeringen påträffades 20 gravar i form avstensättningar och blockgravar, en färdväg och en kalkugn, vilka mättes in och dokumenterades. Ytterligare tre gravar påträffades vid schaktning.

I samband med förundersökningen utfördes också en inventering av berghällar och block för att undersöka förekomsten av skålgropar och hållristningar. Inga skålgropar eller hållristningar hittades vid specialinventeringen.

Schaktningen inleddes på impedimentet med de sedan tidigare registrerade lämningarna då det uppfattades som den fornlämningstätaste, mest komplexa och svårschaktade miljön. Här användes schaktningsmetod typ A. På de plana ytorna i den lägre terräng användes schaktningsmetod B.

Vid schaktningen torvades alla ytor av och matjorden metalldetekterades. Sedan grävdes skiktvis ned till kulturlager och anläggningsnivå för att via provschakt försöka fastställa fornlämningens utbredning. De schakt som saknade anläggningar grävdes ner till steril, orörd mark. Där lämningar påträffades utökades schakten till större ytor. Metalldetektering skedde kontinuerligt i matjord, kulturlager och anläggningar i samtliga schakt. Schakten och de arkeologiska lämningarna finrensades med handverktyg. Anläggningar grävdes till hälften om inte annat anges. I mer omfattande lager grävdes provrutor. Schakt, anläggningar, fynd och prover mättes in med RTK-GPS och relaterades till kontext. Lösfynd mättes in eller relaterades till schakt.

Fältdokumentationen har gjorts på skrivplatta med det arkeologiska dokumentationsprogrammet Arkeo installerat. Programmet är utformat av och för arkeologer för att underlätta och samla all dokumentation i form av anläggningsbeskrivningar, fynd, prover, ritningar och fotografier på en och samma plats och länkar samman dem till, i detta fall, schakt och anläggningar. Skrivplattan används för anläggningsbeskrivningar i färdiga mallar som även har textfunktion för fritext, ritningsprogram med millimeterpapper och kamera. Vid förundersökningen i Vilsta användes en mall för schaktbeskrivningar och en för anläggningsbeskrivningar. Utöver det användes funktionen text för fri textbeskrivning där en områdesbeskrivning gjordes. Programmet är kompatibelt

med Officepaketet som via dataprogrammet Excel omvandlar mallarna till schakt- och anläggnings-tabeller. Fotodokumentation med digitalkamera skedde kontinuerligt. Fotografier togs löpande över schakt och anläggningar. Översikt fotografier togs med mobilkamera och med drönare.

Daglig säkerhetskopiering gjordes av det digitala dokumentationsmaterialet. Överföring, lagring och registrering av fälldata skedde i Intrasis 3. Analys av fälldata skedde i programmet Intrasis 3 och ArcGIS 10.1 och QGIS.

Schaktningen skedde utifrån två olika metoder som skiljde sig åt utifrån platsens topografi och fornlämningsmiljön så som beskrivs nedan som typ A och typ B. Typ A grävdes mer intensivt medan de plana områdena, typ B, grävdes extensivt.

Lämningar på kullarna och höjderna (typ A)

Typ A utgörs av områden med gravar och rituella verksamheter. De registrerade lämningarna i form av skärvtenshögar och hägnader är vanligt förekommande i närområdet (se kapitlet *Historisk bakgrund*), ofta tillsammans eller i närheten av stensättningar. Undersökningar av liknande miljöer som till exempel Galtbacken (Dunér & Evanni 2003) och Vilsta Lagersberg (Karlenby & Strengbom 2020) har visat på komplexa brons- och järnåldersmiljöer i storblockig terräng.

Andra platser av den här typen har undersökts vid Nibble utanför Enköping (Artursson m. fl. 2011), Igelsta, Östertälje (Hyenstrand 1966), Ryssgårdet i Uppland (Eriksson & Östling 2005) och Klinga i Östergötland (Stålbom 1994). Genom dessa undersökningar har en ny undersökningsmetodik utvecklats för den här typen av miljöer då det visat sig att det inte fungerar att gräva långa sökschakt, särskilt inte under en förundersökning. Man behöver iaktta en försiktighet vid schaktningarna så att man inte skadar eventuella stenkonstruktioner, till exempel hägnader, stensättningar och skärvtensflak/högar, lämningar som inte alltid är synliga ovan mark. Då den här typen av lämningar ofta består i konstruktioner sammansatta av på platsen ursprungligt belägna stenar och block, som har flyttats omkring och ordnats för att skapa en specifik kulturmiljö, ett rituellt landskap, behöver

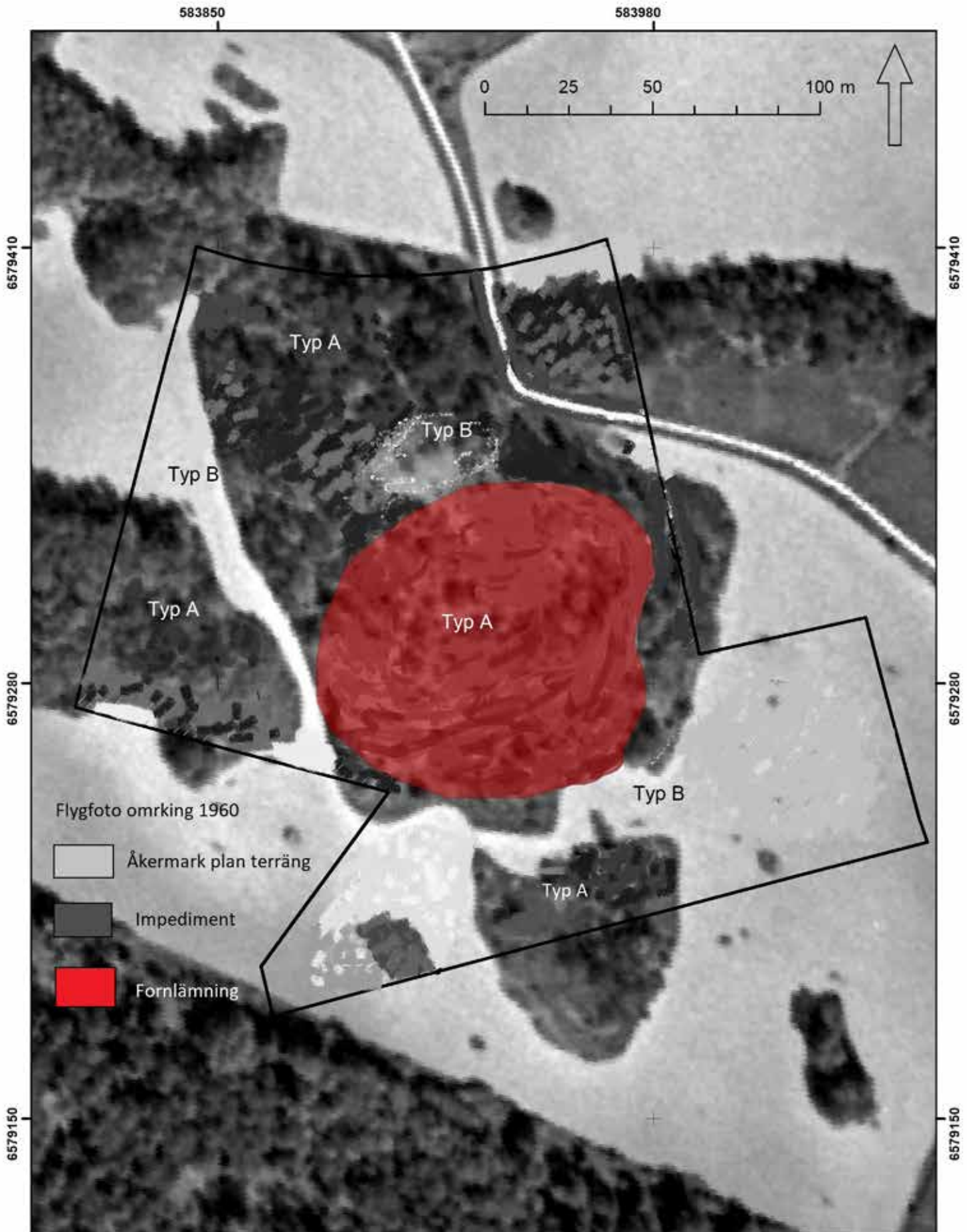
man först avgöra i vilken kontext och sammanhang som de enskilda stenarna befinner sig. Det är därför av stor vikt att man inte flyttar på någonting innan man säkert vet vad det är, eller i alla fall vet om det är en del av fornlämningen eller inte.

Med utgångspunkt i denna nya metodik togs mindre sökschakt upp kring de registrerade lämningarna vilka sedan vidgades till större sammanhängande ytor där anläggningar och/eller konstruktioner påträffades. Stenblock flyttades inte utan rensades fram för hand.

Lämningar inom de plana områdena (typ B)

I de plana ytorna, i den lägre liggande terrängen som utgjordes av igenväxande åkermark, utgick schaktningen från de metoder som är utvecklade för åkerboplatsundersökningar. Här grävdes mer extensivt med långa sökschakt. Där lämningar påträffades utökades schakten för att klargöra vilken typ och bevarandegrad det rörde sig om.

Figur 7. Plan över undersökningsområdet som visar de olika områdena typ A och typ B. Skala 1:1 500.

Rapportarbetet

Direkt efter fält valdes kol- och jordprover ut och skickades för vidare analyser. Dokumentationsmaterialet har bearbetats i Intrasys, ArcMap och QGIS. Alla anläggningar och fynd har klassats i undergrupper utifrån typ som sedan sammanställts i text och i planer uppdelat i kategorier och delområden. Tolkning av materialet har skett utifrån anläggningstyp, dateringar, fyndmaterial och till viss del även stratigrafiska iakttagelser.

Analyser

Till hjälp att tolka och datera anläggningar och lager har olika vetenskapliga analyser använts.

Hällristningsinventering

Då det lokala närområde består av ett utpräglad brons- och äldre järnåldersmiljö vilket ofta även innefattar hällristningar och skålgropsförekomst, utförde Sven Gunnar Broström, Botark en specialinventering av berghällar och block (se bilaga 4).

Vedartsanalys

För att få en bättre kännedom om platsens kronologiska tidsställning genomfördes vedartsanalyser. Kolprover genomgick en vedartsanalys för att avgöra trädslaget och dess egenålder. Resultatet låg sedan till grund för vilka prover som skickades för datering. Vedartsanalysen utfördes av Ulf Strucke, Antraco HB (se bilaga 5).

¹⁴C-analys

Syftet med analysen var att datera anläggningar och lager för att på så sätt få en uppfattning om när platsen brukats. Material för ¹⁴C-analys valdes ut från vedartsanalysen. Urval har även gjorts i det makroskopiska materialet där material med kort egenålder valts ut för ¹⁴C-analys av Stefan Gustavsson, Arkeologikonsult. Sammanlagt nio prover skickades iväg för ¹⁴C-datering. Proverna kom från utvalda anläggningar och lager. När det gällde prover från lager valdes de ut från olika ytor för att ge en uppfattning om hur de olika ytorna nyttjats under olika tidsperioder (se bilaga 6).

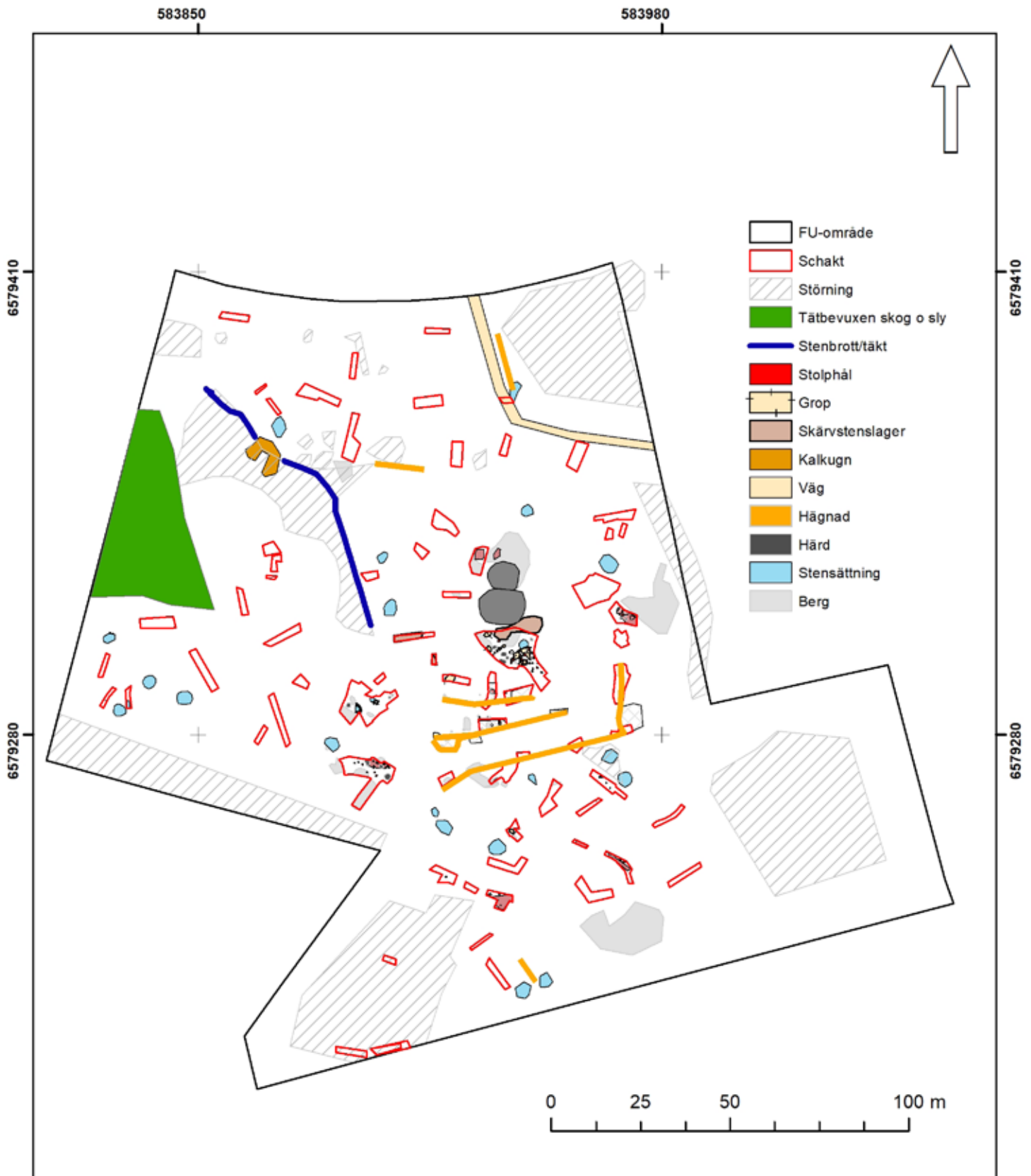
Makrosfossilanalys

Makrosfossilanalysen utfördes i syfte att klarlägga markanvändning och lokal odlingshistoria samt belysa de boendes ekonomi samt matvanor, eventuell djurhållning, fiske och aktiviteter. Förutom växtrester söktes också annat makroskopiskt material i proverna som till exempel fiskben, insektsrester och smidesloppor, då de utgör viktiga indikatorer på olika miljöer och aktiviteter. Den makroskopiska analysen utfördes av Stefan Gustavsson, Arkeologikonsult (se bilaga 7).

Keramik

Keramiken har analyserats och daterats av Leif Karlenby, Arkeologgruppen (bilaga 8).

RESULTAT

Figur 8. Undersökningsområde med terrängskuggning, inmätta schakt, anläggningar och störningar. Skala 1:1 500.

Inom undersökningsområdet mättes sammanlagt 188 anläggningar och lager in. Av dem kom 15 att utgå. Utöver det mättes också 20 störningar. De bestod av jordvallar, uppfyllda ytor, bortsprängda ytor, sentida maskingrävda gropar, täktgropar och stenbrott.

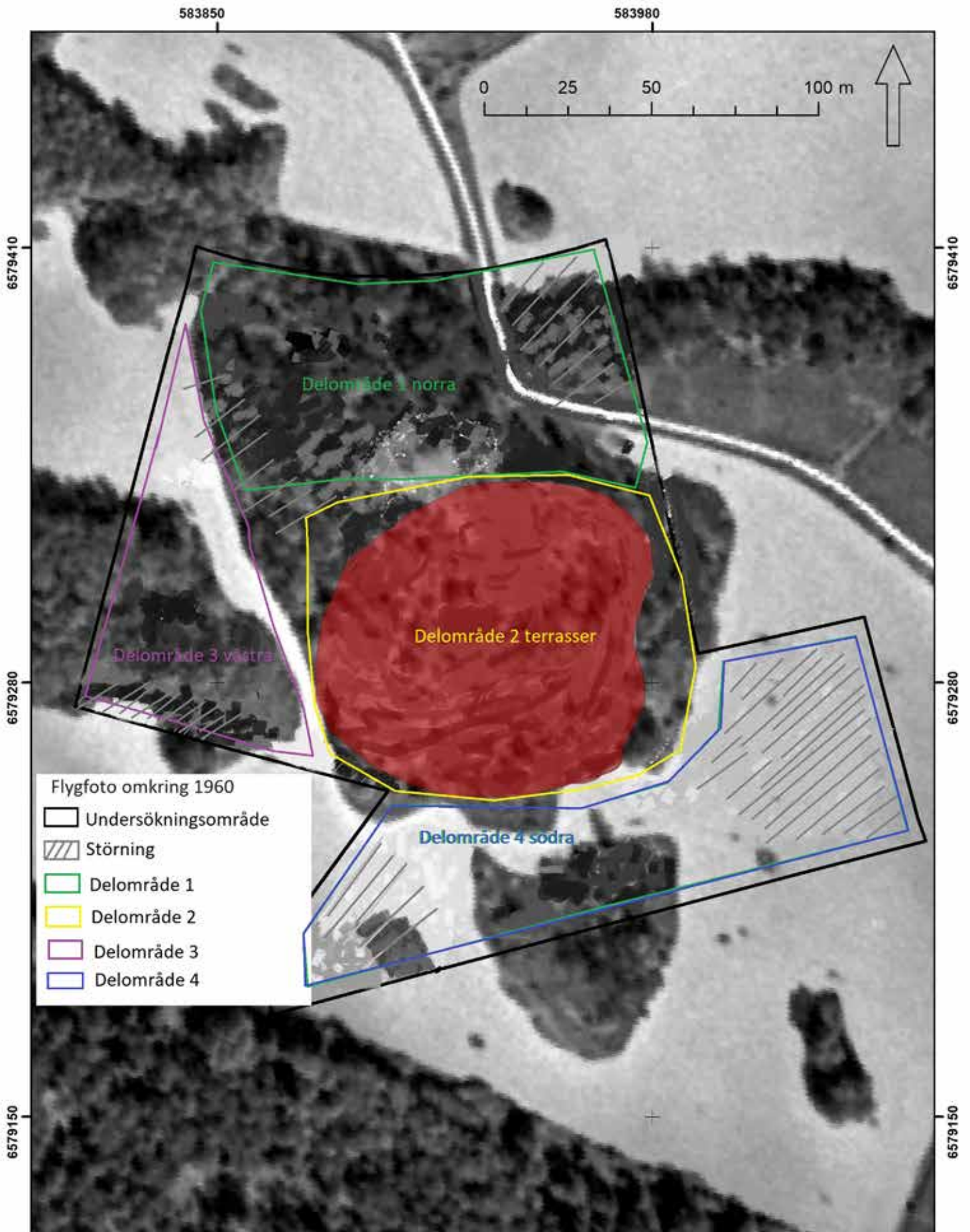
Ett urval av de arkeologiska anläggningarna undersöktes – mestadels gropar och stolphål – för att bättre fastställa deras karaktär och erhålla datering. Därefter presenteras en sammanställning av de inmätta och dokumenterade anläggningstyperna följt av beskrivningar av delområden 1–4 (se figur 9) i nummerföljd:

- delområde 1, norra delen
- delområde 2, terrasser
- delområde 3, västra delen
- delområde 4, södra delen

På impedimentet, i figurmaterialet benämnt delområde 2, framkom tre nivåer av terrasseringar där den naturliga topografin med bergskanter och naturblock har förstärkts med hägnader och stenpackningar. Terrasseringarna löper i öst-västlig riktning nedanför de båda högarna i krönläge. På terrasserna fanns också skärvstenslager, gropar, härdar, stolphål, en ugnskonstruktion och flertalet gravar. Impedimentet kommer nedan att redovisas utifrån de olika terrassnivåerna.

Typ	Antal	Antal undersökta
Dike (sentida)	1	
Sotfläck	1	
Grop	18	10
Hålväg	1	1 sektion
Stensträng	5	
Härd	20	7 (grophärdar, kokgrop)
Lager	14	4 delundersöka
Ränna	1	1
Röjningsröse	1	
Skärvstenshög	2	
Skärvstensflak och skärvstenslager	2	1
Stenpackning	9	2
Stensättning	19	
Blockgrav	4	
Stolphål	59	13
Störning	20	
Terrass	5 (3 nivåer)	3 delundersökta
Ugn	2	1
Utgår	15	
Totalt	188	43

Tabell 1. Översikt av det totala antalet inmätta anläggningar och lager.

Figur 9. Plan över delområden 1-4. Skala 1:1 500.

Figur 10. Erica Strengbom kontemplerar och dokumenterar gran A2035. Foto från väster.

Stensättningar och blockgravar

Inom förundersökningsområdet påträffades sammanlagt 23 anläggningar som tolkas vara gravar. De har registrerats utifrån lämningstypslistan som stensättningar och blockgravar.

Stensättningar avser gravar som har kantkedjor med flack eller svagt välvd profil. De är anlagda kring mittblock och har ibland en inre stenpackning. Med blockgravar avses här en grav som är markerad med en markfast sten eller ett block. De kan även ha en stenpackning intill eller enstaka småsten.

Innan förundersökningen fanns en osäker stensättning registrerad som fornlämningsliknande lämning (L1985:5916). Vid 1956 års inventering beskrevs den som en stensättningsliknande lämning. År 1986 då revideringsinventeringen gjordes, kunde lämningen inte med säkerhet återfinnas. Vid den nu gjorda förundersökningen påträffades en stensättning (A1564) som stämde in på den tidigare beskrivningen i KMR. Lämningen har registrerats som en stensättning med den antikvariska statusen fornlämning och dess läge har justerats något utifrån inprickningen i KMR. Utöver den återfunna stensättningen påträffades ytterligare 18 stensättningar och fyra blockgravar.

De flesta av gravarna (20 st) påträffades vid fältinventeringen, medan de resterande tre påträffades vid schaktning. Det är sannolikt att det inom förundersökningsområdet finns ytterligare oupptäckta stensättningar. Inga stensättningar undersöktes inom ramen för förundersökningen. De inmätta och

dokumenterade stensättningarna består av blockgravar med stenpackning, och runda eller ovala stensättningar med kantkedja. Deras morfologi stämmer väl in med registrerade stensättningar i närområdet.

Utifrån form och jämförelse med liknande undersökta platser får gravarna en generell datering till yngre bronsålder – äldre järnålder. De runda eller rundade stensättningarna har en diameter på 1,6–6 meter. Flertalet av dem är övertorvade och vissa är bevuxna med träd. Sju av stensättningarna har till delar bevarad kantkedja bestående av sten i storleken 0,2–0,7 meter. De flesta stensättningarna hade en svagt välvd eller välvd profil med en höjd av 0,3–0,5 meter.

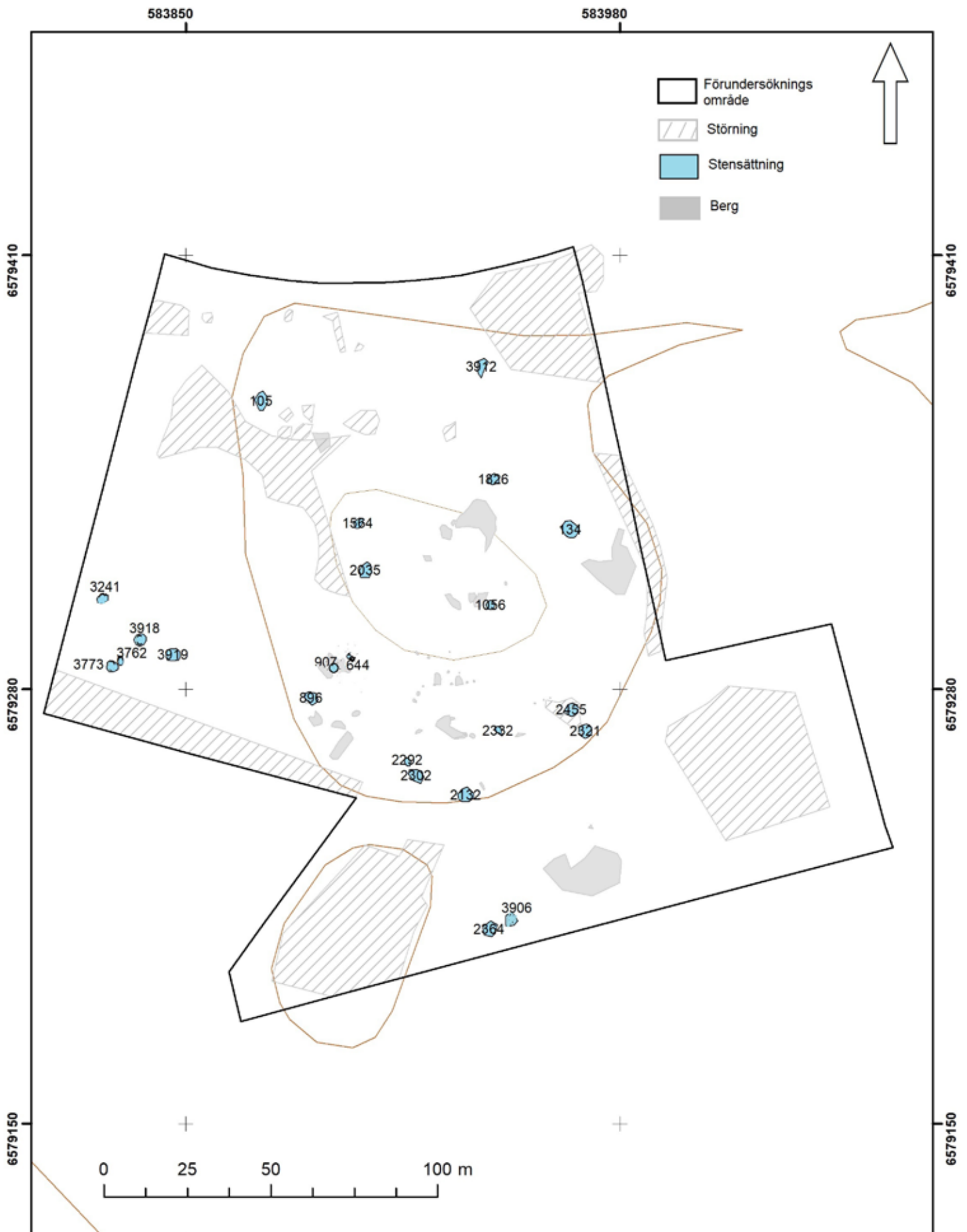
Blockgravarnas storlek varierade från 3×3 till 5×4 meter. De bestod av ett markant markfast block med en mindre stenpackning intill.

Boplatslämning

Gropar

Vid undersökningen påträffades 18 gropar; av dem undersöktes tio. Groparna var av varierande storlek och form. Tio av groparna var runda till ovala i plan med en diameter på 0,25 till 0,9 meter. Sju av groparna var större, med storlek på ungefär 1,1–4 meter, och var ovala till rektangulära i formen.

Två gropar skilde ut sig från de övriga. En av dem var rektangulär i plan, med storlek på 0,6×0,4 meter och hade stensatta kanter. Den andra var en möjlig bengrop som var rund i plan med diameter på 0,4 meter.

Figur 11. Inmätta stensättningar i området. Skala 1:1 500.

Stolphål

Av de 59 stolphål som påträffades inom undersökningsområdet undersöktes 13 stycken. På den övre terrassen (terrass 1, delområde 2) finns en ugnskonstruktion som innehöll sex stolphål vilket sannolikt är del av en överbyggnad. Inga övriga konstruktioner kunde urskiljas bland stolphålen.

Stolphålen hade en koncentration till den övre terrassen men förekom även spritt på de lägre terrasserna och i de plana, före detta åkerytorna. De påträffade stolphålen var runda till oregelbundna i formen, 0,2 till 0,8 meter stora, med stenskoning eller möjlig stenskoning. Tydliga rester efter stolpar kunde iaktas i 21 av stolphålen. Av de undersökta stolphålen hade fyra stycken en skålformad botten, tre hade raka väggar i sektion och i kanterna av två av dem påträffades bränd lera. Djupet på de undersökta stolphålen varierade mellan 0,03 och 0,3 meter där de grundare stolphålen endast hade botten bevarad. De stolphål som påträffades i den före detta åkermarken var generellt sämre bevarade med endast botten kvar.

Härdar, grophärdar och kokgropar

Begreppen härd, grophärd och kokgrop används i föreliggande text på följande sätt:

- Härd syftar till en grund eldstad som innehåller kol och/eller sot och enstaka inslag av skärvsten. Härdar har en flack profil som inte överstiger 0,15 meter.
- En grophärd däremot är tydligt nedgrävd med ett djup som överstiger 0,15 meter och innehåller rikligt med kol och sot.
- Kokgropen är liksom grophärden tydligt nedgrävd, men den innehåller en mindre mängd kol och sot och en större kvantitet skörbränd sten än grophärden.

Av de 20 påträffade härdarna undersöktes sju. Fyra av dem utgjordes av grophärdar och tre av kokgropar. De undersökta grophärdarna och kokgroparna hade storlek på 0,8×0,6–0,8×0,7 meter. Av dem har kol från fem anläggningar ¹⁴C-daterats, varav en (A3751) erhöll en modern datering. Övriga härdar (A712, A750, A1471 och A2641) har daterats till perioderna förromersk järnålder, romersk järnålder och medeltid (se vidare kapitlet Datering).

Resterande anläggningar har inte undersökts och benämns därför endast som härdar. De var runda till ovala i plan och varierade mellan 0,5 meter i diameter till 2,2×1,5 meter. De innehöll skörbränd sten, sot och kol. Vissa av dem var anlagda direkt på berghällen.

Stensträngar

Av de fem påträffade hägnaderna har alla registrerats som stensträngar utifrån lämningstypslistan. Hägnader och stensträngar kan indikera bebyggelse under brons- och järnålder men kan även höra samman med yngre agrara aktiviteter. Stensträngarna ligger i slutningar och i de lägre terrängpartierna. De mätte 8–18 meter i längd, fyra var enkelradiga och en stensträng var dubbelradig med stenar i storleken 0,4–0,6 meter och låg ofta i anslutning till stensättningar. Intill hålvägen (A172/2951) fanns en stensträng som möjligen kan vara röjningssten från hålvägen.

Terrasseringar

A1939, A1948, A1975, A1975 och A3900 (på impedimentet, delområde 2) består av uppbyggda terrasskanter och ligger intill stenröjda ytor eller tillsammans med stenpackningar som bygger upp terrassytorna. De följer främst den södra sidan av höjden i öst-västlig riktning i upp till 30 meter, och har tydligt uppbyggda stenskanter av 0,3–0,8 meter stora stenar, bitvis i dubbla rader med stenpackningar.

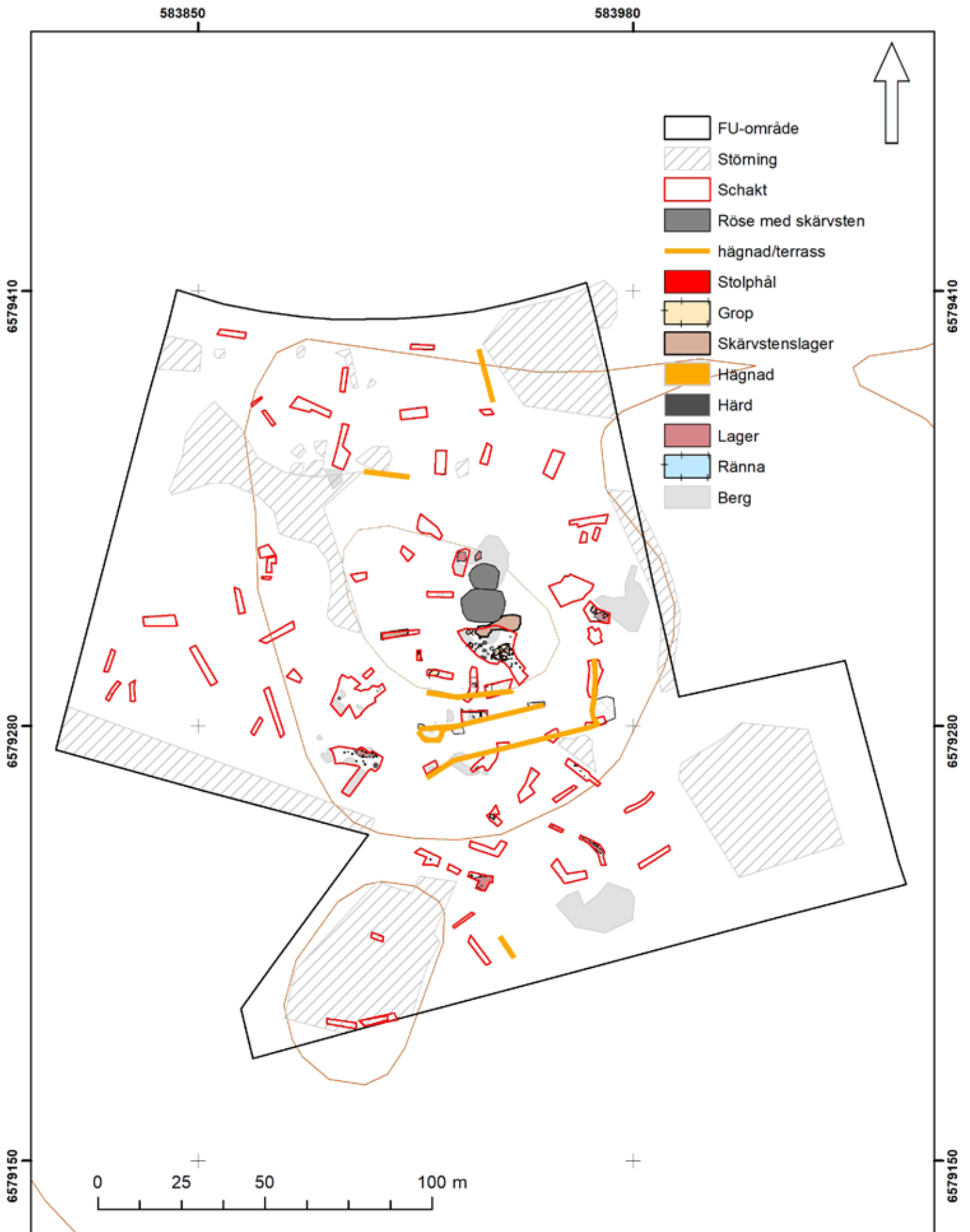
Stenpackningar

Sammanlagt har nio anläggningar tolkats som stenpackningar. Flera av dem kan knytas till uppbyggda terrasser (se ovan). Stenpackningarna A1898, A1714, A1926 och A3615 utgjorde kanten av den övre terrasseringen (terrass 1) av stenar om 0,2–0,6 meter.

I den övre terrassens norra del fanns en yta med härdar och stenpackningar (A1486, A1495). Stenpackningarna låg i en nedgrävning och mätte omkring 1×2 meter och bestod av 0,1–0,4 meter stora stenar. Fynd av bränd lera (F12) som möjligen kan vara delar av en ugnsvägg framkom på ytan av A1495.

En liknande stenpackning i nedgrävning (A1730) fanns söder om skärvstenshögar.

Figur 12. Påträffade boplatsslämningar inom förundersökningsområdet. Skala 1:1 500.

I den mellersta nivån av terrasseringar undersöktes en välbyggd stenpackning (A1962) som låg upp mot en terrasskant (A1948). Ytan var rektangulär, 15 meter lång och dess bredd uppskattades till 3 meter. Stenarna var vällagda av stenar i storleken 04–0,6 meter packade med mindre, rundande stenar i storleken 0,10–0,15 meter. Kol från tall som påträffades mellan stenarna har ¹⁴C-daterats till 771–482 f. Kr. (se bilaga 5 och 6).

Intill grop A2902 fanns en kompakt småstenspackning (A3584).

Lager

Av de 15 lager som påträffades delundersöktes fyra (A1391, A1724, A2013, A2422) genom provgropsgrävning. Resterande lager dokumenterades efter att ha rensats fram.

Lager A2422 framkom i den före detta åkermarken och endast botten fanns bevarad. Kol från lagret har ¹⁴C-daterats till 748–406 f. Kr. I övrigt påträffades tre avsatta lager (A1851, A1391, A2013) varav två tolkades som möjliga tramplager med skärvsten och fynd av bränd lera och keramik (A1391, A2013). Flera lager innehöll rikligt med skärvsten (A1065, A2619, A2747), ett tunt lager under skogsförna (A839), ett brandlager (A1400), en rödbrun färgning på kompakt undergrund (A1696), ett område av bränd sotfärgad undergrund med kvarts (A1815) samt två lager som inte kunde definieras ytterligare (A1841, A1851).

Ugn

På den övre terrassen påträffades en konstruktion i form av stolphål, en grop, stenpackning, och en ränna. Anläggningen tolkas som en ugnskonstruktion (A1037) (se vidare under Delområde 2, terrasser).

Skärvstenshögar, skärvstensflak och skärvstenlager

I krönläge påträffades, gömt under täta snår av slån-bärsbuskar, de två registrerade skärvstenshögar som dokumenterades och mättes in som A1200 och A1265. Strax österut påträffades vid schaktning ett skärvstensflak (A1089). Lämningarna beskrivs mer ingående under kapitel Delområde 2, terrasser.

Det delvis undersökta lagret A2908 utgjordes av ett påfört lager innehållandes rikligt med sten, mestadels natursten, men med inslag av skärvsten och möjligen även skörbränd sten. Lagret var homogent utan några separata skikt och var 0,15–0,25 meter tjockt. Fnyk av bränd lera noterades i lagret och fynd av en sländtrissa (F3) påträffades i lagret.

Övriga lämningar

HÅLVÄG

Hålvägen A172 kunde följas över en yta om 13×3 meter. Den hade branta väggar och en svagt konkav botten med ett djup på 0,4 meter. Hålvägen snittades på ett ställe men varken struktur eller lager kunde urskiljas i profilen. Hålvägen finns på 1814 års ägomätning.

KALKUGN

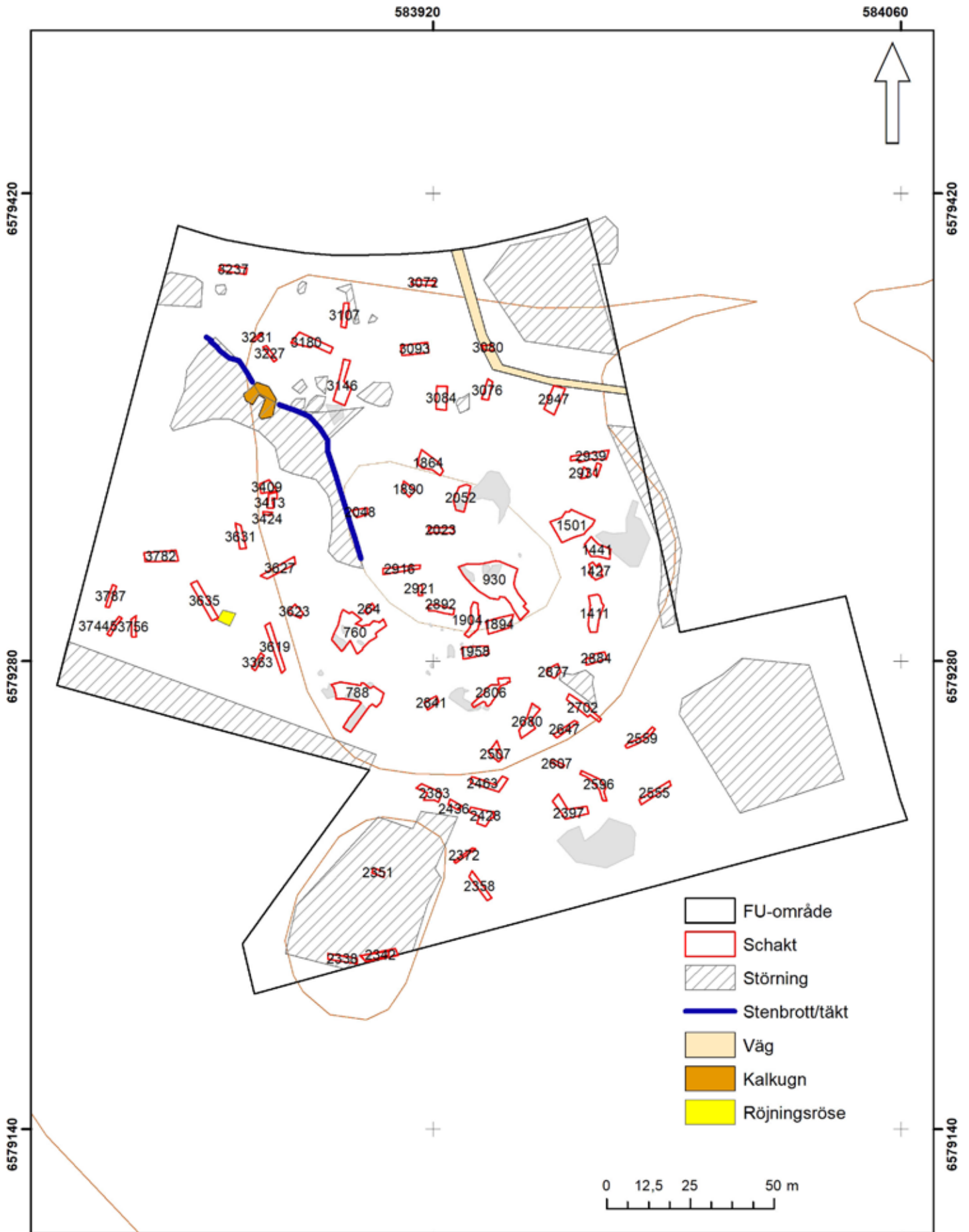
Ugnsanläggningen A2180 utgör en 11×10 meter stor vall och tolkas som en kalkugn. Den är 0,5 meter hög med ett djup på 1,3 meter i mitten. Ytligt i vallen påträffades skärvsten, grå och vit kalksten, tegelkross och något slagglignande samt uppstickande större stenar.

RÖJNINGSRÖSE

Vid undersökningen påträffades ett 3,5×1,3 meter stort röjningsröse (A3791) i förundersökningsområdets sydvästra del, inom den före detta åkermarken i undersökningsområdets västra utkant. Röset bestod av sten i storleken 0,6–0,8 meter som låg upp mot ett markfast block.

Störningar

Inom undersökningsområdet påträffades 20 olika moderna störningar i form av urschaktningar, stängsel, kant mot bergtäkt, påförda massor, täktgropar, vallar och ett stembrott.

Figur 13. Plan över schakt och övriga anläggningar. Skala 1:1 500.

Delområde 1–4

Nedan följer en mer ingående beskrivning av de olika delområdena inom förundersökningsområdet. De beskrivs från norr till söder som delområde 1–4.

Delområde 1, norra delen

Den norra delen av förundersökningsområdet består av ett långsmalt moränstråk som löper i öst-västlig riktning. Vid den inledande inventeringen syntes kantiga stenar på delar av ytan vilka misstänktes kunna vara skärvsten. De schakt som drogs genom moränstråket påvisade inget av arkeologiskt intresse. I åsen fanns täktgropar och skrotsten, det vill säga sten som man vid brytningen inte valt ta tillvara.

I den nordöstra delen av förundersökningsområdet löper en hålväg (A172). Den var cirka 3 meter bred och 0,4 meter djup med ganska branta väggar och en svagt konkav botten. Hålvägen snittades med maskin på ett ställe men ingen struktur eller något lager kunde urskiljas i profilen. I öster övergår hålvägen till att vara en uppbyggd vägbank. Hålvägen återfinns på en historisk karta från år 1814 och beskrivs där som landsvägen mellan Lagersbergs säteri och Skjulsta kvarn (04 fos-59). Vägen har registrerats som en färdväg L2023:3579 i KMR med den antikvariska statusen fornlämning.

Vägen gör en sväng runt ett impediment på vilken en stensträng (A163) och en stensättning (A3912) är anlagda. Att vägen respekterar impedimentet kan antyda av vägen är av förhistoriskt ursprung. En källkritisk aspekt till stensträngen A163 är att den utgör röjda stenar som tagits bort vid vägbygget och lagts upp vid sidan av vägen. Varken stensträng eller stensättning undersöktes vid förundersökningen. De är registrerade i KMR som stensättning L2023:3589 och hägnad L2023:3590.

Längs den västra kanten av impedimentet består berggrunden av kalksten. Här syns tydliga spår av täktverksamhet. Kanten på berget är spräckt och stora block är kluvna, vissa har borrhål. Här finns också täktgropar och en större urschaktad yta. Intill bergtåkten låg ugnen A2180. Ugnen är registrerad i KMR som L2023:3591.

Strax intill täktområdet påträffades stensättningen A105 vid den inledande inventeringen. Stensättningen var belägen mot foten av den nordvästra

sidan av impedimentet. Stensättningen mätte cirka 5 meter i diameter och bestod av ett markfast block kring vilket en inre kantkedja av 0,5–0,8 meter stora klumpstenar anlagts. En yttre kantkedja av mindre stenar i storleken 0,2–0,3 meter kunde skönjas i den nordöstra delen. Stensättningen A105 är registrerad som stensättning L2023:3869.

Ytterligare en stensättning (A1826) påträffades inom delområde 1. Stensättningen mätte 3 meter i diameter och var belägen vid impedimentets norra sluttning. Den bestod av ett mittblock kring vilket stenar i storleken 0,4–0,6 meter var lagda i en cirkel. Graven var flack i profil och ingen inre stenpackning kunde skönjas. A1826 ingår i det utökade fornlämningsområdet L1985:6661.

Vid schaktningen inom område 1 påträffades inget av arkeologiskt intresse.

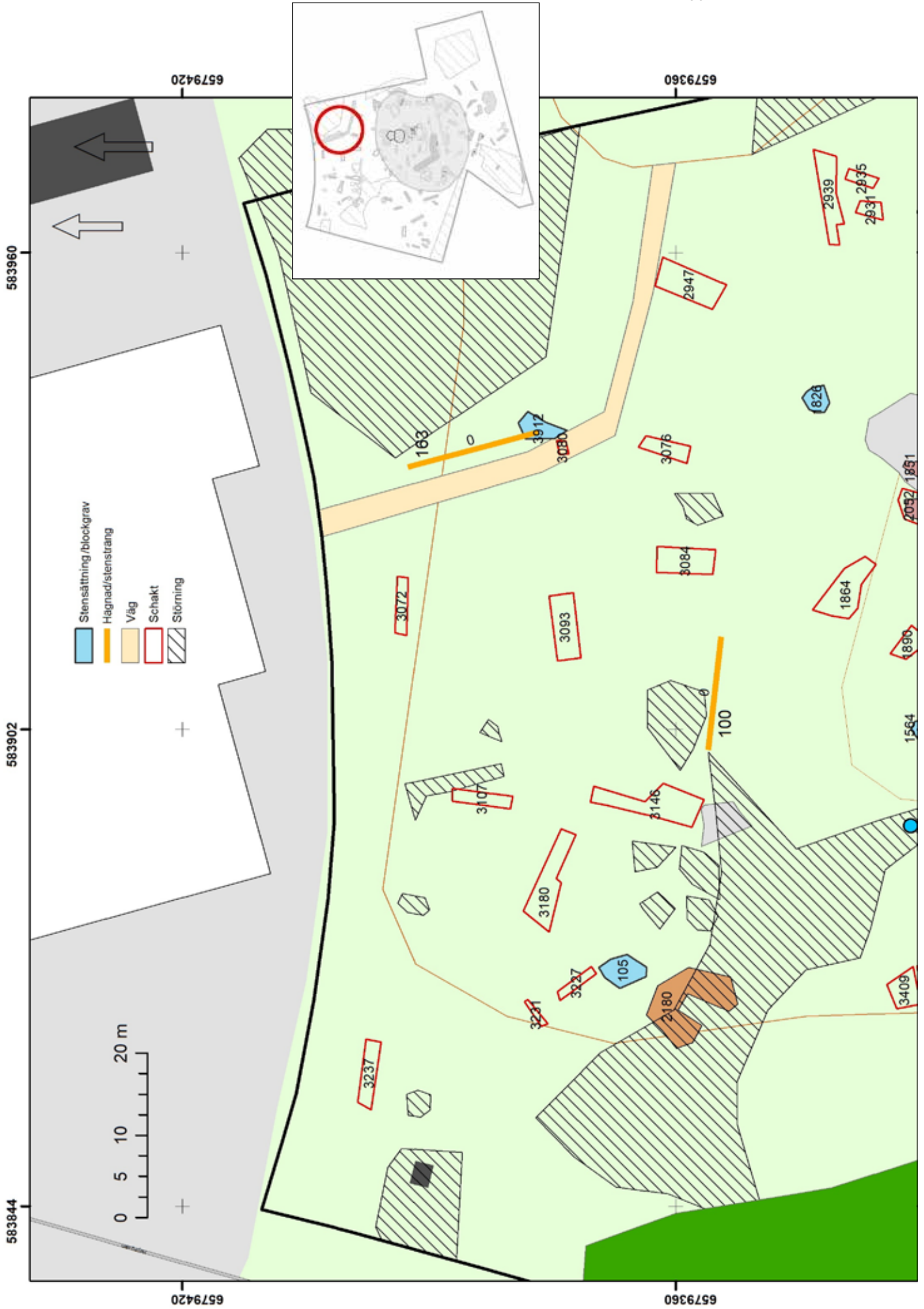
Delområde 2, terrasser

Inom område 2 finns tre nivåer av terrasseringar som är uppbyggda kring impedimentets naturliga sluttning och topografi. I norr och i nordväst begränsas höjden av en markant naturlig bergskant, medan den södra delen inte är lika skarp. Den södra delen är delvis uppbyggd av stenterrasser och markerad med hägnader.

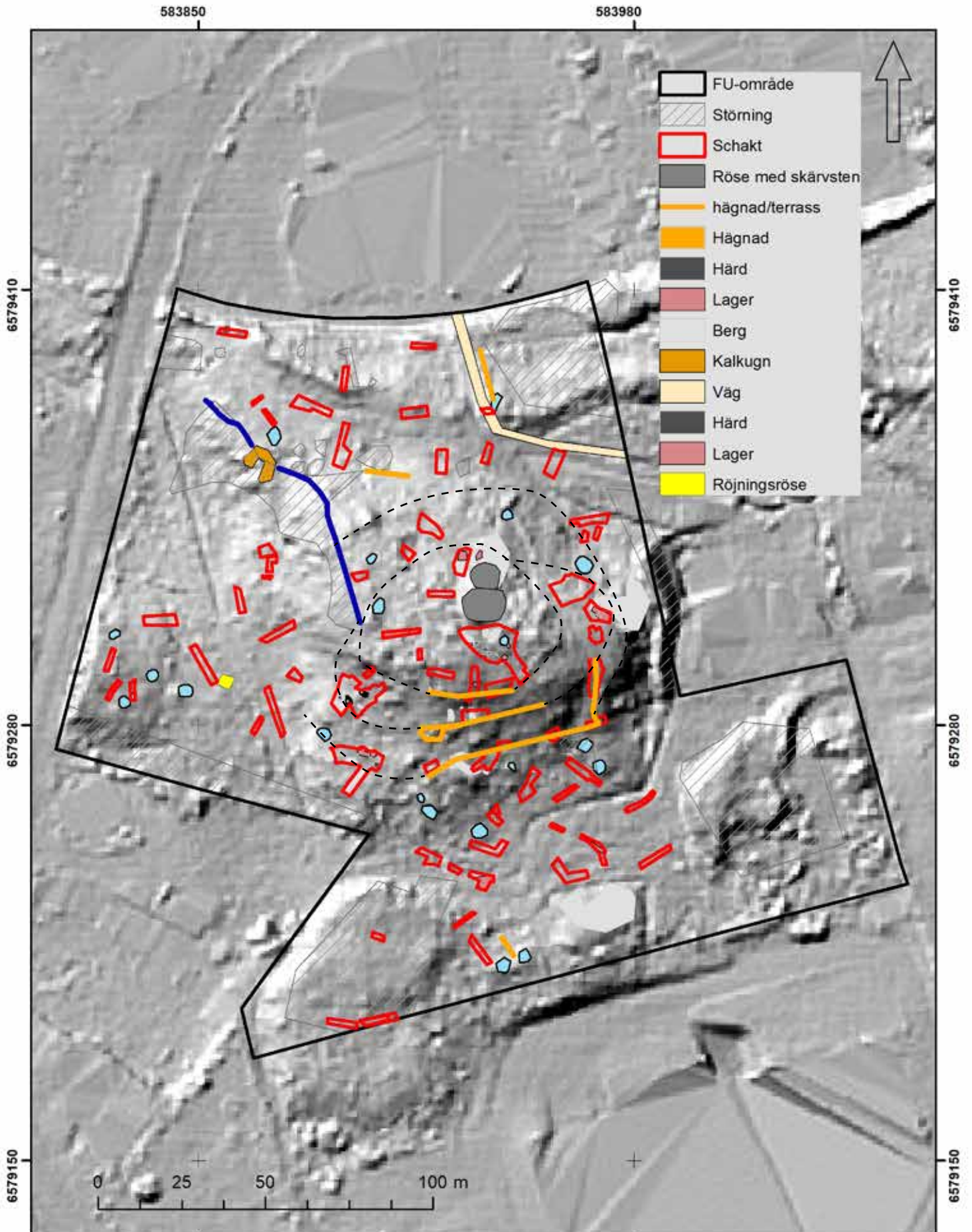
En plan med terrängsskuggning som bakgrund visar tydligt hur de olika terrasserna har byggts upp. Hela område 2 är omregistrerat till grav- och boplatsområde L1985:6661.

Terrass 1

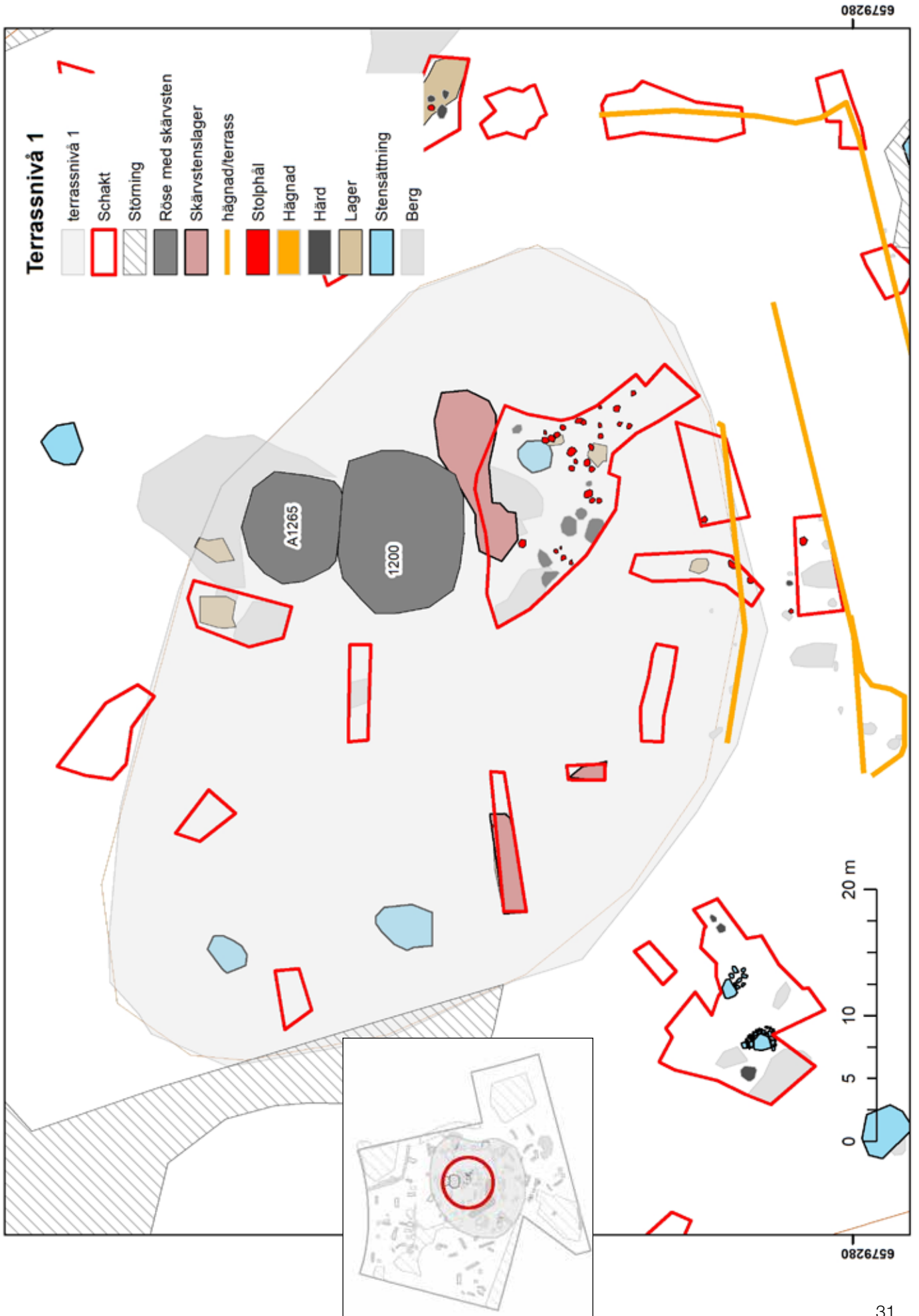
Terrass 1 är den högst belägna nivån av terrasseringar. Den har naturliga begränsningar i norr, nordväst och nordöst. På krönet finns berg i dagen mot vilka skärvstenshögar A1200 och A1265 är anlagda. I söder finns en uppbyggd terrasskant (A1939) av stenar i storleken 0,3–0,7 meter som löper i öst-västlig riktning i cirka 25 meter. Terrasskanten består av naturblock och lagda stenar och är synlig i cirka 25 meter. Det är troligt att terrasskanten sträcker sig längre åt öster men vegetationen var för tät för att kunna följa kanten längre än så. En gles

Figur 14. Plan över norra delen, delområde 1. Skala 1:500.

Figur 15. Terrasser mot bakgrund av terrängskuggning. Skala 1:1 500.

Figur 16. Terrassnivå 1 markerad med grått . Skala 1:400.

småstenstenspackning (A1898) låg intill terrasskanten. Den exponerade delen av stenpackningen mätte 4×2 meter och bestod av stenar i storleken 0,2–0,4 meter, men den fortsätter utanför schaktet i öster och väster. Själva terrassen är uppbyggd av stenar om 0,2–0,6 meter. Mot väster fanns något som påminde om en ”trappa” vilken delar upp anläggningen i tre nivåer (A1898, A1926, A1714). De två lägre nivåerna har 0,4–0,6 meter stora stenar, medan den översta platån består av 0,2–0,4 meter stora stenar. Ovanpå stenpackningen A1926 i väster låg gråbrun, grusig silt med sot (A1919). Lagret var svårt att avgränsa och kan eventuellt utgöra en härd.

På terrassens högsta punkt ligger de två skärvstenshögar A1200 och A1265. Den största av skärvstenshögar (A1200) ligger i ett markant krönläge. Den är hopbyggd med ytterligare en skärvstenshög (A1265). Bägge skärvstenshögar är anlagda direkt på berget.

Skärvstenshögen A1200 mäter 12 meter i diameter och har en höjd om 1,2 meter. På toppen finns en cirka 1 meter stor fördjupning eller krater. En kantkedja med samma mått som högen kunde skönjas längs med foten av skärvstenshögen. A1265 mäter 8 meter i diameter med en höjd på 0,9 meter. Även här kan en kantkedja skönjas. Båda högar är täckta med skärvsten (upp till 0,15 meter stora stenar) i ett lager av brunrå silt.

Ett försök att genom jordsond få fram kolprov för en ¹⁴C-datering från botten av skärvstenshög A1200 gav inget resultat; fyllningen innehöll endast sot.

Öster om skärvstenshögar finns ett skärvstensflak (A1089) som mäter 7×5 meter med en höjd av 0,3 meter. Skärvstensflaket har en välvd form och var täkt med skärvsten i storleken upp till 0,15 meter, även de i ett lager av brunrå silt. I övrigt utgörs undergrunden i den östra delen av berg.

Strax nordväst om skärvstenshögar, på krönet, framkom en stensamling (A2058) som ligger intill en berghäll. Stensamlingen är täkt av ett lager (A1841) som består av ett sorterat stenmaterial av grus, småsten och sotig sand med inslag av skärvsten och enstaka skörbrända stenar. Lagret är delvis avgränsat av berg i väster och söder. Tjockleken varierar från 0,15–0,25 meter. Lagret är undersökt till cirka 10 procent.

På den södra delen av terrassen återfanns vad som får betecknas som aktivitetsytor i form av härdar, gropar, stenpackningar, stolphål, och en ugnskonstruktion. Här fanns också en stensättning (A1056) som överlagrade ugnskonstruktionen A1037.

Figur 17. Skärvstenshögar efter slyrensning. Till höger i bild syns Erica Strengbom och Leif Karlenby. Foto från sydväst.

Figur 18. Drönarfoto över ugnskonstruktionen A1037. Notera att stensättning A1056 överst i bild delvis överlagrar ugnen.

UGNSKONSTRUKTION A1037

Ugnen bestod av en närmast trattformad nedgrävning om cirka 2×3 meter. Den smalnade av mot söder där två gropar (A3380, A3392) kan ha fungerat som rökgångar. Groparna liknande varandra och var omkring 0,6 meter i diameter med skärvig sten i ytan. De var båda skålformade i profil med ett djup av 0,25 meter. Fyllningen liknande den i nedgrävningen A1101, det vill säga gråbrun sotig silt med grus.

I den västra delen fanns en kvadratisk, 1,4×1,4 meter stor, tät stenpackning, vilken tolkas som ett fundament för själva ugnen. En större mängd bränd och sintrad lera påträffades i och omkring anläggningen varav flera bitar (F9, F13) med släta ytor kan vara delar av en ugnsvägg. Direkt väster om ugnskonstruktionen fanns en större fyndkoncentration av bränd lera (F48) som kan vara spår av en utrasad ugnsvägg.

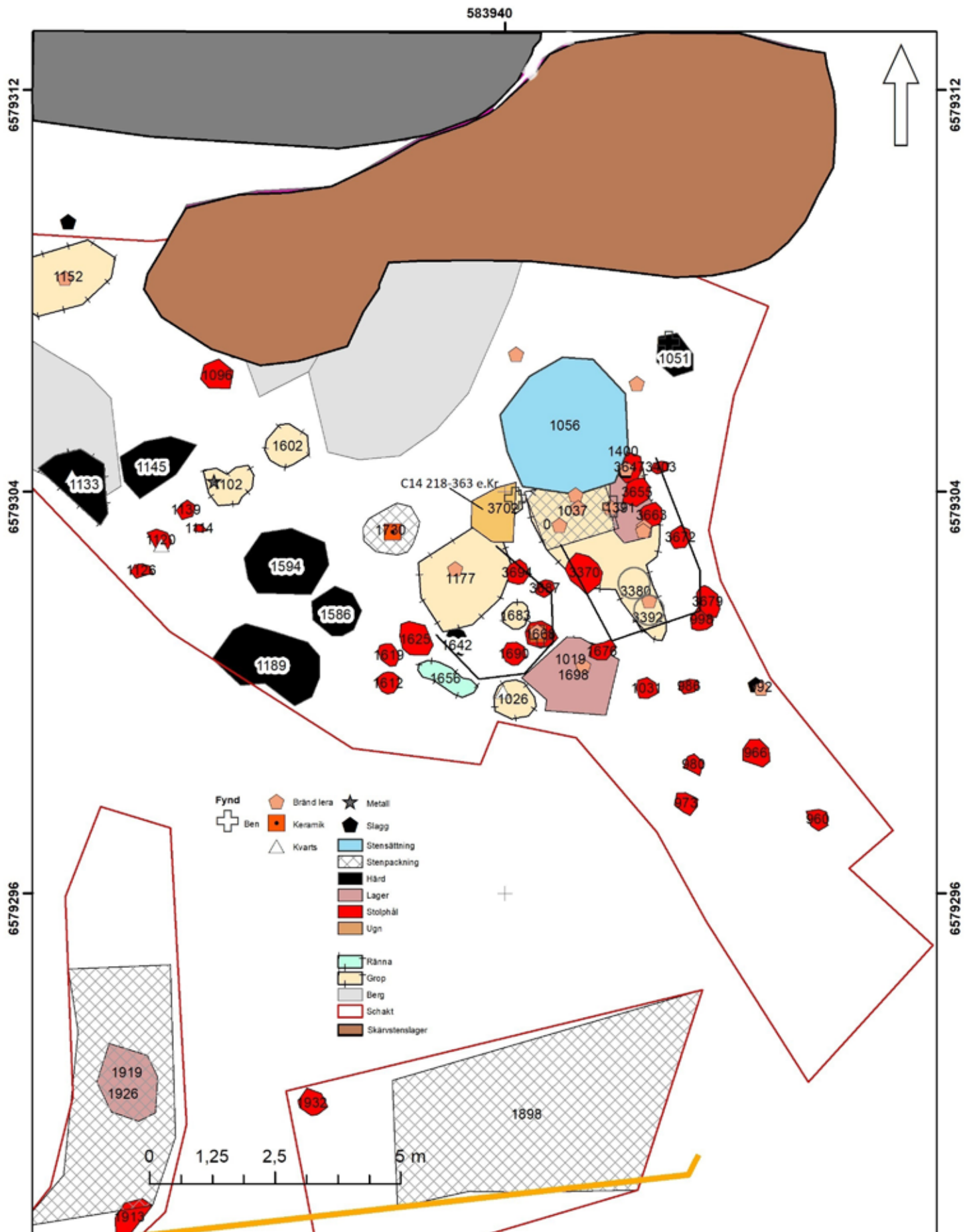
Under den brända leran (F48) undersöktes en avlång, 0,9×0,5 meter stor grop (A3702). Gropen hade en fyllning av gråbrun sandig silt. Profilen var skålformad och den hade ett djup av 0,15 meter. Kol från gropen har ¹⁴C-daterats till romersk järnålder, perioden 218–363 e. Kr. (bilaga 6, Ua-76059).

De åtta stolphålen (A3403, A3647, A3655, A3663, A3672, A3679, A998, A1676 och A3370) som finns kring nedgrävningen till ugnen (A1101) vittnar om att ugnen kan ha haft en yttre konstruktion med väggar.

Ugnen överlagrades stratigrafiskt av en stensättning (A1056). Stensättningen är rund och mäter cirka 2,5 meter i diameter. Den har en gles kantkedja av 0,3–0,5 meter stora stenar och en flack profil med en höjd av 0,4 meter. Stensättningen har en jordmantel, men en inre stenpackning kunde anas under manteln.

AKTIVITETSYTOR

Väster om ugnen fanns en grop (A1177) som mätte 1,5×2 meter och var fylld med skärvig sten samt bränd och sintrad lera (F15). Runt gropen fanns sex stolphål (A1625, A1642, A1690, A1668, A3687 och A3694), en ränna (A1656) och en härd (A1642). De kan tillsammans utgöra ytterligare en ugnskonstruktion. I stolphålet A1669 hittades ett flertal fynd vilka bestod av en skärva keramik (F29), obearbetad kvarts (F30) och obrända djurben (F31) vilket kan indikera att den möjliga ugnen har använts för matlagning.

Figur 19. Plan över aktivitetsytor på övre terrassen, terrass 1. Skala 1:100.

En stolprad söder om ugnskonstruktionen bestående av A1031, A986 och A992 kan vara del av ett vindskydd. I den västra delen av aktivitetsytan finns en liknade rad med stolphål A1126, A1120 och A1139 vilka även de kan ha fungerat som vindskydd till härdområdet. Övriga stolphål går inte att knyta till någon form av konstruktion.

Västerut hittas en aktivitetsyta bestående av fem härdar (A1189, A1594, A1586, A1133 och A1145), tre gropar (A1152, A1102 och A1602), två stolphål (A1139 och A1096) och en stenpackning (A1730). De ligger intill tre berghällar och ytan omkring anläggningarna är eldpåverkad. Groparna A1152, A1102 och A1602 intill härdarna har en oklar funktion, men kan möjligen varit avfallsgropar.

Söder om aktivitetsytorna undersöktes ytterligare en grop (A2902). Gropen mätte cirka 2 meter i diameter och en fjärdedel undersöktes. Gropen var skålformad i profil med ett djup på cirka 0,5 meter. Fyllning bestod av svart sotig silt med skärvig sten. Mot botten noterades även skörbränd sten. Fynd av keramik (F4) och en bottenkälla av slag (F19).

En gles småstenspackning (A3584) fanns inom en 1×2 meter stor yta intill gropen och bestod av stenar i storleken 0,1–0,15 meter.

På den västra delen av terrassen påträffades ett skärvstenslager (A2908), synligt i två schakt (OS2916, OS2921). Lagret mätte omkring 8×2 meter men är inte begränsat mot väster. Skärvstenslagret undersöktes genom två provgropar som visade att lagret består av mörk, svartbrun, sandig silt med rikligt av skörbränd sten i storlek på 0,05–0,20 meter. De större stenarna påträffades mot botten av lagret även om enstaka påträffades ytligt. Vissa av stenarna i lagret är skörbrända medan andra är enbart sotiga. Det finns också vissa som är helt opåverkade. Lagret är mycket sotigt men innehåller inget kol. Lagret är tjockare i väster, mot slänten, och tunnare i öster/nordöster, mot toppen. I lagret hittades en vävtyngd (F3).

Den övre terrassen bestod i den södra delen av en uppbyggd terrasskant av 0,5–0,8 meter stora stenar i öst-västlig riktning. Norr om terrasskanten dokumenterades flera stenpackningar (A3584, A1926, och A1881) Stenpackningarnas funktioner är oklara men de kan ha fungerat som arbetsytor.

På den övre terrassen finns även stensättningen A2035. Den är rund och mäter 4 meter i diameter med en tydlig kantkedja i söder. I sydväst och nordöst syns en inre stenpackning. Graven är beväxt med en stor ek.

Terrass 2

På en lägre nivå fanns ytterligare en naturlig platå som förstärkts med terrasskanter och stenpackningar i söder. I norr och väster skapar berget en naturlig kant.

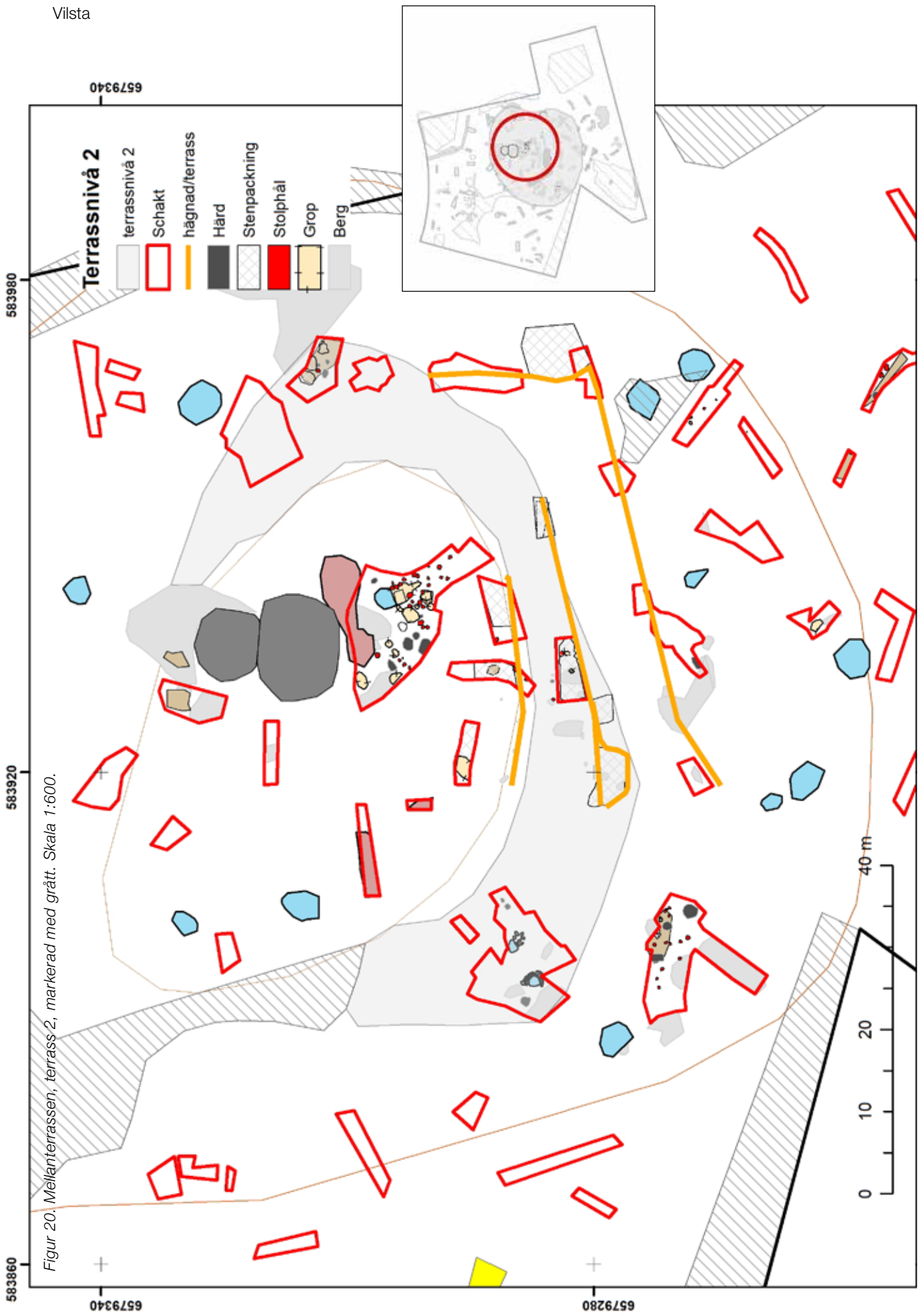
NORDÖSTRA DELEN

I den nordöstra delen av terrasseringen fanns en aktivitetsyta med stenpackningar, härdar och ett stolphål. Stenpackningarna (A1800, A1495, A1486) liknade alla varandra i form och storlek. De var oregelbundna nedgrävningar, omkring 1×2 meter i storlek, fyllda med småstenspackningar till största del av natursten, men med enstaka skärvig sten. Härdarna (A1421, A1448, A1479) var alla grunda och låg direkt på berg-hällen. De innehöll kol, sot och enstaka skärvig sten. Kol från en av härdarna har ¹⁴C-daterats till perioden 80–232 e. Kr., det vill säga romersk järnålder (bilaga 6, Ua-76055). Ytan var täckt med ett lager (A1815) som bestod av gråbrun sand med fnyk av bränd lera och obearbetad kvarts.

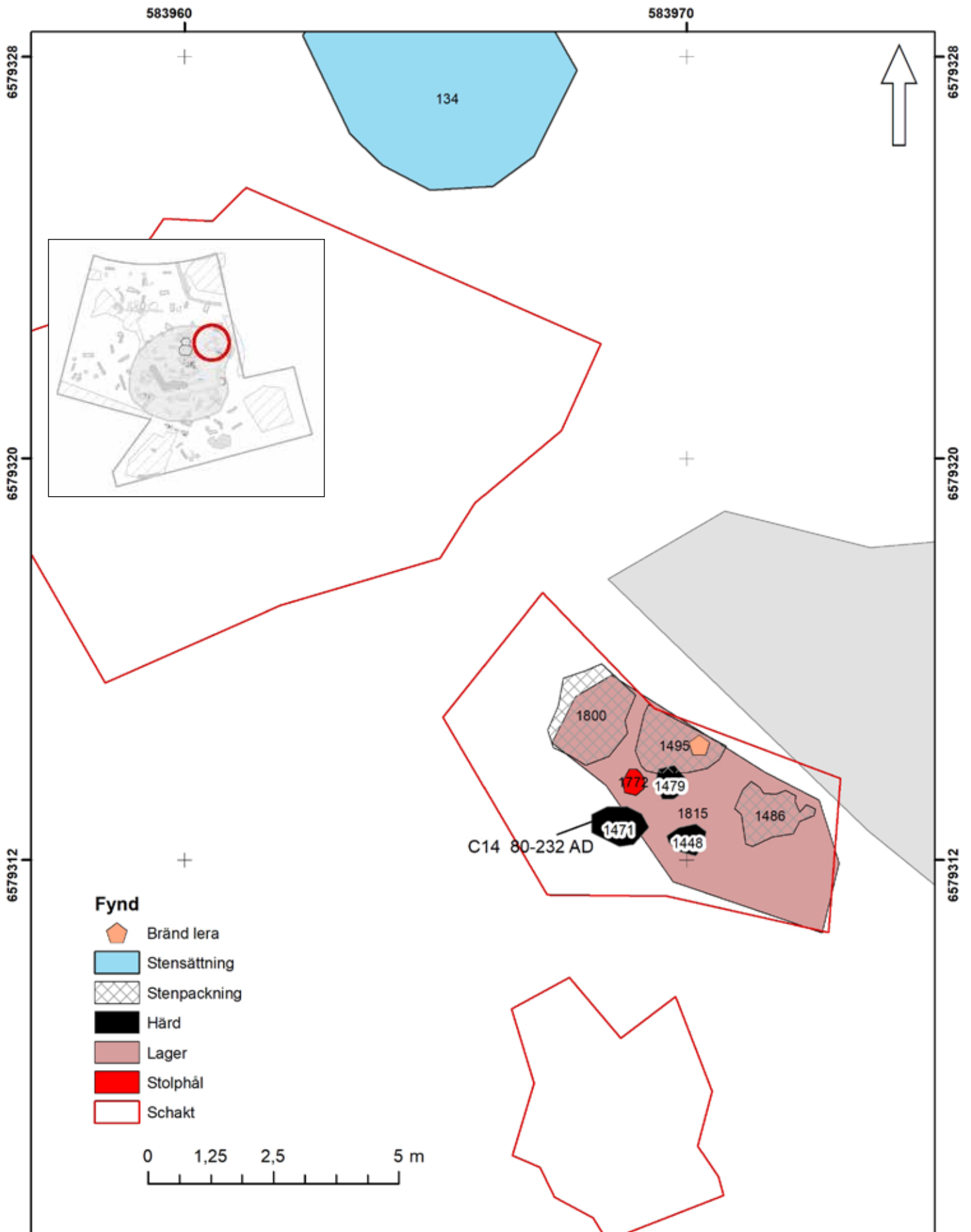
TERRASSERING I SÖDRA DELEN

I den södra delen av terrassen finns en kraftig terrasskant (A1948) som motsvarar den hägnad som finns registrerad i KMR som L1985:6661.

En plan terrassyta om cirka 15×3 meter var tydlig redan innan schaktning och när torven avlägsnats kom en vällagd stenpackning (A1962) fram. Stenpackningen rensades fram i den östra delen och en sektion grävdes genom den för att förstå dess uppbyggnad. Profilen visar att stenpackningen är uppbyggd i en slänt och är som kraftigast i den södra delen med stora stenar som bildar terrasskanten. Själva packningen bestod av 0,2–0,5 meter stora naturstenar, vissa relativt kantiga. Mellan de större stenarna låg mindre, rundande, stenar i storleken 0,1–0,15 meter. En fyllning av gråbrun, sandig silt låg mellan stenarna. Kol från fyllningen har ¹⁴C-daterats till yngre bronsålder, perioden 771–482 f. Kr. (bilaga 6, Ua-77069). Inga ovanliggande lager kunde urskiljas men någon form av utfyllnad bör ha funnit ovan de kantiga stenarna. I stenpackningen påträffades fynd av obearbetad kvarts (F41–43) och bränd lera (F39, F40). Två rektangulära gropar (A2743, A2416) och ett stolphål (A1969) var grävda genom stenpackningen. Groparna liknade varandra i form och storlek på cirka 0,5×0,6 meter. I ytan av grop A6416 påträffades

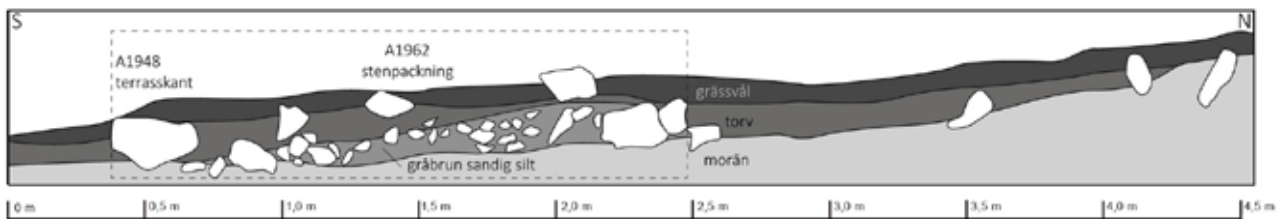
Figur 20. Mellanterrassen, terrass 2, markerad med grått. Skala 1:600.

Figur 21. Aktivitetsyta i nordöstra delen av terrass 2. Skala 1:100.

en skärva keramik (F36). Grop A2743 hade stensatta kanter och kol från botten har ¹⁴C-daterats till yngre järnålder, perioden folkvandringstid, 427–566 e. Kr. (bilaga 6, Ua-77068). Dateringarna visar att terrassen har använts både under brons- och järnålder. Terrasseringens och stenpackningens funktion är oklar.

Strax ovanför stenpackningen och terrassen fanns ett stolphål (A2783) och en ytlig härd (A2753).

Figur 22. Profil genom stenpackning A1962 och terrasskant A1948. Foto från öster.

Figur 23. Stenpackning A1962 sedd från väster.

Figur 24. Plan över terrass 2 med stenpackning. Skala 1:100.

VÄSTRA DELEN AV
MELLERSTA TERRASSEN

Västerut fanns ytterligare en naturlig platå, delvis bestående av berg i dagen. Här fanns en blockgrav (A644) vilka hittades vid fältinventeringen. Vid schaktning intill A644 framkom under förna och torv en intilliggande stenpackning av stenar i storleken 0,2–0,3 meter öster om blocket. A907 var en stensättning som bestod av ett cirka 2×2 meter stort block med sju klumpstenar i en halvcirkel omkring blocket. Mellan klumpstenarna låg småstenspackningar. Kring blocket fanns en kantkedja av 0,2–0,3 meter stora stenar i en spiralform.

Strax intill blockgraven A644 framkom två härdar (A704, A712) intill varandra. Båda undersöktes till hälften. A704 var en rund kokgrop, 0,8 meter i diameter med skålformad botten och ett djup på 0,15 meter. Fyllning bestod av gråsvart grusig sand innehållandes sot samt skärviga och skörbrända, <0,1 meter stora stenar.

A712 var en grophärd som mätte 0,8 meter i diameter. Fyllningen bestod av gråsvart grusig sand innehållandes skärvig och skörbränd sten samt sot och kol varvat med brun silt. Den var oval i plan och skålformad i profil. Den visade sig vara anlagd på ett markfast block i botten av schaktet. Kol från botten av anläggningen har daterats till högmedeltid, 1181–1277 e. Kr. (bilaga 6, Ua-77071).

Ytterligare en grophärd (A750) undersöktes intill grav A907. Grophärden hade en fyllning av gråsvart grusig sand innehållandes skärvig och skörbränd sten samt sot och kol varvat med brun silt. Den var oval i plan med skålformad i profil. Även denna härd var anlagd på ett markfast block i botten av schaktet. Grophärden undersöktes till hälften och kol från botten har ¹⁴C-daterats till förromersk järnålder, perioden 534–370 f.Kr. (bilaga 6, Ua-76057).

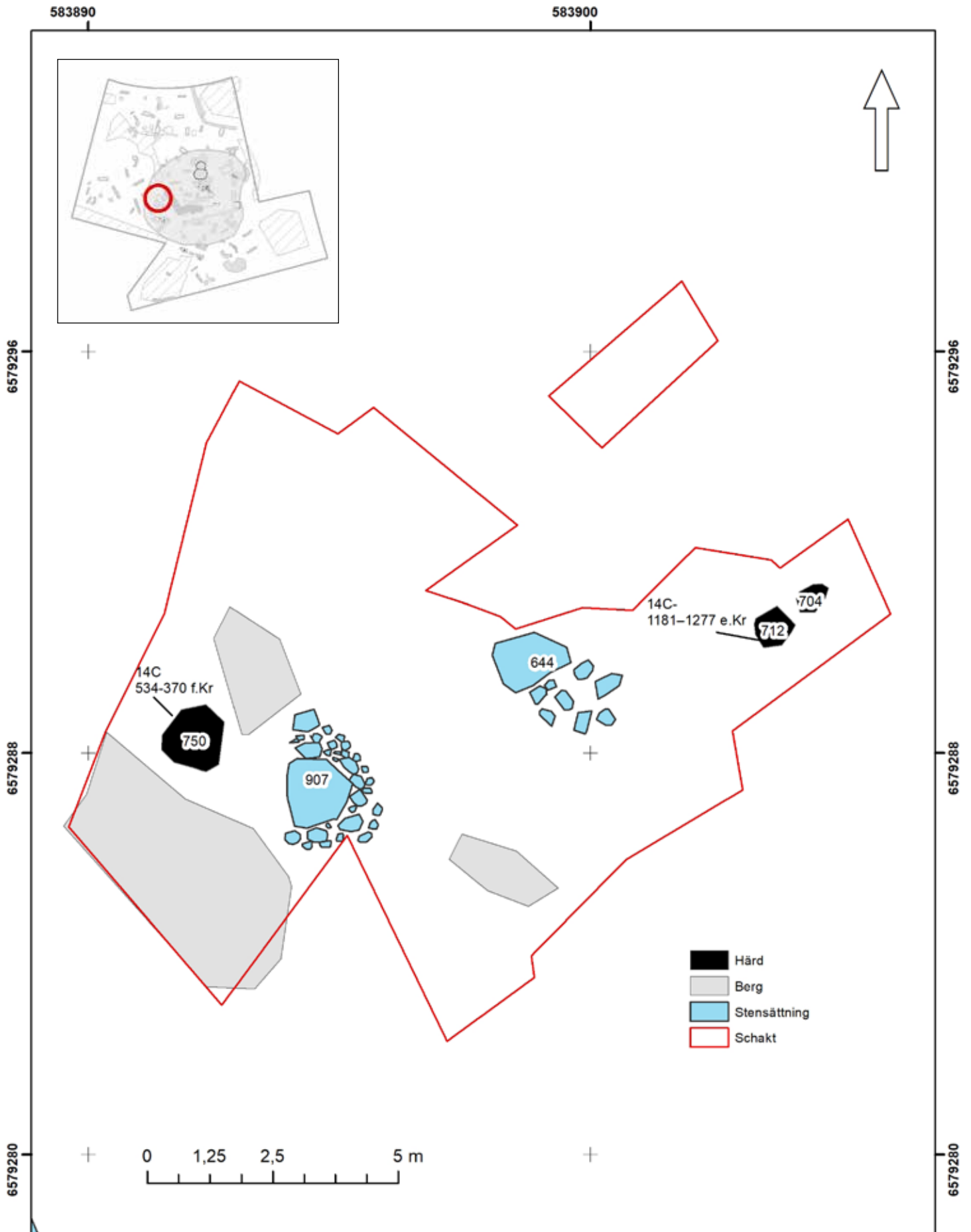

Figur 25. Grav A644.

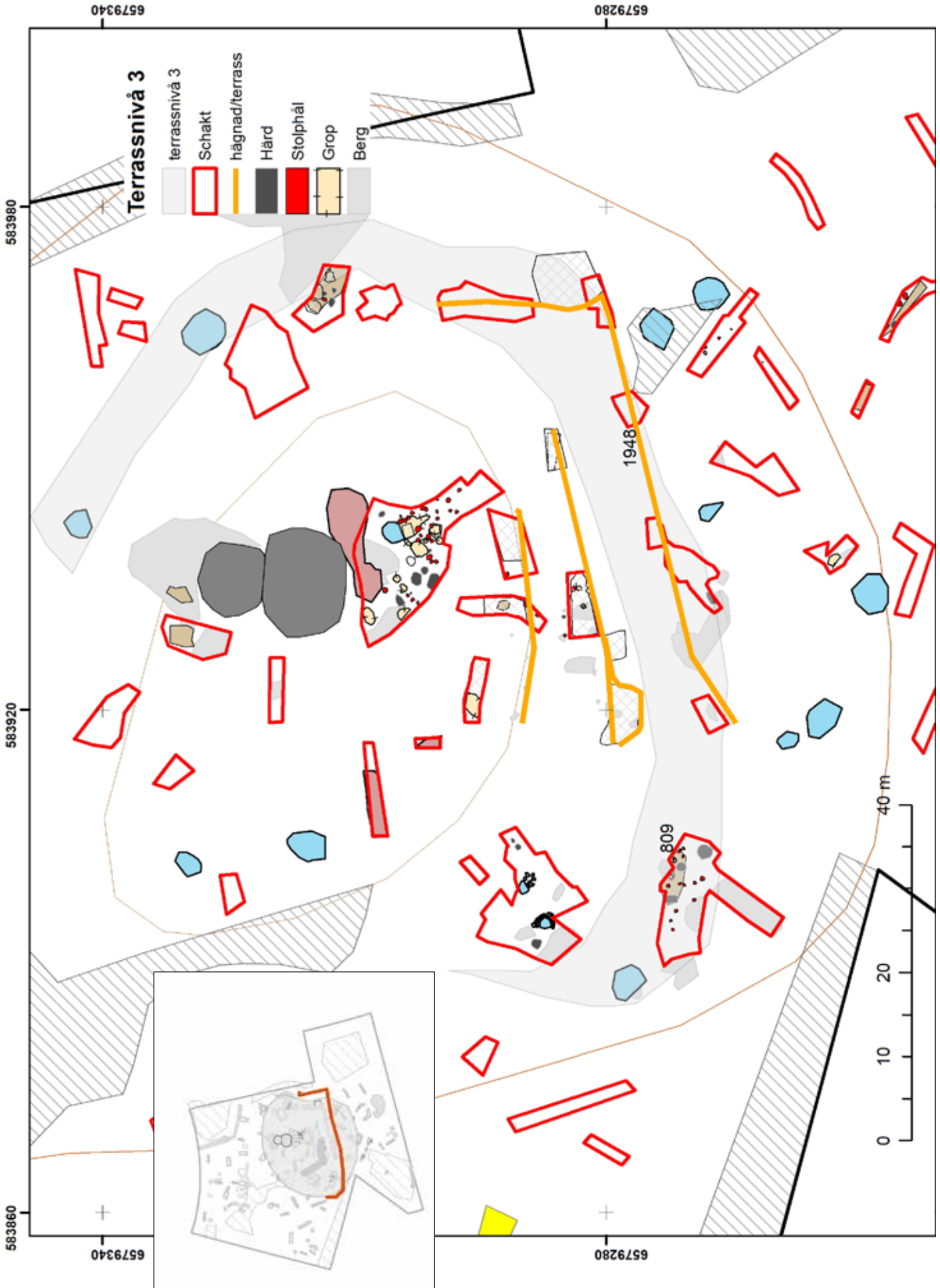

Figur 26. Drönarfoto över grav A907.

Figur 27. Plan över blockgravar och härdar i den västra delen av den mellersta terrassen (terrass 2). Skala 1:100.

Figur 28. Lågre terrassnivån (terrass 3) markerad med grått. Skala 1:600.

Terrass 3 – lägre terrassnivån

Den lägsta nivån av terrasseringar följde precis som de högre nivåerna impedimentets sluttning och bergskanter. Den södra delen var förstärkt av en hägnad delvis av naturblock men också förstärkt med lagda terrasskanter.

I den nordöstra delen av terrasseringen löper en hägnad (A1422) i nord-sydlig riktning upp mot krönet. Den framschaktade delen består av 0,15–0,6 meter stora stenar. Bredden varierar mellan 0,3 och 1,0 meter beroende på stenarnas storlek. Vid de större stenarna påträffas utrasade stenar. Ytan intill hägnaden är röjd.

I söder svänger hägnaden tvärt mot väster där en stenpackning (A2989) av 0,3–0,6 meter stora stenar är lagd. Packningen har sannolikt lagts ut för att skapa en jämn nivå i den annars sluttande terrängen. Hägnaden löper sedan vidare i öst-västlig riktning och följer bergskanten som förstärkts med en stenrad.

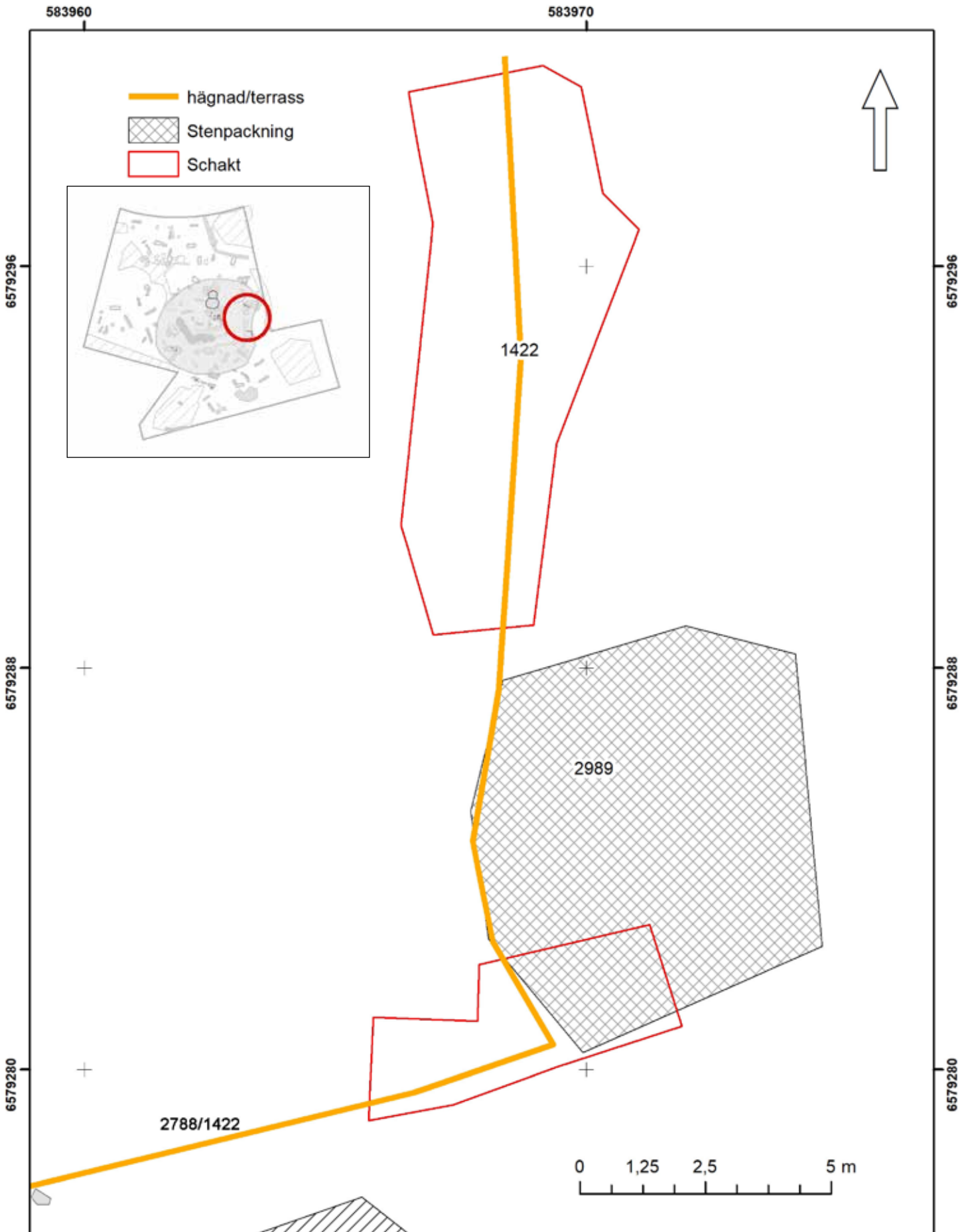
Ett schakt grävdes genom terrassen för att förstå om marken planats ut eller förstärkts, sektionen löste inte denna fråga. Inget daterade material, varken kol eller fynd påträffades.

Intill en bergskreva i den centrala delen av terrassen påträffades en grophärd (A2832) som undersöktes. Den var cirka 1 meter i diameter och hade skålformad profil med ett djup av 0,2 meter. Fyllningen bestod av gråbrun silt med grus och rikligt med kol.

Grav A896 låg vid en bergskant intill en flat bergshäll. Kring ett markkant block fann en mindre stenpackning sydväst om stenen. Stenpackningen var övertorvad men kändes genom mossan.

Figur 29. Drönarfoto över hägnad A1422.

Figur 30. Plan över hägnad A1422 och stenpackning A2989. Skala 1:100.

Figur 31. Drönanfoto över aktivitetssytan i sydväst. Foto från norr.

SYDVÄSTRA DELEN – AKTIVITETSSYTA

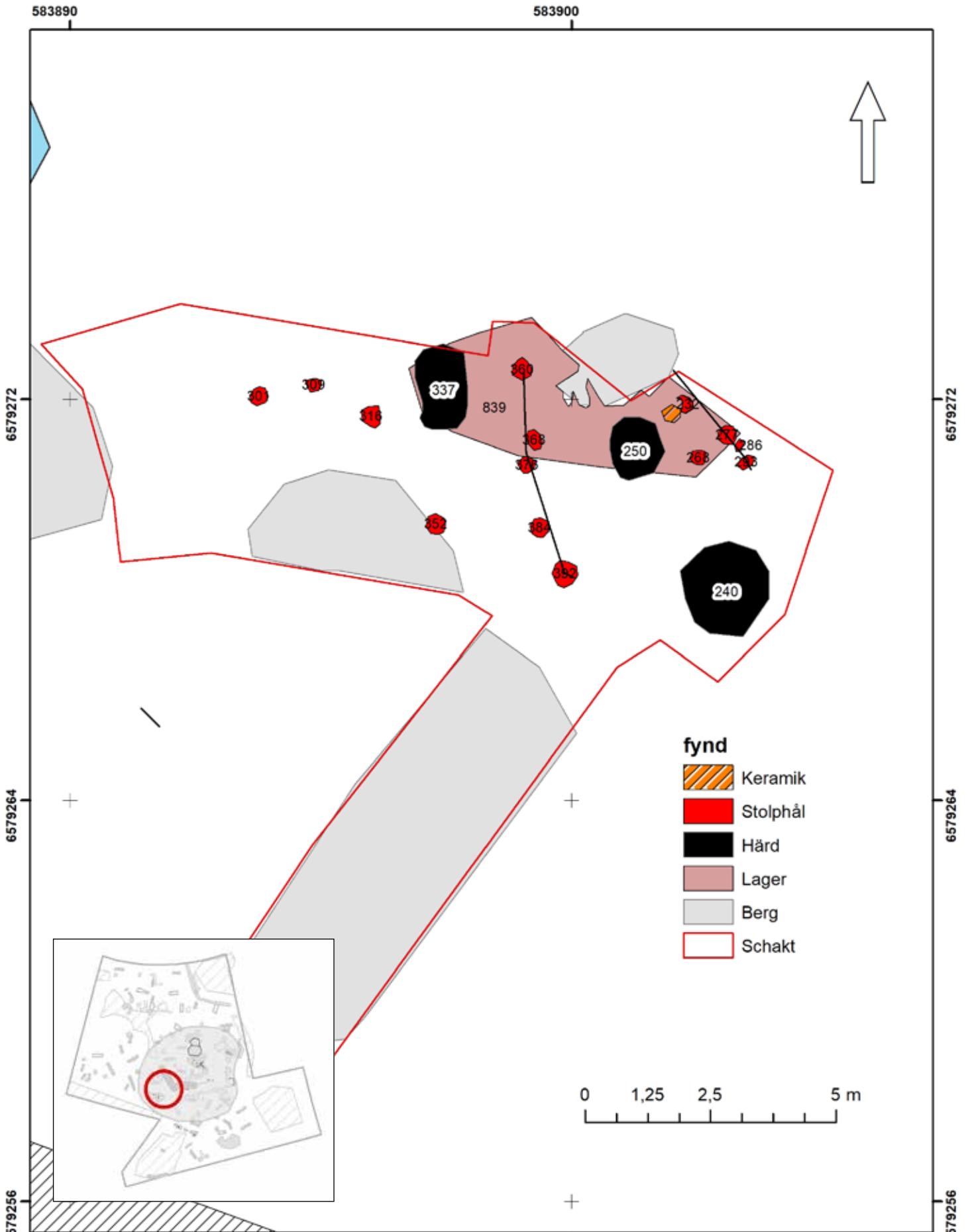
I den sydvästra delen fanns en röjd aktivitetssyta med flera härदार och stolphål. Ytan begränsades av ett flyttblock i väster och norr, en berghäll i söder och en bergskant i öster.

Intill det runda och plana flyttblocket i öster framkom åtta stolphål (A360, A368, A376, A384, A392, A293, A268, A286, A277 och A232). En grop (A809) var grävd genom stolphål A232. Gropen mätte 0,5 meter i diameter och var fylld med ett tiotal 0,05 meter stora stenar. Djupet av gropen var 0,18 meter och mot botten påträffades keramik (F1). Keramiken bestod av skärvor från två kärl med dateringar från äldre – mellersta bronsåldern. De mätte mellan 0,3–0,45 meter i storlek och hade alla en fyllning av grå sand, vissa med skärvig sten. Centralt belägen bland stolphålen fanns en härd (A250).

Stolphålen och härdens tolkas som en enklare hydda, omkring 4×3 meter, byggd kring det flata flyttblocket som kan ha fungerat som en avlastningsyta. Intill flyttblocket påträffades en större mängd (163 gram) förhistorisk keramik (F1:1–3) från två kärl

som placerats intill det flata blocket. Keramiken är från bronsåldern, period I-II (typ 10–11, Ericsson 2009:326f) och period II-IV(VI) (typ 25, Ericsson 2009:233). Den centrala härden tillsammans med fynden av keramik indikerar att det har förekommit matlagning i hyddan.

Inom ytan fanns ytterligare två härदार (A337, A240) och fyra stolphål (A301, A309, A316 och A352) som inte kan knytas till någon konstruktion.

Delområde 3, västra delen

Den västra delen av undersökningsområdet består av tätbevuxen skog med ett större avvattningsdike som löper tvärs igenom ytan. I den här delen av området grävdes inga schakt då ytan ligger i sankmark med ett brett avrinningsdike. Österut, mot bergskanten, är det urschaktat för ett tidigare stenbrott och i slänten mot det lägre liggande skogsområdet finns täktgropar. Den sydvästra delen av området består dels av ett impediment som delvis är bortsprängt i samband med dragningen av Skjulstagatan, dels av före detta åker- eller ängsmark.

Gravfält

På impedimentet påträffades redan vid den inledande fältinventeringen fyrastensättningar (A3241, A3773, A3918 och A3919). Vid schaktning intillstensättningarna framkom ytterligare en stenpackning (A3762) och en sotfylld grop (A3767) vilka tillsammans tolkas som enstensättning. De femstensättningarna har registrerats i KMR som gravfält L2023:3597. Samtligastensättningar rensades fram och dokumenterades, men undersöktes inte.

A3241 är en ovalstensättning som mäter 2,5×3 meter. Profilen är flack med en höjd av 0,2 meter. Kantkedjan är gles och består av 0,3–0,45 meter stora stenar. I norra delen finns fyra stenar som är 0,3–0,5 meter stora.

A3773 är en ovalstensättning som mäter 2,5×3 meter med en antydning till kantkedja i norr och väster bestående av 0,15–0,25 meter stora stenar. Kantkedjan är lagd kring ett naturblock. Den inre stenpackningen består av 0,25 meter stora stenar. Profilen runt blocket är flack med en höjd av 0,3 meter.

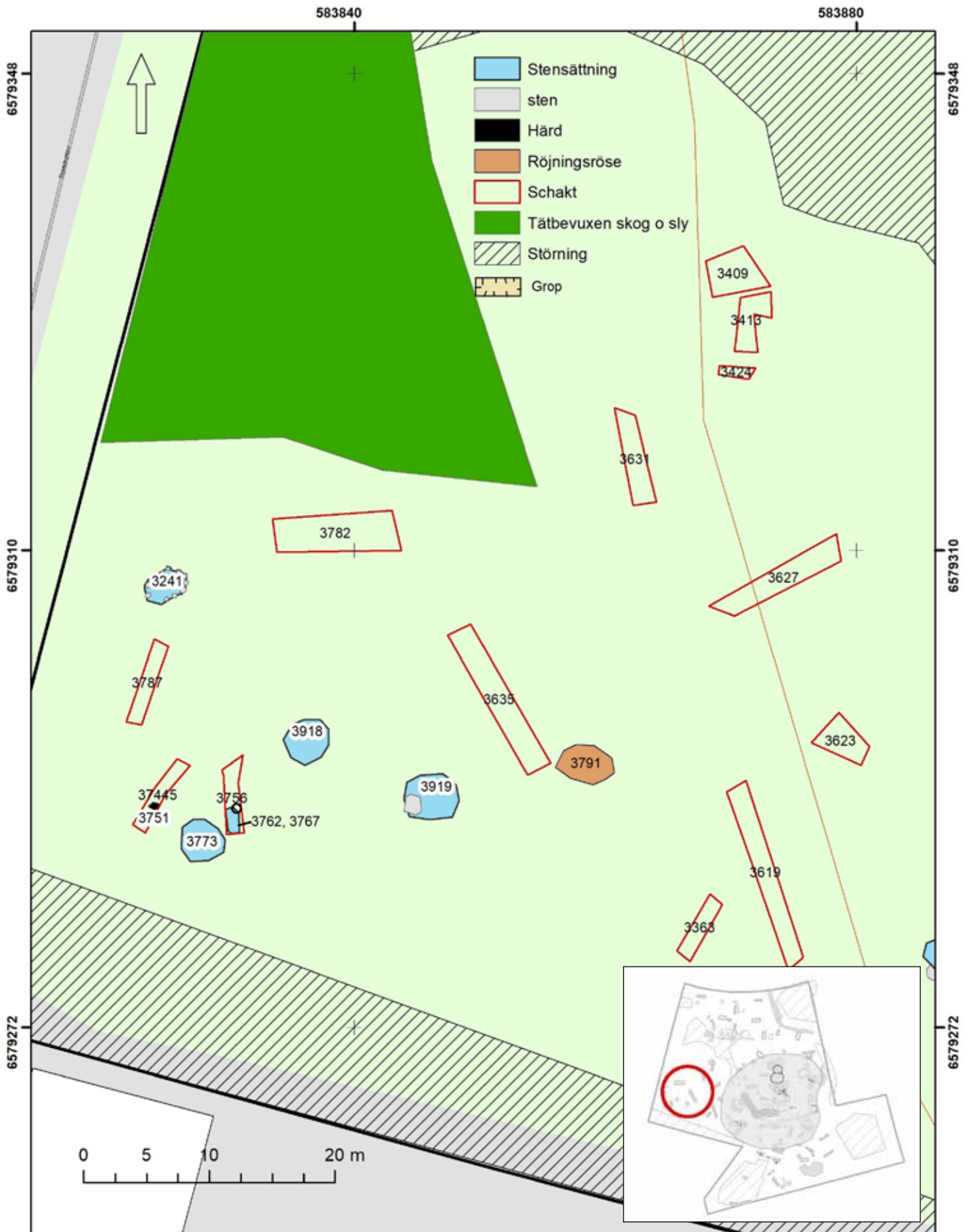
A3918 är rund med en diameter om 2 meter. Profilen är flack med en höjd av 0,3 meter. Graven har en tydlig kantkedja bestående av 0,3–0,4 meter stora, rundade, stenar, något glesare lagda i den östra delen.

A3919 är en oval blockgrav om 3×4 meter bestående av 11 stenar i storleken 0,4–0,5 meter. Stenarna är lagda i en halvcirkel på den södra sidan av ett 3×2,5 meter stort block som är 1,3 meter högt. Enstaka 0,2–0,4 meter stora stenar påträffades i fyllningen. En sten i den nordöstra delen av var skärvig, sprucken och sotig.

Vid schaktning påträffades under torven en stenpackning (A3762) och en sotfylld grop (A3767) som tillsammans utgör ytterligare enstensättning. Stenpackningen avgränsades i schaktet åt söder, öster och norr. Stenpackningen bestod av enstenssamling innehållandes 0,2–0,3 meter stora stenar. Grå, grusig silt som blev sotig mot botten framkom mellan stenarna. En sten var eldpåverkad och sotig. En möjlig bengrop (A3767) innehållandes mörk, grusig silt framkom i den norra delen av stenpackningen.

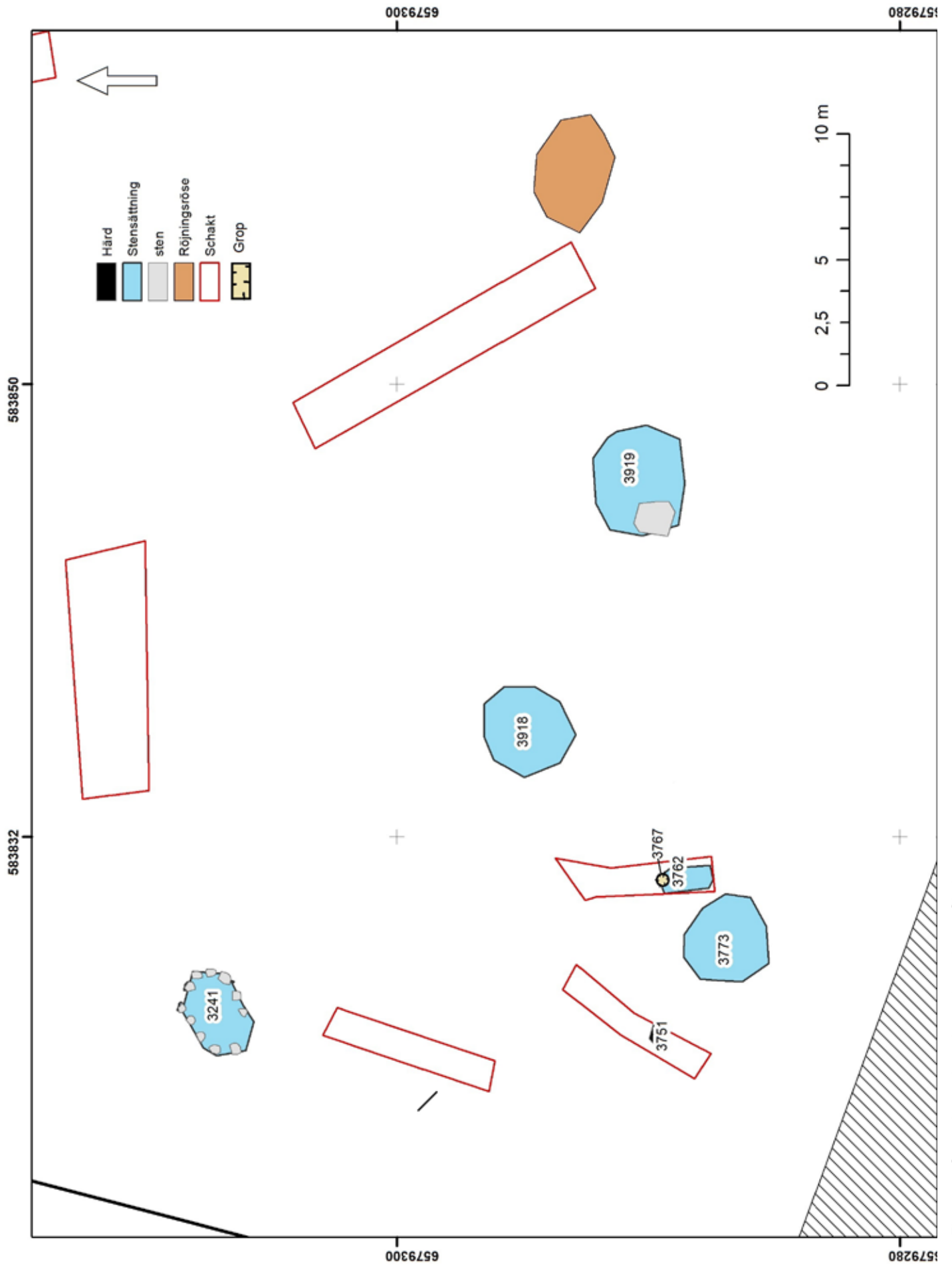
En härd (A3751) påträffades ytligt direkt under torven vid schaktning. Kol från härdens gav en sentida datering (bilaga 6, Ua-76060).

I en sentida röjd åkeryta med åkerdiken påträffades ett röjningsröse (A3791) bestående av 0,6 meter stora stenar kring ett markfast block.

Figur 33. Delområde 3. Skala 1:400.

Figur 34. Gravfältet och övriga anläggningar. Skala 1:200.

Delområde 4, södra delen

Delområde 4 ligger inom förundersökningsområdets södra del och har påverkats kraftigt i modern tid varför schaktningen i den här delen var glesare än på exempelvis impedimentet. Enligt det historiska kartmaterialet har området under historisk tid brukats som hag- och åkermark. I den sydvästra delen av delområde 4 kunde konstateras att ytan var uppfylld med cirka 1,5 meter med sten och lera. Inom området påträffades fragmentariskt bevarade anläggningar i form av botten av stolphål, kulturlager med bränd lera, någon enstaka grop och botten av en härd.

I norr, på impedimentets sluttande södersida upptäcktes fyra tidigare okända gravar vid inventeringen. De mättes in och dokumenterades som A2332, A2132, A2302 och A2292. Lämningarna ingår i grav- och boplatsoområde L1985:6661.

A2332 är en oval blockgrav som mäter 2×3 meter med en packning av 0,2–0,3 meter stora stenar, men här fanns också enstaka större stenar upp mot ett block i söder. En rotvälta centralt i lämningen har rört om stenpackningen.

A2132 mäter 5×6 meter och är en stenfylld stenkrets bestående av 0,3–0,8 meter stora stenar. Graven är mossig och bevuxen med slån.

Cirka 10 meter mot nordväst påträffades ytterligare två stensättningar. A2302 är rund och mäter cirka 4 meter i diameter och 0,5 meter hög. Den består av en rund stenkrets av 0,4–1,0 meter stora stenar liggandes upp mot ett naturligt block. Stenkretsen saknar fyllning. Strax intill låg A2292 som var en rund stenkrets, cirka 3 meter i diameter. Stenkretsen består av klumpstenar i storleken 0,5–1,1 meter.

Boplatslämningar

På impedimentets södra sluttning påträffades en avlång grop (A2521) som mätte 1×1,8 meter. Fyllningen bestod av gråbrun, humös silt med inslag av skärvsten och sot. I den södra delen av gropen fanns en rund sten om 0,3 meter. Gropen undersöktes till 20 procent.

I före detta åkermark finns, som tidigare nämnts, fragmentariskt bevarade boplatslämningar i form av en lagerrest, en grop och två stolphål.

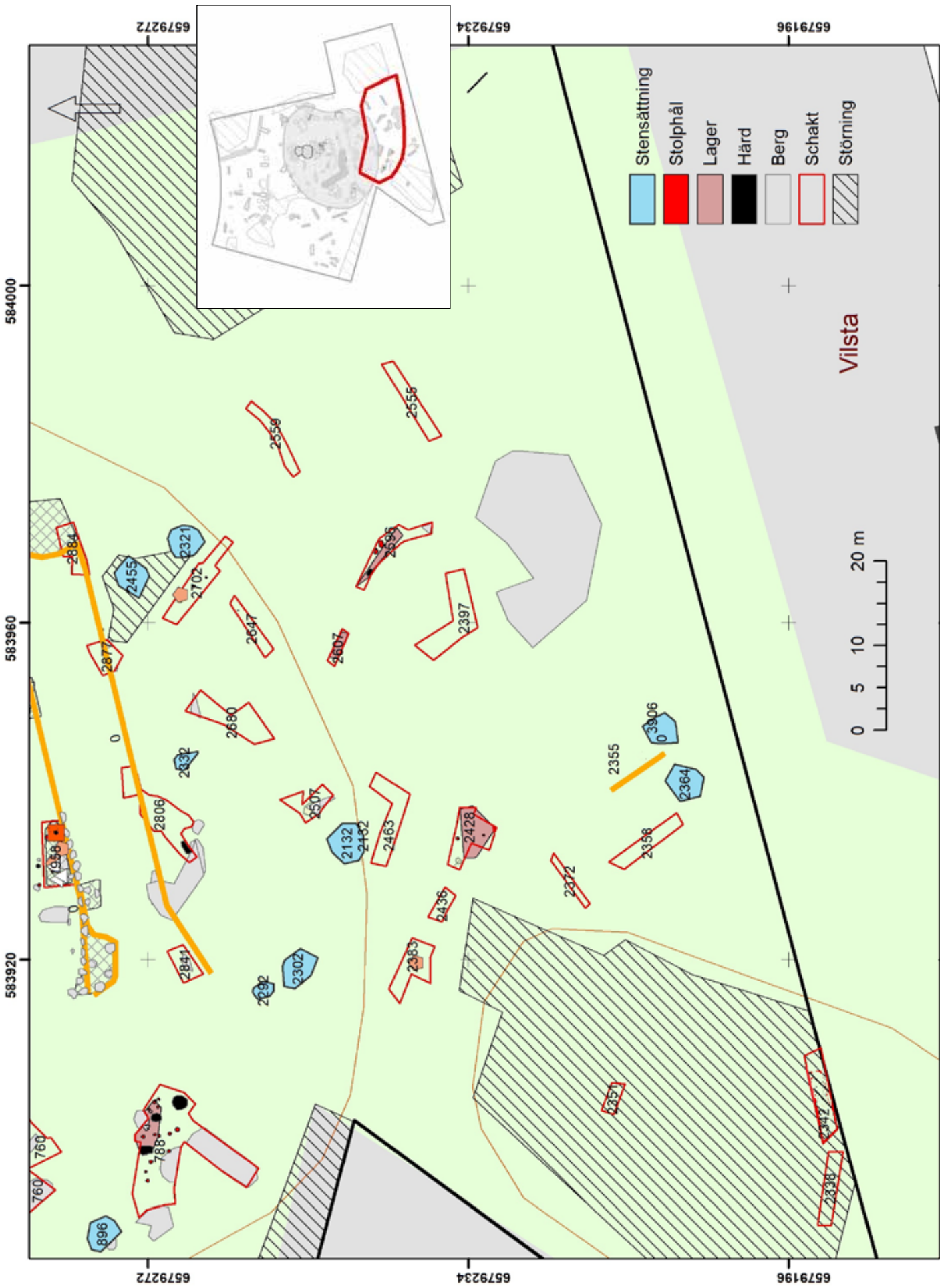
Lagret (A2422) fanns bevarat i en svacka och mätte som tjockast 0,2 meter. Det bestod av gråbrun, lerig silt med enstaka skärvsten och fragment av bränd lera. Kol från lagret har ¹⁴C-daterats till 748–406 f. Kr. (bilaga 6, Ua-77070).

I botten av svackan, grävt genom lager A2420, fanns ett stenskott stolphål (A2440) som mätte 0,3 meter i diameter och hade ett bevarat djup av 0,25 meter. I samma schakt fanns också stolphålet A2409 med en diameter på 0,3 meter. Djupet var endast bevarat till 0,07 meter med plan botten och raka väggar i sektion. Stolphålet hade stenskonning i den östra delen och bränd lera i kanterna.

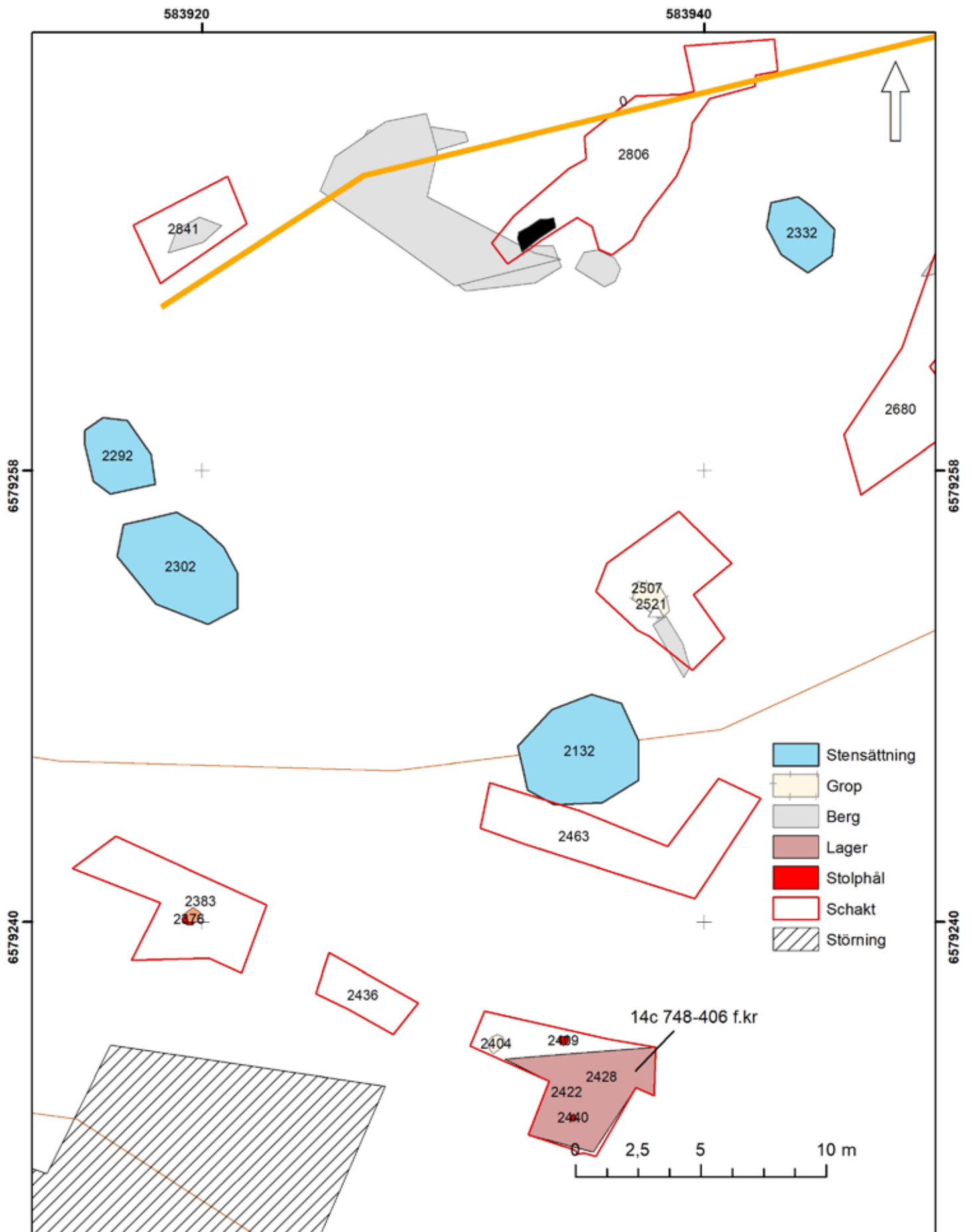
Västerut, i schakt OS2383, undersöktes ytterligare ett stolphål (A2376). Det var 0,55 meter i diameter och hade ett bevarat djup av 0,15 meter. Stolphålet hade spår av en bränd stolpe. Fyllningen bestod av gråbrun lera med inslag av skärvsten och bränd lera.

Figur 35. Stolphål A2376 snittat. Foto från sydöst.

Figur 36. Plan över delområde 4. Skala 1:600.

Figur 37. Plan över boplatsslämningar och gravar i norra delen av område 4. Skala 1:200.

Figur 38. Stensättning A2132 framrensad. Foto från sydöst.

I den södra delen av undersökningsområdet finns berg i dagen, som en bergsknalle. På förhöjningen dokumenterades och mättes två stensättningar (A2364, A3906) och en hägnad (A2356). De har registrerats i KMR som stensättning L2023:3598, stensättning L2023:3599 och hägnad L2023:3600.

A2364 är en blockgrav som mäter 4×5 meter. Den består av klumpstenar i storleken 0,2–0,8 meter som ligger upp mot två block, varav det största är 1,5 meter stort. Centralt i graven finns en stenfyllning.

På samma höjd, strax intill, mättes stensättning A3906 in. A3906 hade en diameter på 5 meter med en tydlig kantkedja i väster av klumpstenar 0,3–0,6 meter stora.

En stensträng (A2355) löpte i nord-sydlig riktning upp mot höjden. Den var 9 meter lång och dubbelradig bestående av 0,4–1,2 meter stora stenar och block.

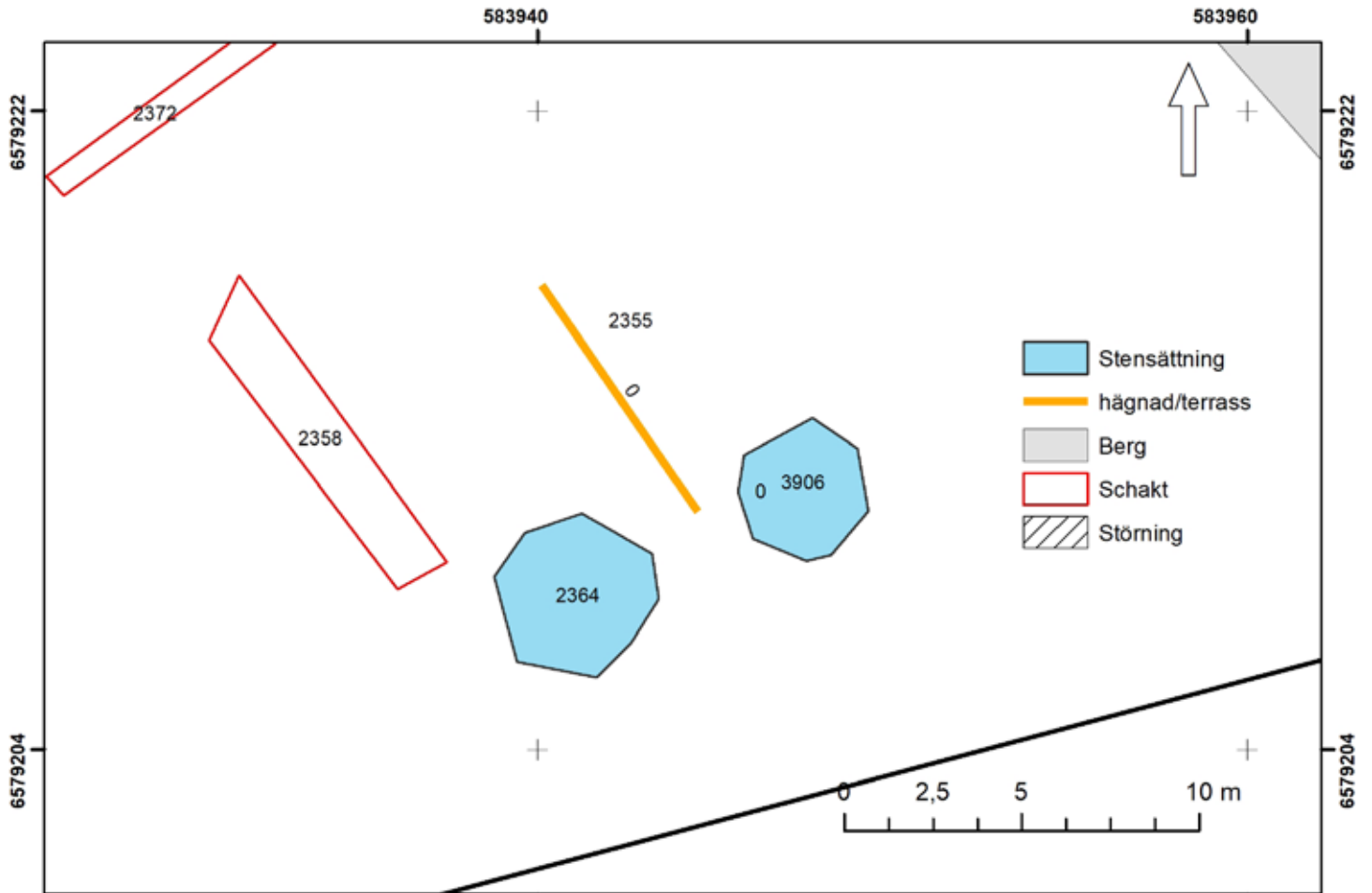
Område 4, sydöstra delen

I den sydöstra delen av delområde 4 fanns en hög jordvall längs med kanten av förundersökningsområdet. Här fanns också en täktgrop med upplagda röjningsstenar och skrotsten. Ett stort betongblock låg strax nedanför täktgropen vilket vittnar om sentida aktiviteter inom ytan. Den östra delen av delområdet bestod av före detta åkermark. Längs kanterna ut mot industritomterna i norr och öster fanns spår av moderna ingrepp såsom stora gropar med sprängsten och höga jordvallar.

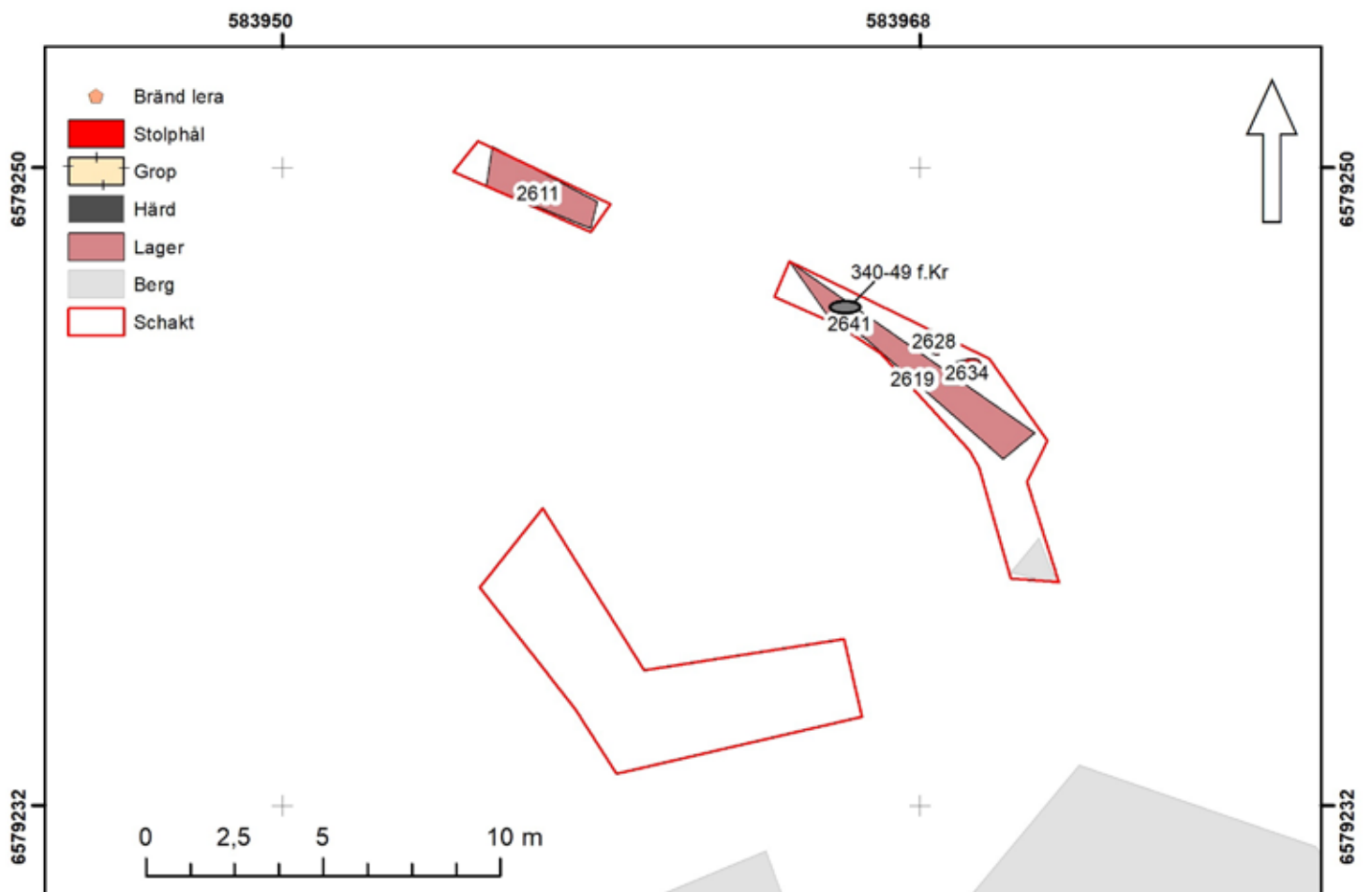
Skrotstenen på platsen dolde två stensättningar (A2321, A2455) som var synliga genom delar av sina kantkedjor och stenpackningar. Då skrotstenen inte var möjlig att lyfta bort är det svårt att avgöra hur pass välbevarade de underliggande gravarna är som kunde skönjas under upplagd skrotsten.

A2321 var en oval stensättning som mätte 3,5×4 meter bestående av 0,4 meter stora kantstenar lagda kring ett naturblock om 1,2 meter.

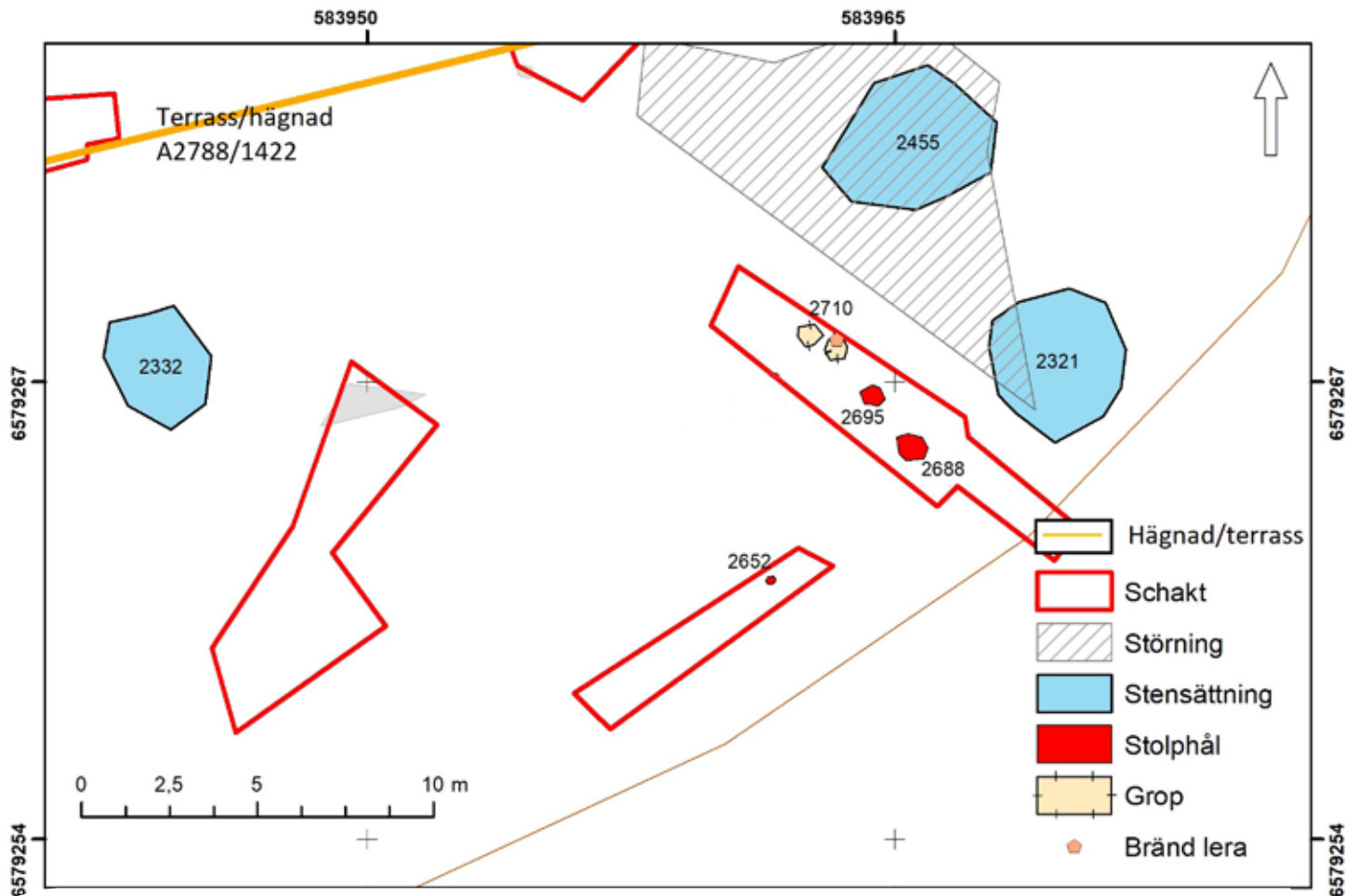
A2455 mätte 4 meter i diameter hade en tydlig kantkedja i sydöst bestående av 0,3–0,5 meter stora stenar. Stensättningen var delvis täkt med skrotsten. En granstubbe fanns också i den norra delen vilket ytterligare har stört anläggningen.

Figur 39. Plan över den södra delen av delområde 4. Skala 1:200.

Figur 40. Plan över den sydöstra delen av delområde 4. Skala 1:200.

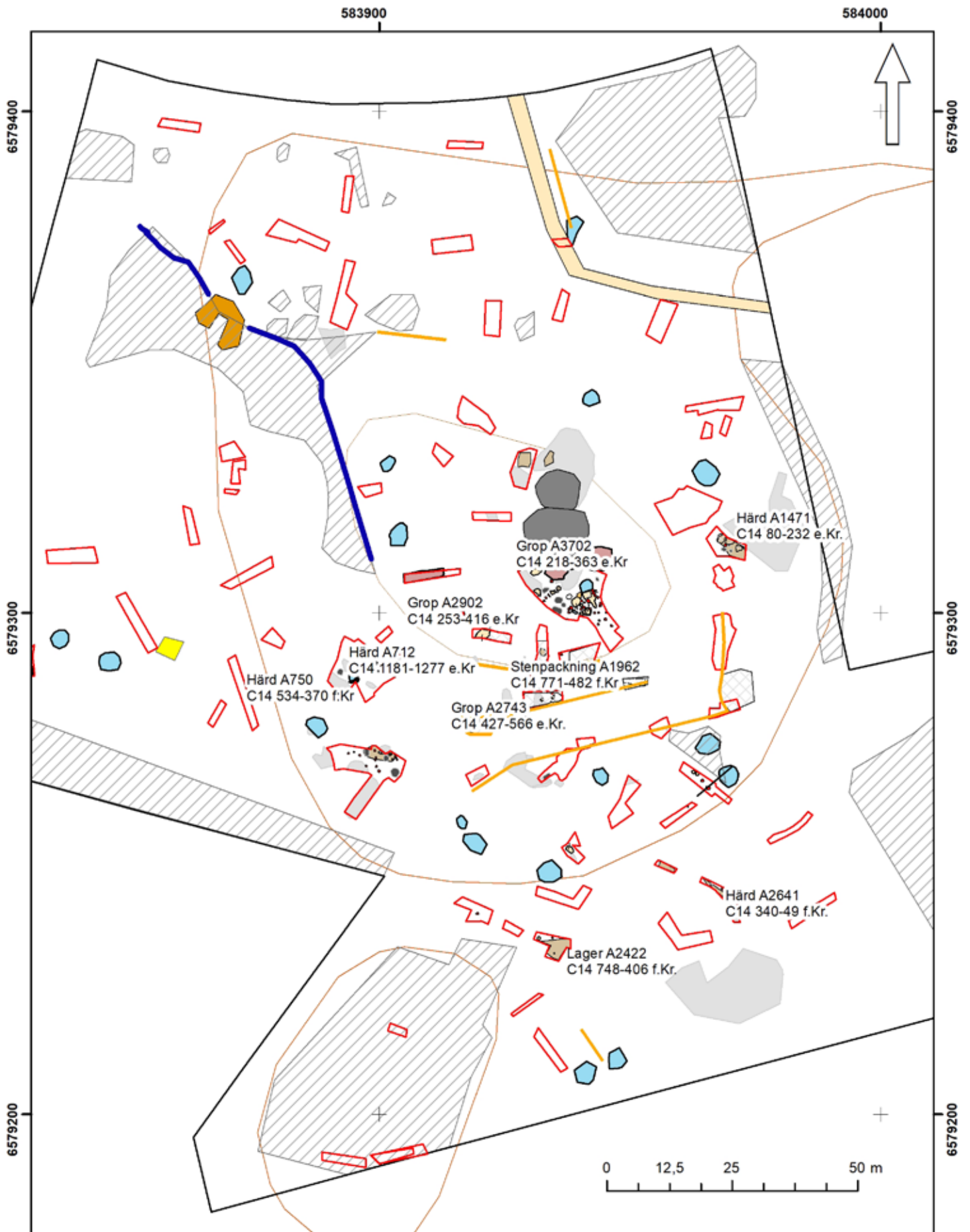

Figur 41. Plan över den sydöstra hörnet av delområde 4. Skala 1:200.

Intill täktgropen med stensättningarna grävdes ett schakt där två stolphål (A2988, A2995) och en grop (A2718) påträffades. Anläggningarna var grunda med endast botten bevarad. Stolphålen var omkring 0,25 meter i diameter med en fyllning av gråbrun lera. Gropen (A2718) mätte även den omkring 0,25 meter i diameter och var fylld av brun lera innehållandes bränd lera med ett bevarat djup på 0,05 meter.

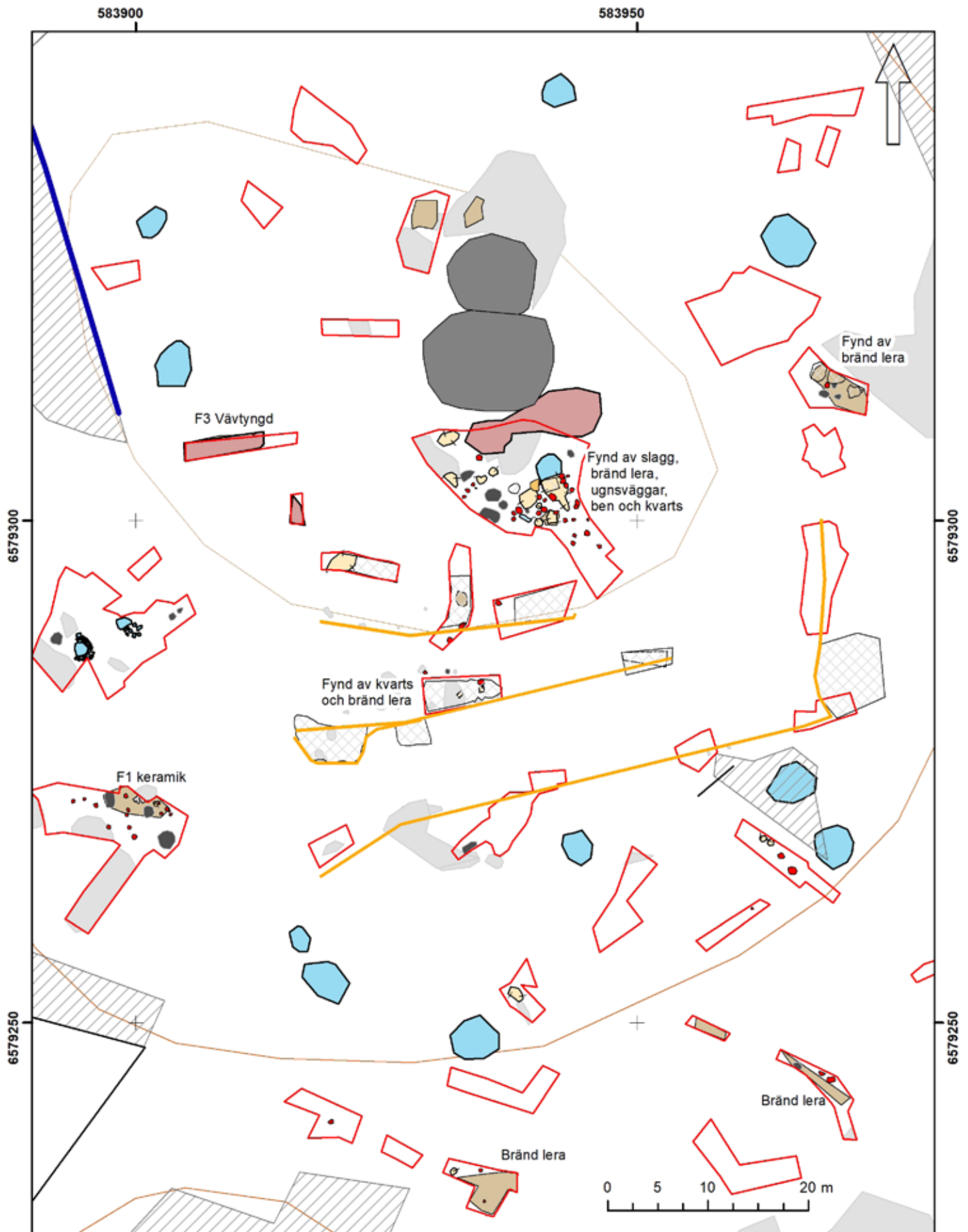
I den plana, före detta åkermarken påträffades ytterligare boplatsslämningar i form av en lagerrest (A2619) som bestod av gråbrun, lerig silt med

enstaka skörbrända stenar. Lagret var fragmentariskt bevarat med ett djup av omkring 0,05 meter. Lagret syntes fläckvis i två schakt men är inte avgränsat. En härdbotten (A2641) med ett bevarat djup av 0,04 meter påträffades i lagret. Kol från härden har ¹⁴C-daterats till förromersk järnålder 340–49 f. Kr. (bilaga 6, Ua-76056). I samma schakt påträffades även två stolphål (A2628, A2634) med en omkrets av 0,5–0,35 meter i diameter. De var fyllda med ett material som liknade lager A2619. Endast bottarna var bevarade med ett djup på 0,05 meter.

Figur 42. Alla dateringar. Skala 1:1 500.

Figur 43. Alla fynd. Skala 1:1 000.

Analyser

Makrofossilanalys

Jordprover från sju låsta kontexter (A712, A1724, A1962, A2422, A2743, A2788/1422, A2908) valdes ut för makrofossilanalys. I anläggning A2743 påträffades en förkolnad kärna av skalkorn samt träkol av björk och tall. Träkol av björk framkom även i anläggning A2422 och träkol av tall påträffades även i anläggningarna A712 och A1962. I anläggningen A2908 hittades någon form av organiskt material som inte kunde identifieras ytterligare. I anläggning A1724 påträffades slagglignande, omagnetiska bitar. De analyserade proverna påvisar avsaknad av förkolnat hushållsfall, vilket antyder att anläggningarna har legat en bit bort från boplatser och att området kan ha nyttjats för andra aktiviteter än bosättning (se bilaga 7).

¹⁴C-analys och vedartsanalys

Sex olika kolprover (755, 1814, 2646, 3143, 3723, 3755) samt fyra olika prover av makrofossil och träkol (2416, 2421, 2466, 2781) daterades genom ¹⁴C-analys (se figur 42). Prover samlades från säkra kontexter, i anläggningar och i lager där kolet kunde stratigrafiskt hänföras till en bestämd kontext. För de prover som valdes ut för analys gjordes även vedartsanalys i syfte att säkerställa en låg egenålder samt fastställa träslag, vilket kan ge en bild av rådande vegetation i närområdet samt återge vad som har använts som eldningsved (se bilaga 5, 6). De prover som daterats till yngre bronsålder kommer från tall och björk. Ved som daterats till äldre järnålder kommer från hassel, al, ek, gran, tall och björk. Från medeltiden finns daterat material från tall.

I en jämförelse med ¹⁴C-daterade pollenprover tagna från Stormossen väster om Borsökna sjön (cirka 25 kilometer västerut) syns en liknande skogsmiljö. Under yngre bronsålder sker en uppgång av tall. Under äldre järnåldern blir hassel och björk ett mer frekvent inslag, medan ekskogen finns representerad från äldre järnålder fram till våra dagar (Damell 2000:16).

Dateringar

Sammanlagt finns tio daterade anläggningar och lager från förundersökningen varav en datering utgår då den var sentida. Dateringarna tillsammans med fynd och anläggningstyper visar på aktiviteter i området från yngre bronsålder fram till historisk tid (se figur 42).

Utifrån den påträffade keramiken (F1) från en grop kan man anta att en första etablering skett i området under äldre eller mellersta bronsåldern. Lager från delområde 4 och från den undersökta stenpackningen i mellanterrassen i område 2 har båda daterats till yngre bronsålder. Från förromersk järnålder finns tre daterade härdar från område 2 och område 4. En grop och ett skärvstenslager har daterats till romersk järnålder. Ytterligare en grop grävd genom stenpackning A1962 (daterad till yngre bronsålder) visar att man återkommit till terrassen och återanvänt den under folkvandringstid. Även medeltida spår finns i område 2 i form av en härd.

Från efterreformatorisk tid finns spår i landskapet i form av täktverksamhet, stenbrott, en kalkstensugn och en halväg (som kan vara av förhistoriskt ursprung).

Anläggning	Typ	Provnr	Datering (2 sigma)	Period	Vedart/makrofossil
1962	Stenpackning	2421	771–482 f.Kr.	Y BÅ – period V	Tall
2422	lager	2466	748–406 f.Kr.	Y BÅ – period V-VI	Björk
750	Härd	755	534–370 f.Kr.	förromersk JÅ	Al
2641	Härdbotten	2646	340–49 f.Kr.	förromersk JÅ	Al
1471	Härd	1814	80–232 e.Kr.	romersk JÅ	Hassel
3702	Grop med bränd lera	3723	218–363 e.Kr.	romersk JÅ	Tall
2902	Grop	3143	253–416 e.Kr.	romersk JÅ	Ek, gran
2743	Grop	2416	427–566 e.Kr.	Folkvandringstid	Skalkorn, björk, tall
712	Härd	2781	1181–1277 e.Kr.	Medeltid	Tall
3751	Härd	3755	pMC/Modern		Asp, björk
2409	Stolphål	2415	–		Ek, bränt ben
1724	Lager	3721	–		Slagglignande material
2788/1422	Hägnad	2853	–		–
2908	Skärvstenslager	3138	–		Obestämt organisk

Tabell 2. Sammanställning av daterade anläggningar i kronologisk ordning.

Fynd

Fynden från förundersökningen består av keramik, bränd lera, brända och obrända ben, slag och kvarts (se figur 43). Oslagen kvarts mättes in, men tillvaratogs inte. Bränd lera mättes in och registrerades som fynd. Större bitar med släta delar och/eller rundade delar har sparats, övriga har kasserats. Den brända leran har inte analyserats vidare.

Keramik

Keramikens består av sju fyndposter. Fyndet F1 sticker ut från övriga fyndposter då det har en sammanlagd vikt på nära ett kilo. Fyndet består av skärvor från två bronsålderskärl som påträffades i en grop (A809).

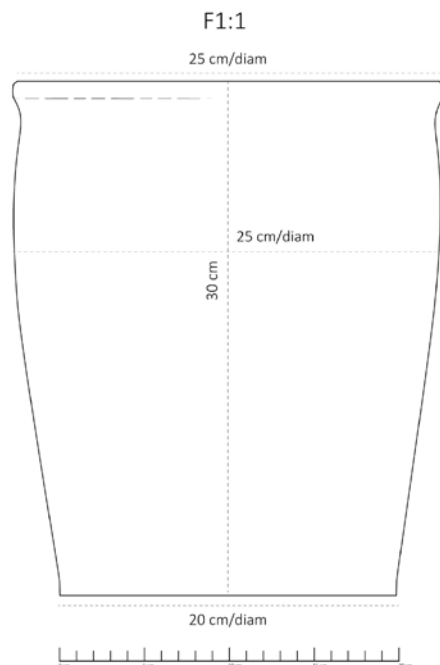
KÄRL F1:1

Utifrån mynningsbitar har kärlets form och storlek typologiserats som en medelstor situla från bronsåldern, period II-IV (VI) av typ 25 (Eriksson 2009:333). Kärlet har en omkrets på cirka 25 centimeter; godset är finmagrat med tunna väggar och en struken yta. Färgen varierar från gul till rödbrun på utsidan med grå till svart kärna vilket indikerar att kärlet har bränts i en oxiderande miljö.

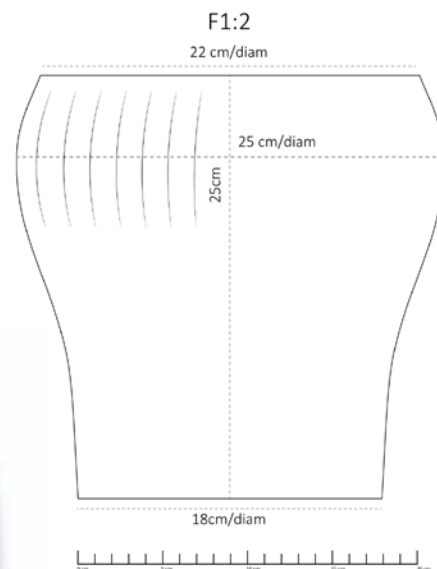
KÄRL F1:2

Kärl F1:2 är tunnformat. Utsidan är slammad eller struken. Diametern är cirka 20 centimeter. Bitar från den övre delen av buken är dekorerad med enkla, lodräta linjer. Kärlet bedöms vara av Erikssons typ 10-11 med datering till period I-II (Eriksson 2009:326f) (se bilaga 2, 8).

Övriga sex fyndposter är enstaka skärvor av keramik som är fragmentarisk och hårt spjälkad. Att närmare tidfasta kärityperna har inte varit möjligt då de saknar karaktäristiska drag. Dock kan sägas att det rör sig om bukbitar som är medelgrovt magrade med kvarts och glimmer.

Figur 44. Tolkning av kärlen F1:1 och F1:2.

Figur 45. Delar av keramikens F1. F1:1 till vänster, F1:2 till höger.

Bränd lera

Sammanlagt 21 fyndposter av bränd lera har mätts in och registrerats. Bland dem har 10 fyndposter tillvaratagits. De handlar om större bitar bränd lera och bitar som kan utgöra ugnsväggar; de sistnämnda är av bränd och sintrad lera. En bit (F38) är rundad och kan vara en del av en gjutform. Den brända leran har främst påträffats på den övre terrassen (delområde 2) kring ugnskonstruktionen A1037, men förekommer även i gropar och stolphål vilket kan indikera byggnader med lerklinade väggar i området. Den möjliga gjutformen (F38) indikerar tillsammans med slagg och smältor att det kan ha funnits gjuteriverksamhet inom ytan.

I skärvstenslager A2908 hittades vad som förefaller vara en bit av en vävtyngd, eller möjligt ett nätsänke (F3). Fragmentet är rödbränt och något klumpigt tillverkat.

Figur 46. Vävtyngd eller nätsänke (F3).

Ben

Det påträffade benmaterialet inom ytan får betecknas som fragmentariskt. Det består av två fyndposter med brända djurben (F27, F46) och en fyndpost med obränt djurben i form av hushållsavfall (F31). De brända djurbenen kom båda från den övre terrassen (delområde 2); ett hittades i ugnskonstruktionen A1037 och den andra i ett siltlager A1724. Det obrända djurbenet påträffades i stolphål A1668. Benfragmenten analyserades översiktligt i fält, men var så fragmentariska att de inte gick att tillvarata utan kasserades.

Slagg

Hantverksavfall i form av slagg och smältor framkom främst på den övre terrassen (delområde 2). Sju fyndposter har registrerats som slagg (F16, F21) och smältor (F18, F22, F23) samt två bitar av skällor (F19, F20).

Kvarts

Nio fyndposter har registrerats som kvarts. All kvarts som påträffades i anläggningar mättes in, men endast bearbetad kvarts tillvaratogs. Bland den bearbetade kvartsen fanns en kärna (F33) med en möjlig preparerad sida. Kärnan var gråfärgad i så kallad rökkvarts och påträffades i A1120, ett stolphål på den övre terrassen.

Ytterligare två fyndposter tillvaratogs, dels ett råämne (F49) och ett avslag (F50).

I norra Sverige är kvarts dominerande på bronsåldersplatser, men förekommer även i bronsåldersmaterial från Mellansverige till exempel Pryssgården i Östergötland, Apalle och Vrå i Uppland (Eriksson & Östling 2005:35).

Figur 47. Kärna i rökkvarts (F33).

TOLKNING

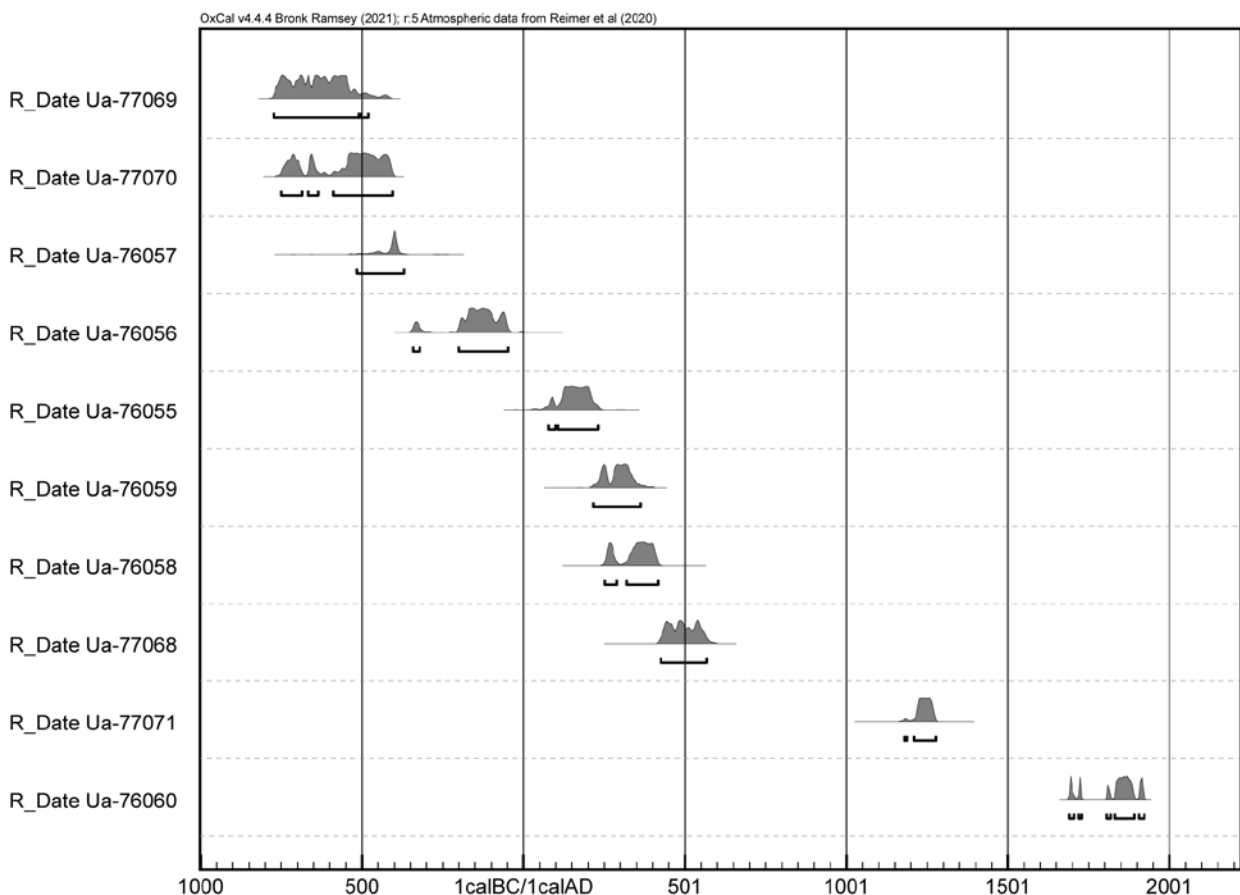
Den arkeologiska förundersökningen har visat på en komplex förhistorisk fornlämningsmiljö med gravar, skärvtenshögar, konstruktioner och aktivitetsytor från flera tidsperioder inom en begränsad yta. Mängden anläggningar i kombination med komplexiteten som uppdagades gör det svårt att närmare diskutera vilken typ av aktiviteter som förekommit på platsen inom olika tidsperioder. För det krävs betydligt mer omfattande undersökningar än en förundersökning. Ett försök till en övergripande tolkning utifrån jämförande studier av liknande platser kommer ändå att försöka göras även om penseldragen blir stora.

Utifrån strandlinjekartor kan man se att landskapet kring Vilsta omkring 2500 år f. Kr. (mellanneolitikum) består av ett skärgårdslandskap med små kobbar och skär norrut. Söderut finns ett större landområde.

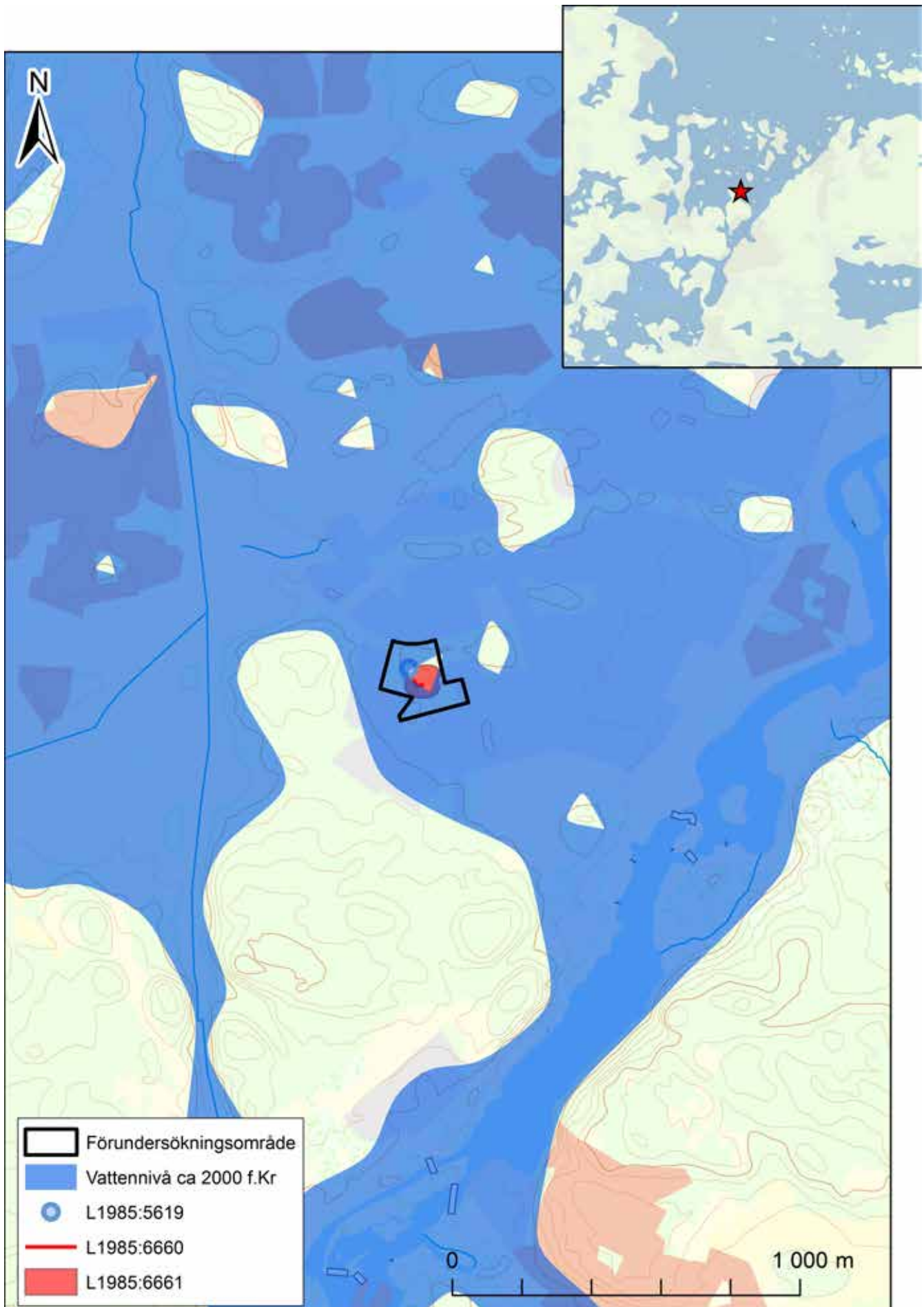
Om vi går 500 år längre fram i tiden, till cirka 2000 f. Kr. och den senare perioden av neolitikum har vatten dragit sig tillbaka vilket ger stora förändringar i landskapsrummet. Undersökningsområdet ligger nu på en landtunga som är sammanbunden med fastlandet i söder. Bilden ser densamma ut under den

äldsta bronsåldern cirka 1700-1500 f. Kr. Västerut återfinns en sjö och Hyndevadsån, som är en viktig kommunikationsled vilken sträcker sig från Hyndevad i söder och norrut mot Ekeby och Strömsholm-åsen. Undersökningsområdet har ett strategiskt läge mellan de två vattendragen Hyndevadsån i väster och Eskilstunaån i öster. Tidigare arkeologiska undersökningar har visat att en etablering sker vid Galtbacken (L1985:6365) vid den här tiden. Möjligen är det så att en första etablering sker även vid Vilsta under den här tiden; den stora mängden keramik som hittades deponerad i en grop (A809: F1:1-3), indikerar detta.

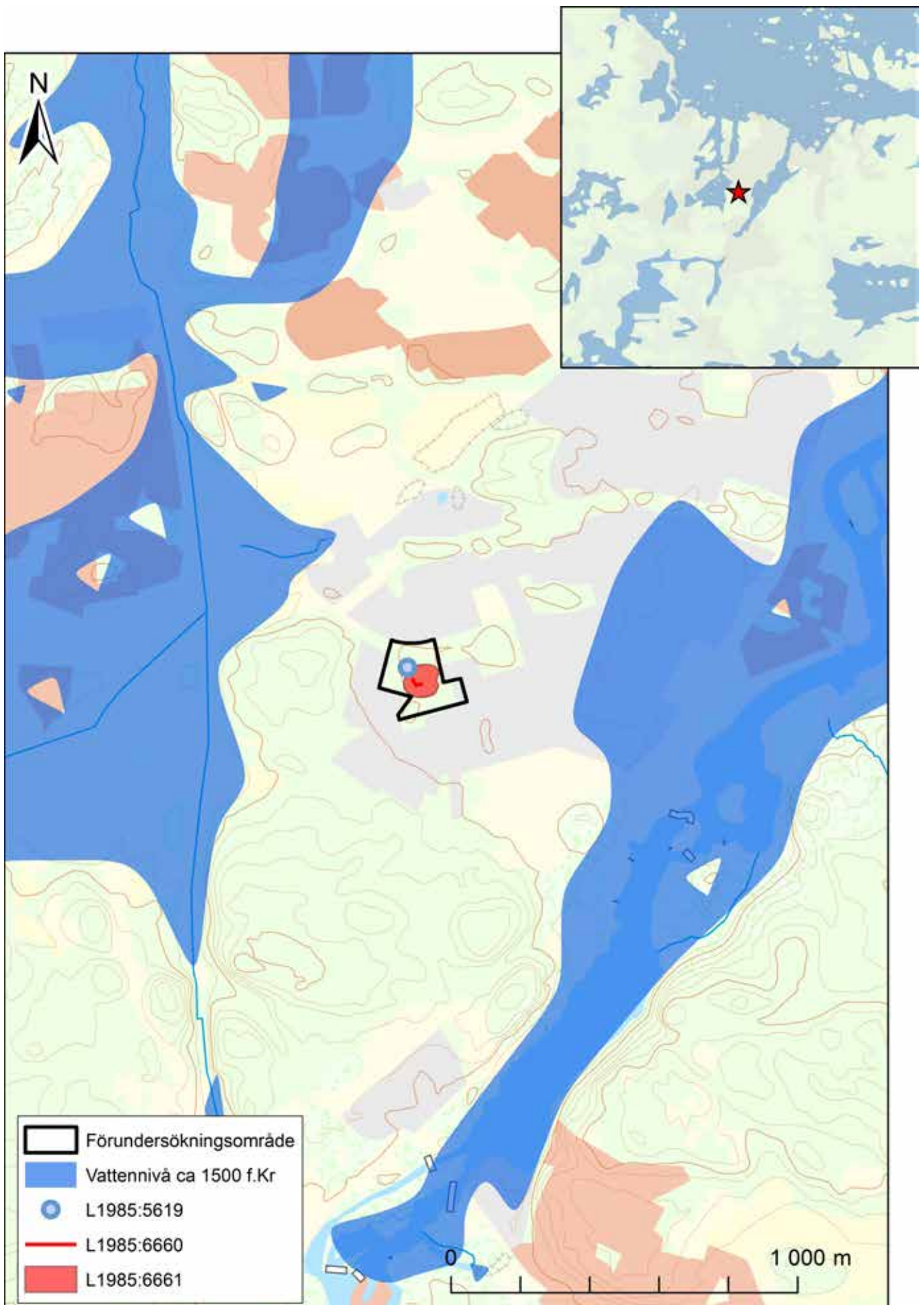
Fornlämningsmiljöerna i omgivningen visar på en omfattande etablering och kolonisation kring vattendragen under yngre bronsålder där gravfält och ensamliggande stensättningar syns kanta vattendragen och impedimenten, som till exempel den välbevarade bronsåldersboplatsen ett stenkast bort i norra Mesta (L1985:6925). Ytterligare närliggande lämningar från yngre bronsåldern har undersökts cirka 300 meter norr om det nu aktuella undersökningsområdet, där delar av ett komplext grav- och boplatsoområde

Figur 48. Alla dateringar.

Figur 49. Strandlinjen i undersökningsområdet omkring 2000 f.Kr.

Figur 50. Strandlinjen i undersökningsområdet omkring 1500 f.Kr.

förundersöktes år 2019 (Karlenby & Strengbom 2020) Att det sker en expansion i området under yngre bronsålder stämmer också väl in med dateringarna från den nu aktuella förundersökningen.

Utifrån daterade anläggningar, fynd, stratigrafiska iakttagelser samt kart- och arkivstudier har lämningarna delats in i fyra faser.

Fas 1 bronsålder

De keramikkrärl (F1:1–3) som påträffades i gropen A809 har typologiskt daterats till övergången mellan senneolitikum och bronsålder. De ¹⁴C-daterade anläggningarna visar dock på en något senare etablering på ytan under yngre bronsålder, omkring mitten av 700-talet f. Kr. Om det rör sig om ett äldre föremål som deponerats på ytan eller om det faktiskt finns en aktivitet redan under äldre bronsålder går inte utifrån den gjorda undersökningen att svara på.

Från yngre bronsåldern finns två dateringar som visar på en etablering. Den välbyggda terrassen med stenpackning A1962 och från den södra delen av undersökningsområdet har kol från lager A2422 daterats till övergången yngre bronsålder äldre järnålder.

Fas 2 äldre järnålder – folkvandringstid

Från förromersk järnålder finns två daterade anläggningar. En härd (A750) från den mellersta terrassen i delområde 2 och en härdbotten (A2641) i delområde 4 (de lägre liggande boplatzlämningarna i den före detta åkermarken). Från romersk järnålder finns ytterligare tre dateringar; de kommer från en härd (A1471) på den mellersta terrassen i delområde 2 och från två gropar A2902 och A3702. Båda påträffades i den övre terrassen i delområde 2.

Kol från en grop (A2743) grävd genom den mellersta terrasseringsen och stenpackningen A1962 har daterats till folkvandringstid. Detta visar att terrassen använts under både yngre bronsålder och att man återkommit under folkvandringstid.

Fas 3 medeltid

Kol från en grophärd (A712) på mellersta terrassen i delområde 2 har daterats till medeltiden, vilket visar att man även rört sig i området under den perioden. Det kan röra sig om en så kallad herdehärd.

Fas 4 historisk tid

Utifrån historiskt kartmaterial från 1800-talets början syns den hålväg (A2951) som påträffades i delområde 1. Det är mycket möjligt att vägen är av äldre ursprung än så men inget daterande material påträffades vid förundersökningen.

I delområde 1 påträffades också en ugnskonstruktion (A2180). Ugnen är inte känd i det historiska kartmaterialet men då den är belägen i ett område med kalksten intill ett stenbrott/täkt tillsammans med bränd och sintrad kalksten så rör det sig troligen om en kalkugn från historisk tid, möjligen kopplad till Lagersbergs säteri.

Aktiveter och konstruktioner

Inom förundersökningsområdet har flera konstruktioner och olika aktivitetsytor kunnat konstateras. I krönläge upp mot berghällar ligger de två skärvstenshögar omgärdade av aktivitetsytor och gravar. Impedimentet med dess berghällar och skarpa bergskanter skapar en naturlig avgränsning åt norr. Den södra delen har byggts upp och hägnats in med hjälp av markbundna block och lagda stenrader. Terrasseringsen har skapats av vällagda stenpackningar och uppbyggda terrasskanter. På terrasserna och de stenröjda ytorna fanns aktivitetsytor i form av gropar med slagg och bränd lera, skärvstenslager stolphål och härdar samt åtminstone en ugnskonstruktion. I den lägre terrassnivån lokaliserades även en hyddkonstruktion.

Skärvstenshögar ligger i krönläge och det är kring dem de övriga anläggningarna är anlagda. Skärvstenshögar är varken daterade eller undersökta, men utifrån en okulär besiktning kan man ana att högar har ingående strukturer. Till exempel har båda högar synliga kantkedjor. Storleken på högar antyder att de har använts under lång tid vilket innebär att de kan innehålla lämningar från varierande aktiviteter från olika tider vilket kan innebära en omfattande komplexitet. De kan innehålla begravingar eller depositioner av människoben, matrester från offermåltider och andra specialiserade aktiviteter, till exempel gjutning eller bakning (Larsson 2014:127f). De är ofta stora då de använts under lång period och byggts upp genom upprepade användning. De två skärvstenshögar visar på en kontinuerlig påbyggnad då en av dem anlagts delvis över den andra.

Figur 51. En karakteristisk stensättning i blockrik miljö från Ekeby-gravfältet L1985:6484 cirka 3,5 km norrut. Den blockrika miljön vid gravfältet är betad och man kan tänka sig att miljön kring förundersökningsområdet kan ha sett liknande ut innan det blev överväxt med sly och slånårsbuskar.

Figur 52. Drönarfoto av blockgrav A644.

Figur 53. Terrass med stenpackning A1962.

Krönet kantas också av gravar i form avstensättningar med mittstenar och kantkedjor samt blockgravar med intilliggande stenpackningar. Ingen av gravarna är undersökt, men utifrån deras typ och morfologi bör de ändå tidsmässigt placeras i perioden bronsålder-äldre järnålder. Gravtyperna är karakteristiska för Rekarnebygden (se KMR och Damell 2000:59). Någrastensättningar med jordmantel kan vara från yngre järnålder. Även i undersökningsområdets utkanter påträffades gravar. I område 3 i den sydvästra delen av undersökningsområdet har femstensättningar registrerats och de bildar därmed ett gravfält. Utifrån ett rektifierat flygfoto från 1960 tal syns att gravarna är anlagda på impediment (se figur 7).

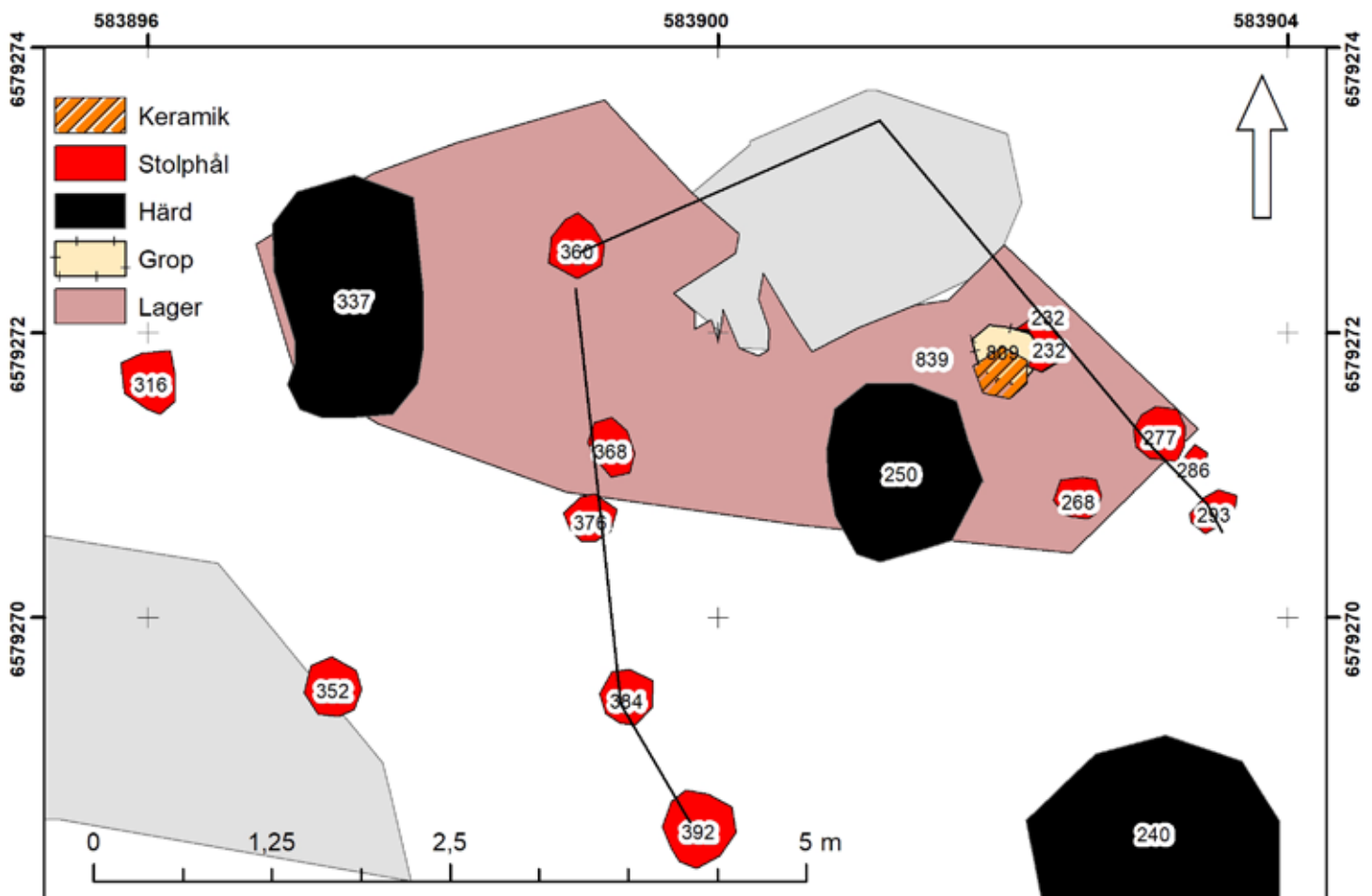
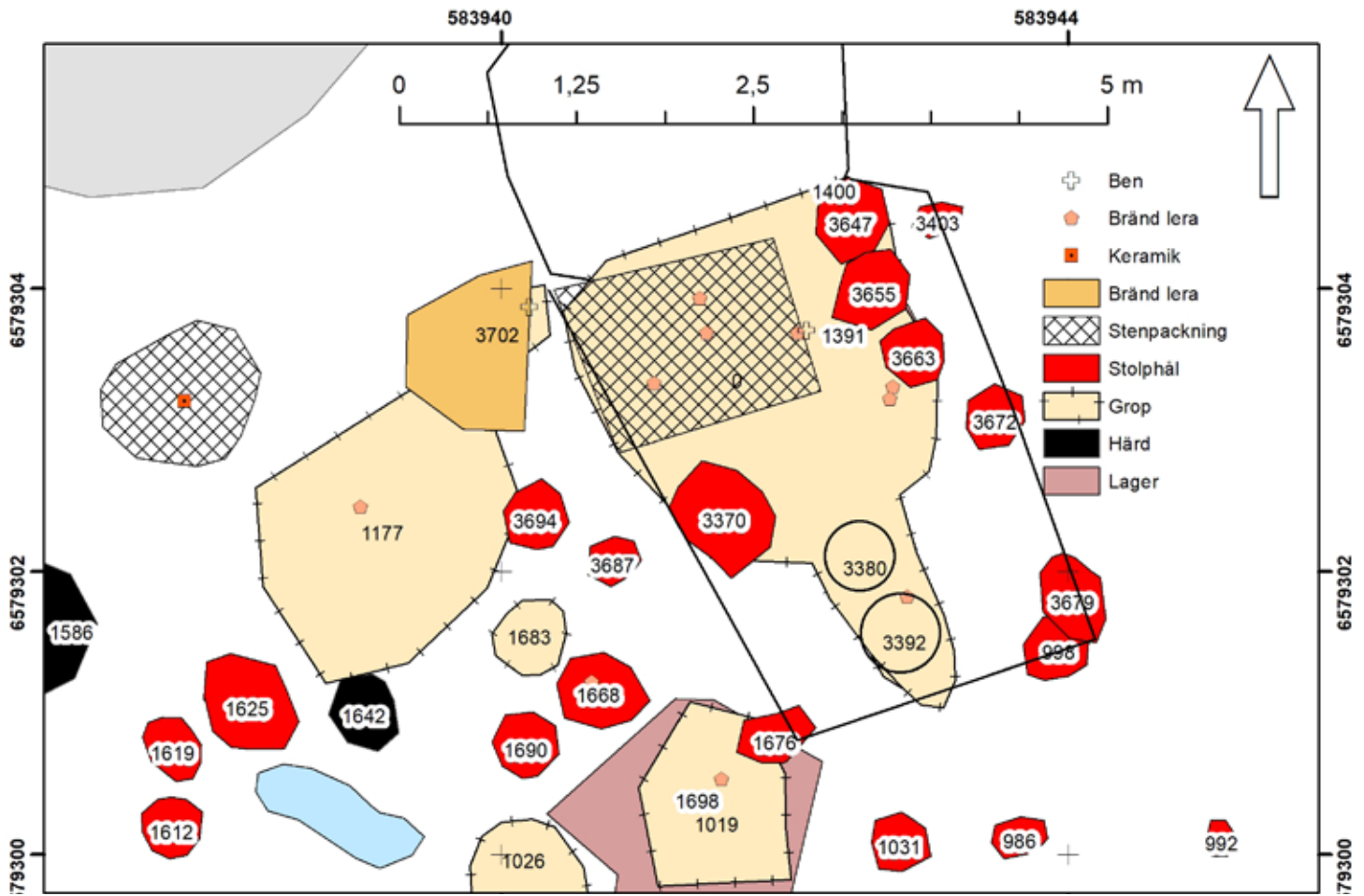
Att man återkommit till platsen vid olika tider visar inte bara ^{14}C -dateringarna utan även stratigrafiska iakttagelser. På krönet finns till exempel enstensättning A1056 som överlagrar en äldre ugnskonstruktion och som tidigare nämnts visar också storleken på skärvstenshögarna på att de har byggts på under lång tid.

Den uppbyggda terrassen med stenpackning A1962 är daterad till yngre bronsålder, men en grop grävd igenom stenpackningen är daterad till 427–566 e. Kr. vilket visar att ytan använts även under yngre järnålder. Terrasserna med stenpackningarna har en oklar funktion men kan mycket väl vara husgrunder, åtminstone den välbyggda terrassen med stenpackningen A1962.

Vedartsprover visar att den omgivande miljön bestod av både löv- och barrskog, ganska lik dagens skogsmiljö. Fynden av brända och obrända ben är få men tillsammans med det stora antalet härdar, keramiken, den brända leran och den stora mängden skärvsten som förekommer på den övre terrassen kan man ändå anta att man eldat och tillagat mat i området. I grop A2743 fanns, förutom träkol, även ett bränt sädeskorn vilket ytterligare tyder på matlagning. En ugnskonstruktion och en hydda har konstaterats men mängden stolphål och förekomsten av bränd lera indikerar att det förmodligen finns flera oupptäckta konstruktioner. Bränd lera och slagg kan också vara spår av gjuteriverksamhet (jmf Ryssgärdet i Onsala (Eriksson & Östling 2005)).

En tolkning av de framkomna lämningarna skulle kunna vara att platsen har haft en central roll i det rituella livet i omgivningen där religiösa handlingar genomförs omväxlande med aktiviteter kring handel och hantverk med gjuteriverksamhet och matlagning där tillredningen kopplas till religiösa riter kring den centrala höjden med skärvstenshögarna och begravingarna.

Impedimentet har en utmärkande placering i landskapet som passar in i de egenskaper som tycks ha varit viktiga för anläggandet av kultplatser. Det förefaller viktigt att platserna skulle avvika från omgivningen genom bruket av naturbildningar och stenbunden mark, gärna med förekomst av block och berghällar

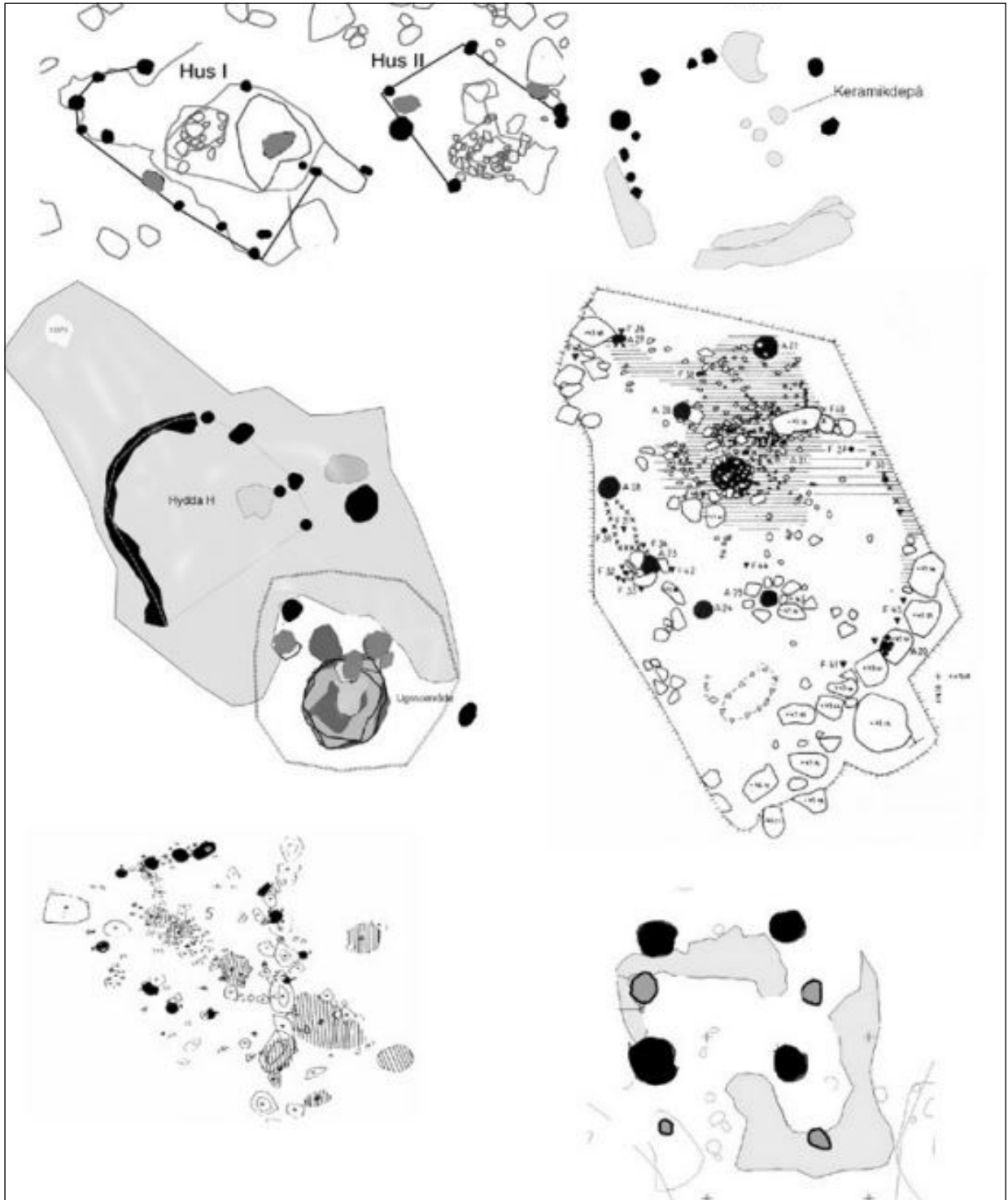
(Karlenby 2015:49). Gemensamt för dessa platser är också att en betydande insats tycks ha gjorts för att stenröja ytor och hägna in landskapet – något som tydligt stämmer in med förundersökningsplatsen, men också med närliggande paralleller som Galtbacken och Vilsta förundersökning 2019. (Dunér & Evanni 2002; Karlenby 2011; Karlenby & Strengbom 2020).

Vid Galtbacken undersöktes också lämningar av vad som föreföll vara en bosättning med liknande lämningar på en markant höjd. Undersökningarna visade på en komplex miljö med lämningar från äldsta bronsålder fram till yngre järnålder. Lämningarna bestod av en skärvtenshögd, boplatslämningar, stenfyllda stensättningar och mittblocksstensättningar på en markant bergshöjd 15–20 meter över havet (Dunér & Evanni 2003; cf Karlenby 2011). Det visade sig att dessa lämningar hade ett tydligt samband med gravarna och snarast skulle ses som spåren efter rituella händelser i samband med begravningsaktiviteter. Dateringarna var samtida med flera av stensättningarna och de identifierade byggnaderna anslöt till en

typ av byggnader som är starkt knutna till kultverksamhet (Karlenby 2011:205ff). Även den förundersökning som utfördes norrut i Vilsta år 2019 låg på en markant ändmorän och undersökningen där visade på lämningar från yngre bronsålder med liknande lämningar i form av stensättningar, skärvtenslager och en hyddkonstruktion som tolkades vara kopplade till kultverksamhet (Karlenby & Strengbom 2020).

Den påträffade hyddkonstruktionen har paralleller till både Galtbacken och 2019 års undersökning i Vilsta. Både hus 1 vid Galtbacken och huset i Vilsta hade en vägg som var öppen och i båda fallen var öppningen riktad mot en yta i närheten som varit förhållandevis stenfri och plan; en lämplig plats för att samlas för att utföra eventuella kultaktiviteter. Ett flertal exempel på liknande förhållanden har också iakttagits på andra kultplatser i Mellansverige som Nibble i Tillinge socken, Uppland (hus H och J), Igelsta i Östertälje socken, Södermanland och Vallby i Västerås socken, Västmanland (Karlenby 2011:206, 215 för samlade planer).

I de lägre partierna i område 4 påträffades lämningar i form av härdbottnar, stolphål gropar och lager där ett lager och en härdbotten daterats till perioderna yngre bronsålder och äldre järnålder. Dessa lämningar tolkas som boplatslämningar av en mer profan karaktär i jämförelse med de komplexa lämningarna på impedimentet.

Figur 56. Samlade planer ur Karlenby 2011.

UTVÄRDERING AV RESULTATEN

i förhållande till undersökningsplanen

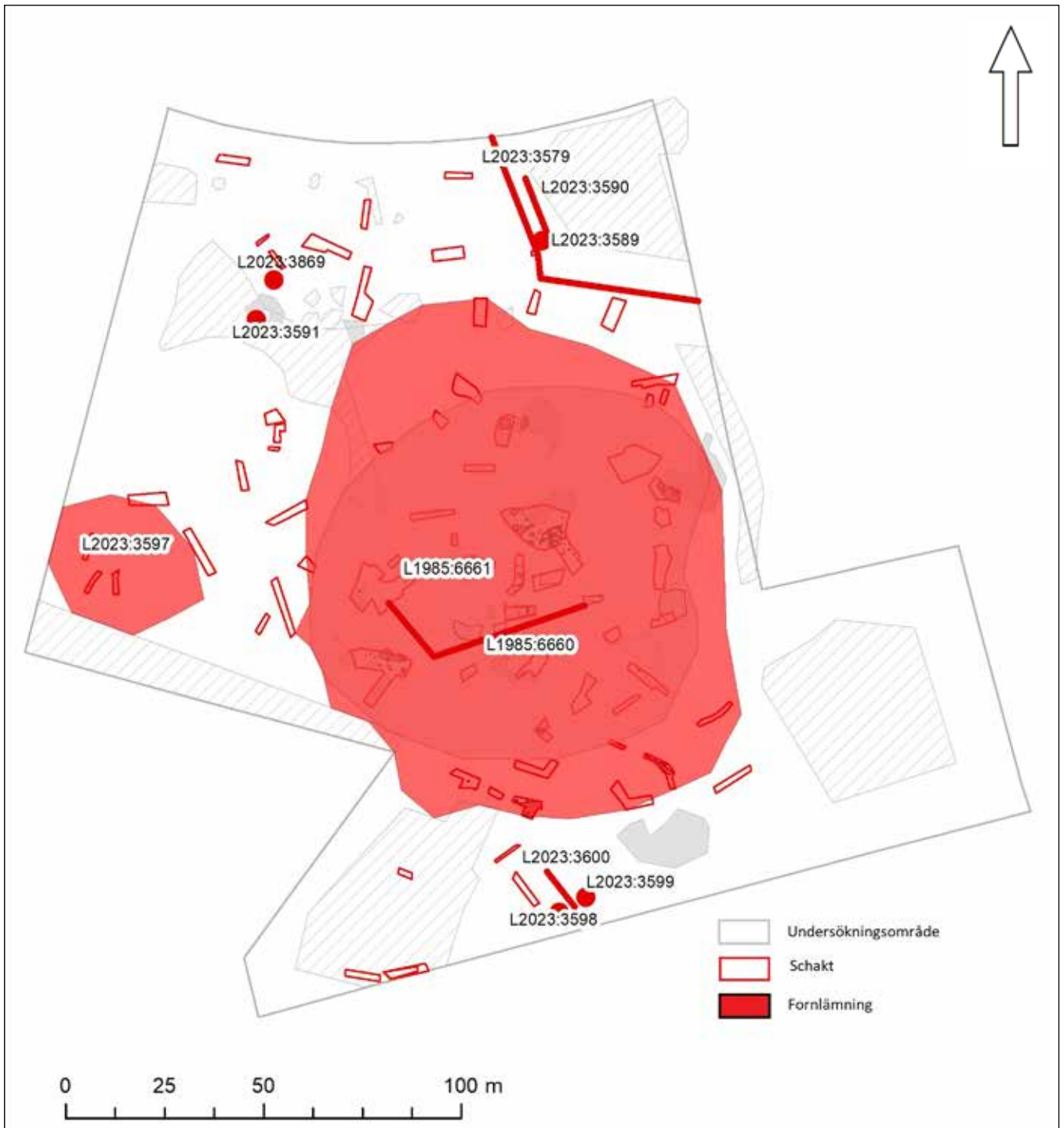
Syftet med förundersökningen var ge Länsstyrelsen ett beslutsunderlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i fornlämning. Undersökningsplan, genomförande och rapportupplägg har anpassats till att ge ett fullgott underlag inför kommande samhällsplanering och arkeologiska undersökningar.

Då en stor mängd anläggningar och lager framkom vid förundersökningen bestämdes efter fältbesök av Länsstyrelsen att förundersökningen skulle fokuseras på att avgränsa boplatssområden och gravar. Om planerna för exploatering fortsätter behövs en kompletterande förundersökning.

Ändringar i Kulturmiljöregistret

Förundersökningen har resulterat i att L1985:6661 har fått en ny utökad geometri och den antikvariska beskrivningen har ändrats från boplatssområde till grav- och boplatssområde. Hägnad L1985:6660 ingår i grav- och boplatssområdet. L1985:5916 som i KMR var registrerad som en stensättningsliknande lämning har ändrat status till fornlämning och ingår även den i L1985:6661. Ytterligare lämningar som tillkommit är:

- 2023:3869 Stensättning
- L2023:3600 Hägnad
- L2023:3599 Stensättning
- L2023:3598 Grav markerad av sten/block
- L2023:3597 Gravfält
- L2023:3591 Kalkugn
- L2023:3590 Hägnad
- L2023:3589 Stensättning
- L2023:3579 Färdväg

Figur 57. Plan över nya lämningar. Skala 1:1 500.

REFERENSER

Tryckta källor

- Artursson, M., Karlenby, L. & Larsson, F. 2011. *Nibble – en bronsåldersmiljö i Uppland*. Särskild undersökning, 2007. E18 sträckan Sagån-Enköping. Uppland, Tillinge socken, Tillinge-Nibble 1:9 & Tillinge-Mälby 5:1. Riksantikvarieämbetet UV Rapport 2011:111. Stockholm.
- Appelgren, K. 2021. *Lyktan 1*. Arkeologisk förundersökning. Södermanlands län, Södermanland, Eskilstuna kommun, Eskilstuna socken, Lyktan 1 L1985:6558. Arkeologerna rapport 2021:93.
- Bergengren, K. 1968. *Bronsålder, järnålder – några nya gravfynd*. Eskilstuna stadsmuseums årsbok 1968. s.3–9.
- Damell, D. 2000. *Ur Eskilstunas historia, forntiden och medeltiden*. Eskilstunas historia del 1-3 (red B-O Ohlsson).
- Dunér, J. & Evanni, L. 2003. *Aktivitetstyper och gravar i Galtbacken – spår efter återkommande mänskligt nyttjande av en plats under 2500 år*. Västerleden, Södermanland, Fors socken, Lagersberg 1:3, RAÄ 199 och RAÄ 469. Riksantikvarieämbetet, Dokumentation av fältarbetsfasen (DAFF) UV Mitt 2002:2. Stockholm.
- Eriksson, T. & Östling, A. 2005. *Ryssgården i Onslunda – ett fornlämningskomplex från senneolitikum till och med 1700-talet med tyngdpunkt i bronsålder*. Väg E4, sträckan Uppsala-Mehedeby Uppland, Tensta socken, Onslunda 5:1 och 3:1, RAÄ 435. Arkeologisk undersökning Riksantikvarieämbetet, UV GAL. Dokumentation av fältarbetsfasen (DAFF) 2004:4.
- Hamilton, John. 2001. *Hus från vikingatid och yngre järnålder vid Frövik*. Arkeologisk undersökning. Västerleden, etapp III, Södermanland, Fors socken, Lagersberg 3:1, RAÄ 495. RAÄ. UV Mitt, DAFF 2001:3. Stockholm.
- Hyenstrand, Å, 1966. Igelsta i Östertälje. *Fornvännen*, årgång 61.
- Karlenby, L. 2011. *Stenbärarna. Kult och rituell praktik i skandinavisk bronsålder*. OPIA 55. Uppsala.
- Karlenby L & Strengbom, E. 2020. *Rituell lämning med gravkoppling – skärstenslager, stolphål och gropar samt kol-, ben och lerkliningslager invid två större stensättningar i Vilsta*. Arkeologgruppen rapport 2020:54.
- Larsson, F. 2014. *Skeke – gudar, människor och gjutare. Rituella komplex från bronsålder och äldre järnålder samt en höjdbosättning från yngre järnålder med gjuteriverkstad*. Stockholm.
- Stålbom, U. 1994. *Klinga – ett gravfält*. Slutundersökning av ett gravfält och bebyggelse lämningar från bronsålder och äldre järnålder. Östergötland, Norrköpings kommun, Borgs socken, Klinga, STÄ 6352, fornlämning 210. Riksantikvarieämbetet UV Linköping, rapport 1994:11.

Kartor och arkivmaterial

Lantmäterimyndigheternas arkiv

Ägoinsmätning/rågångsätgärd 1814 04 Fos 59

Digitalt material

SGU Kartvisare/var/lib/jetty/webapps/sgumapviewer/tmpout/
kartpdf7166734869639674072.pdf

Ortnamnsgregistret | Institutet för språk och folkminnen (isof.se)

TEKNISKA och ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Län	Södermanland
Kommun	Eskilstuna
Landskap	Södermanland
Socken	Fors
Fastighet	Lyktan 3, Lyktan 7 och Lagersberg 1:3
Lämningsnummer	L195:6660 Hägnad L1985:6661 Grav-och boplotsområde L2023:3869 Stensättning L2023:3600 Hägnad L2023:3599 Stensättning L2023:3598 Grav markerad av sten/block L2023:3597 Gravfält L2023:3591 Kalkugn L2023:3590 Hägnad L2023:3589 Stensättning L2023:3579 Färdväg
Lämningsstyp	Boplatslämningar stensättningar
Datering	BÅ-historisk tid
Typ av undersökning	Förundersökning
Länsstyrelsens beslutsdatum	2022-04-27
Länsstyrelsens diarienummer	431-9112-2021
Ärendenummer i Fornreg	2200533
Arkeologgruppens projektnummer	P220011
Projektledning	Leif Karlenby, Erica Strengbom
Personal	Nina Balknäs, Leif Karlenby, Sabina Larsson, Erica Strengbom, Tobias Vinoy
Underkonsulter	Arkeologikonsult, Antraco HB, Ångströmlaboratoriet, Botark
Undersökningstid	2022-08-16 till 2022-09-09
Undersökt yta	1451 m ²
Inmätningsteknik	GPS-RTK
Koordinatsystem	SWEREF 99TM
Läge och koordinater	N 6579176, E 583907
Höjdsystem	RH 2000
Arkiv	Material förvaras hos Arkeologgruppen i väntan på fyndfördelning.
Digitalt arkiv	Digitalt arkivmaterial förvaras hos Arkeologgruppen i väntan på nationell databas.
Fynd	Fynd finns att fördela.

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

S-nr	Längd/m	Djup/m	Beskrivning	Anläggning	
264	3x1,5	0,4	Grävdes inom vad som i tidigt skede tolkades vara en källare eller backstuga, som dock senare utgick som anläggning. Innehöll brungrå silt med enstaka stenar om cirka <0,2 meter. Centralt i schaktet framkom en rotgrop från borttagen hassel. Undergrund av gråbrun silt innehållandes sten och grus.	A130	
760	13x12	0,4	Schaktet grävdes i en skogsslånt med stora partier berghäll och naturlig stenighet, bestående av stenar om cirka <0,5 meter. I schaktet påträffades tre härdar och två gravar. Under 0,1–0,4 meter tjock skogsförna påträffades undergrund av ljus silt med inslag av grus och småsten (ej morän).	A473 A635 A644 A704 A712	A720 A744 A750 A907 A4479
788	12x6 10x3	0,3	Under 0,1–0,3 meter tjock skogsförna framkom undergrund av ljus silt innehållandes grus och småsten. Mellan berghällar påträffades härdar och stolphål.	A200 A232 A240 A250 A268 A277 A286 A293 A301 A309 A316	A325 A337 A352 A360 A368 A376 A384 A392 A809 A839 A871
930	16x11 9x4	0,4	Schaktet grävdes öster om skärvstenshögar. Under 0,15–0,4 meter tjock skogsförna framkom undergrund av ljus silt innehållandes grus och småsten, med enstaka större stenar främst i slänt mot öster. I delar av schaktet var berghäll synlig och runt den syntes spår av rotbrand. En central yta av schaktet om 3x1,5 meter grävdes ej för att undvika skada på träd.	A954 A960 A966 A973 A980 A986 A992 A998 A1011 A1019 A1026 A1031 A1037 A1045 A1051 A1056 A1065 A1096 A1102 A1114 A1120 A1126 A1133 A1139 A1145 A1152 A1159 A1169 A1177 A1189 A1391	A1400 A1586 A1594 A1602 A1612 A1619 A1625 A1642 A1656 A1668 A1676 A1683 A1690 A1698 A1724 A1730 A3370 A3380 A3392 A3403 A3647 A3655 A3663 A3672 A3679 A3687 A3694 A3702 A3797 A3825
1411	11x4	0,15	Endast avtorvad yta för att rensa fram stensträng A1422. Schaktojup på <0,15 meter. Lätt humös och finkornig brungrå jord innehållandes spridda stenar om cirka 0,1 meter.	A144 A1422	
1427	5x4	0,3	Skogsförna över ljus silt med stort inslag av naturliga stenar.		
1441	8x4	0,3	Skogsförna över ljus silt innehållandes stor mängd naturlig sten. Uppstickande berghäll i schaktet.	A1448 A1457 A1471 A1479 A1486 A1495	A1772 A1791 A1800 A1815 A2257
1501	11x8		Under ett tunt lager skogsförna framkom berghäll.	A1457	
1864	8x4	0,3	Skogsförna innehållandes stenar om cirka 0,2–0,6 meter. Eventuell stenpackning med stenar om cirka 0,15 meter. Detta dock oklart då undergrunden är stenig och moränliknande. Uppstickande berghäll i sydvästra delen av schaktet.		
1890	5x2	0,1	Berghäll i den nordvästra delen av schaktet. 0,1 meter skogsförna över undergrund av grus och småsten.		
1894	8x4	0,4	<0,2 meter tjock skogsförna. 0,2 meter äldre markhorisont i väster över ljus gulbrun siltig morän innehållandes cirka <0,3 meter stora stenar. Innehåller terrassering.	A1898 A1932	A1939 A2013

S-nr	Längd/m	Djup/m	Beskrivning	Anläggning
1904	11x3	0,2	Grävt i söderslänt (ssö). 0,2 meter skogsförna över silt innehållandes lite grus och småsten. Uppstickande stena 0,2–0,4 meter terrasskant. Undergrund av ljus silt innehållandes grus.	A1913 A1919 A1926 A1939 A2017
1958	8x2,5		Schakt innehållandes nedre terrasskanten A1948.	A1948 A1962 A1969 A1975 A2416 A2531 A2743 A3428 A3599
2023	9x2	0,1–0,3	Direkt under torven framkom ett lager av sot, undergrund bestående av grusig sand och berg.	A2027 A2031
2048	5x2	0,3–0,2	Grävdes intill stort stenblock i väster och i nordväst om schaktet ligger en grav. Inga anläggningar påträffades i schaktet. Undergrund av morän.	
2052	8x4	0,1–0,2	Grävdes väster om en skärvtenshöj. Delvis berggrund men också sotigt grus innehållandes stensamling A2058. Undergrund av grusig sand.	A1841 A2058 A2104
2338	10x1,5	0,6	0,1–0,15 meter tjock grässvål över vad som troligen var ett 0,5 meter tjockt fyllnadslager av lera och sten. Under detta bestod även undergrunden av lera och sten.	
2342	12x1,5	0,6	Under grässvålen påträffades fyllnadsmassor av lera och stenar om cirka 0,5 meter. Under dessa massor framkom undergrund av lerig silt.	
2351	4x1,5	1,5	Påförda massor av lera och sten. Schaktet grävdes ej till undergrund.	A2149
2358	8x1,5	0,3	Skogsförna på stenig och lerig silt. I botten framkom en berghäll.	
2372	8x1,5	0,3	Under grässvålen framkom 0,2 meter djup av påförda massor innehållandes sten. Undergrund av lerig silt.	
2383	8x2	0,1–0,2	Innehöll enstaka stenar och stolphål.	A2376
2397	13x1,5	0,5	I gammal åkermark. Under 0,1 meter tjock torv framkom ett 0,2–0,3 meter tjockt lager matjord innehållandes tegel, bränd lera och enstaka kolfnyk. Undergrund av ljusbrun silt.	
2428	8x4	0,5	Under ett 0,1 meter tjockt vegetationsskikt framkom ett 0,2 meter tjockt ploglager och under det påträffades lager A2422 samt stolphål. Undergrund av ljusbrun silt innehållandes småsten.	A2404 A2409 A2422 A2440
2436	5x1,5	0,3	Under ett 0,1 meter tjockt vegetationsskikt framkom ett 0,2 meter tjockt ploglager. Undergrund av ljusbrun silt.	
2463	6x1,5	0,3	Grävdes kring en stensättning för att undersöka om lager A2422 fortsatte åt nordväst, vilket dock ej var fallet. Under ett 0,1 meter tjockt vegetationsskikt framkom ett 0,15 meter tjockt ploglager. Undergrund av ljusbrun lerig silt.	
2507	5x2,5	0,3	L-format schakt med en bredd som varierade mellan 1,5–2,5 meter, täckandes ett område på cirka 5x5 meter. Under ett 0,1–0,3 meter tjockt lager skogsförna framkom berghäll i söder och ett lager humös brun silt (äldre förna) innehållandes naturlig stenighet, med stenar om cirka 0,1–0,2 meter. Schaktet innehöll en mängd större rötter.	A2516 A2521
2555	13x1,5	0,4	Under ett 0,1–0,15 meter tjockt vegetationsskikt påträffades ett 0,15 meter tjockt ploglager och under det framkom undergrund av brun lera innehållandes enstaka småstenar.	
2559	11x1,5	0,4	Under ett 0,1–0,2 meter tjockt vegetationsskikt framkom ett 0,2 meter tjockt ploglager.	
2596	11x2	0,4	Skogsförna över äldre matjordslager. Innehöll ett kulturlager och stolphål. Berghäll i den östra delen av schaktet. Undergrund av orangeaktig, rödbrun lera.	A2619 (A2611) A2624 A2628 A2634 A2641
2607	4x1,5	0,4	Under 0,3 meter tjock grässvål och äldre matjord framkom ett 0,1 meter tjockt kulturlager, A2611. Undergrund av orangebrun lera.	A2611
2647	9x1,5	0,4	Under ett 0,15 meter tjockt vegetationsskikt framkom ett 0,1 meter tjockt ploglager av beige silt innehållandes små mängder småsten och stråk av grus.	A2652 A2658 A2663 A2669
2680	8x1,5–4	0,15	Grävt upp mot impediment. Naturlig svacka innehållandes sten i schaktets västra del. 0,1–0,15 meter tjockt vegetationsskikt. Undergrund av ljusbrun silt.	A2675
2702	15x1,5–3	0,4–0,3	Under ett 0,1–0,15 meter tjockt vegetationsskikt framkom ett 0,1–0,2 meter tjockt ploglager. Undergrund av lera i väster och silt i öster, där marken stiger. I schaktet påträffades två gropar innehållandes stora bitar bränd lera.	A2688 A2695 A2710 A2718
2806	14x3	0,1	Grävdes i skogsmark över morän, sand och sten. I den västra kanten av schaktet framkom en berghäll.	A2275 A2771 A2832 A3036(2788) A2861 A2869
2841	5x3	0,1	I schaktet framkom ett vegetationsskikt över en berghäll.	A2847
2877	4x3			A2160 A2788(1422)
2884	6x2,5			A2788(1422) A2962 A3026

S-nr	Längd/m	Djup/m	Beskrivning	Anläggning
2892	8x2			A2902 A3584
2916	13x2		Under torven påträffades skärvstenslagret A2908.	A2908 A3129
2921	4x1,5		Delar av skärvstenslagret A2908 påträffades under torven.	A2908
2931	4x2	0,2	Grävdes i en nordvästlig sluttning. 0,1–0,2 meter tjock torv och innehöll mycket rötter samt större stenar.	
2935	5x1,5	0,15	Under 0,1–0,15 meter tjock torv framkom undergrund av beige lerig silt innehållandes enstaka småstenar.	
2939	12x1,5-3	0,15	Under ett 0,1-0,15 meter tjockt vegetationsskikt påträffades undergrund av beige lerig silt i schaktets norra del. Tre större stenblock upp mot impediment av blockig morän.	
2947	6x3	0,3	Grävdes i gammal åkermark. Under ett 0,1 meter tjockt vegetationsskikt framkom ett 0,2 meter tjockt ploglager. Undergrund av brun XX lera innehållandes enstaka stenar.	
3072	8x1,5	0,3	Under ett 0,1 meter tjockt vegetationsskikt framkom ett 0,1–0,15 meter tjockt ploglager innehållandes enstaka större stenar. Undergrund av grusig silt.	
3076	7x3	0,3	Under ett 0,1 meter tjockt vegetationsskikt framkom ett 0,15 meter tjockt lager av påfört väggrus. Undergrund av ljusbrun siltig morän innehållandes enstaka småstenar.	
3080	2x1,5		Grävdes som ett titthål i en vägbank eller hålväg med grus.	A2951(172)
3084	7x3	0,1	Under ett 0,1 meter tjockt vegetationsskikt framkom undergrund av morän.	
3093	7x3	0,3	Under ett 0,1–0,15 meter tjockt vegetationsskikt framkom ett 0,1 meter tjockt ploglager. Undergrund av ljusbrun silt innehållandes enstaka stenar.	
3107	7x1,5	0,2	Grävdes genom en åsrygg med öst-västlig orientering. Naturlig morän innehållandes stora stenar i sluttningarna åt nord och söder. I den norra sluttningen påträffades en täktrop i ett 0,15–0,2 meter tjockt torv-/vegetationsskikt.	A3100
3146	13x1,5–2		Grävdes upp mot berget.	A2197 A2228 A3153
3180	10x2,4–3,6	0,25	Under ett 0,25 meter tjockt stenfritt matjordslager påträffades undergrund innehållandes enstaka markfasta stenar. Schaktet utvidgades åt väster och nord för att undersöka om stenarna utgjorde del av en anläggning, vilket visade sig ej vara fallet.	
3227	5x1,2	0,15	Under ett 0,15 meter tjockt matjordslager framkom undergrund av ljusbrun silt och en berghäll. Berghällen var belägen 2 meter in i schaktet från söder.	
3231	5x1,2	0,3–0,4	Under 0,3 meter tjock matjord framkom en berghäll.	
3237	8x2,4	0,15	Under ett 0,15 meter tjockt lager matjord framkom undergrund av ljusbrun silt.	
3363	7x1,5	0,4	Under ett 0,1 meter vegetationsskikt framkom ett 0,2–0,3 meter tjockt ploglager. Undergrund av ljusbrun silt innehållandes enstaka stenar.	
3409	5x1,5	0,2	Under ett 0,1–0,15 meter tjockt vegetationsskikt framkom undergrund av ljusbrun silt innehållandes enstaka småstenar.	
3413	5x1,5–3	0,1	Under ett 0,1 meter tjockt vegetationsskikt framkom undergrund av ljusbrun silt innehållandes småsten.	A3419
3424	5x2	0,3	Under ett 0,05–0,1 meter tjockt vegetationsskikt framkom ett 0,1–0,15 meter tjockt matjordslager. Undergrund av ljusbrun silt innehållandes ett antal cirka 0,4 meter stora stenar.	
3619	10x1,5	0,3	Under ett 0,1 meter tjockt vegetationsskikt framkom ett 0,2–0,25 meter tjockt ploglager. Undergrund av ljusbrun lerig silt.	
3623	6x1,5	0,2	I schaktet påträffades ett lager innehållandes stora mängder småsten. I detta lager framkom vad som såg ut att vara en cirka 0,5 meter i diameter stor förhöjning. Undergrund av ljusbrun lerig silt.	
3627	10x1,5	0,2	Under ett 0,05 meter tjockt vegetationsskikt framkom ett 0,1 meter tjockt ploglager. Undergrund av ljusbrun silt innehållandes enstaka större stenar.	
3631	10x1,5	0,2	Under ett 0,05 meter tjockt vegetationsskikt framkom ett 0,1 meter tjockt ploglager. Undergrund av brun silt innehållandes enstaka större stenar.	
3635	10x1,5	0,4	Under ett 0,1–0,15 meter tjockt vegetationsskikt framkom ett 0,2 meter tjockt ploglager. Undergrund av siltig lera med berghäll i öster.	
3756	7x1,5			A3762 A3767
3782	10x1,5	0,1	Under ett 0,1 meter tjockt vegetationsskikt framkom berg i schaktets norra del och morän med brun sandig silt i resterande delar av schaktet.	
3787				
37445				A3751

Bilaga 2. Anläggningsbeskrivningar

A-nr	Typ	Storlek/m	Beskrivning	Fynd	Schakt
100	Hägnad	18x1	Stensträng bestående av 12 stenar med en storlek på 0,5–1,5 meter. Den slingrar sig uppför en brant sluttning. Stenarna var mossiga och vissa av dem spruckna.		
105	Stensättning	5x5	Stensättning. Rund form i plan. Innehöll en inre stenkrets i nordväst om cirka 2x3 meter. Innehöll stenblock om 2x1 meter och stenar med en storlek på 0,5–0,8 meter i sydväst. Yttre fragmenterad kantkedja med en storlek på 0,35–0,5 meter. Enstaka uppstickande stenar med en storlek på 0,2–0,4 meter. Höjd på cirka 1 meter.		
114	Utgår		Naturligt moränstråk med påfört stenmaterial		
118	Hägnad	14x1-1,5	Stensträng bestående av 0,5–1,5 meter stora, mossiga stenar. Belägen i nederkant av norrsluttning.		
130	Utgår	4x4	Fyrkantig stengrund (backstuga?). I norr kantställda block i en naturlig formation.		S264
134	Stensättning	5x5	Rund stensättning bestående av 0,5–1,5 meter stora mossiga stenar. Centralt bevuxet med en hamlad hassel. Höjd 0,4 meter.		
139	Utgår	8x4	Naturlig svacka möjligen ett sentida ingrepp		Utgår
144	Övrigt	13>x3	Vägbank med en längd på minst 13 meter och en höjd på 0,2 meter. 0,2 m stora stenar påträffades i den östra kanten.		S1411
148	Utgår		Dubbelinmätt grav		
154	Stensättning	3x2,5	Rund till oval stensättning bestående av 0,5–0,7 meter stora mossiga stenar.		
163	Stensträng	15x3	Tvåradig hägnad bestående av stenar om cirka 0,5–1,2 meter. Cirka 1 meter hög.		
172	Hålväg	13x3	Branta väggar och svagt konkav botten med djup på 0,4 meter.		S3080
175	Utgår		Stenar upplagda längs sentida dike		Utgår
200	Övrigt		Flack berghäll under 0,15 meter torv och ljusbrun silt med frostsprängda småstenar.		S788
216	Övrigt	5x4	Flyttblock mot vilket finns naturliga stenar, varav vissa frostsprängda.		
232	Stolphål	0,4	Stenskott stolphål med skålförmad botten. Skodd med stenar om cirka 0,1–0,15 meter, varav flera skärviga. Gråbrun sandig fyllning. Stolphålet var 0,25 meter djupt och undersöktes till 50%.		S788
240	Härd	2,1	Härd eller potentiellt en grophärd		S788
250	Härd	1,2	Kokgrop Gråsvart, något sotig jord. Inget synligt kol i plan. Stor mängd skärvig och skörbränd sten.		S788
268	Stolphål	0,4	Fyllning av ljusgrå siltig sand.		S788
277	Stolphål	0,25	Två 0,1 meter stora stenar i ytan utgör möjlig stenskoning. Grå, grusig fyllning med viss myllighet.		S788
286	Stolphål	0,2	Grusig, grå fyllning. Några 0,07 meter stora stenar utgör möjlig stenskoning.		S788
293	Stolphål	0,4x0,3	Fyllning av brun silt innehållandes småsten. Påträffades i äldre markhorisont. Något avlång form i plan.		S788
301	Stolphål	0,4	Rund i plan med svagt mörkfärgad, något myllig sand som fyllning.		S788
309	Stolphål	0,4	Fyllning av gråbrun sand innehållandes enstaka stenar som utgör möjlig stenskoning. Rester efter stolpe påträffades i anläggningen.		S788
316	Stolphål	0,5	Mörk och eventuellt något sotig fyllning. Stenskoning bestående av två skärviga stenar. Rester efter stolpe påträffades i anläggningen.		S788
325	Sten	1x1	Påträffades mellan ett stolphål (A316) och en härd (A337). Eldsprängd invid härden. Något oval form i plan		S788
337	Härd	2x1,2	Kokgrop Sotig och svart sandig fyllning innehållandes rikligt med skärviga och skörbrända stenar.		S788
352	Stolphål	0,5	Stenskott stolphål med grå sandig fyllning.		S788
360	Stolphål	0,4	Grå, sandig fyllning. Stenskoning bestående av enstaka skärviga stenar.		S788
368	Stolphål	0,4	Fyllning av grå sand.		S788
376	Stolphål	0,4	Innehöll fyllning av grå sand, en skärvig skoningssten och rester efter stolpe.		S788
384	Stolphål	0,4	Stenskodd med en 0,2 meter stor, skärvig sten.		S788
392	Stolphål	0,5	Grå sandig fyllning. Flera skoningsstenar, varav några var skärviga. Oregelbunden form i plan.		S788
473	Sten	1,4	Block liggandes centralt i grav. Eventuellt eldsprängd i öster.		S760
635	Sten	1x0,85	Toppig klumpsten. 1,2 meter hög. Låg intill grav A644.		S760

A-nr	Typ	Storlek/m	Beskrivning	Fynd	Schakt
644	Blockgrav	1,6x1,7	Rund stensättning intill block innehållandes 0,2–0,6 meter stora stenar. Ingen fyllning.		S760
704	Härd,	0,8x0,7	Rund kokgrop med skålförmad botten och ett djup på 0,15 meter. Fyllning av gråsvart grusig sand innehållandes sot och möjligen kol samt skärvig och skörbrända <0,1 meter stora stenar. Undersökt till 50%.		S760
712	Härd	0,8x0,7	Grophärd med fyllning av gråsvart grusig sand innehållandes skärvig och skörbränd sten samt sot och kol varvat med brun silt. Oval i plan och skålförmad i profil. Anlagd på markfast block i botten i söder. Undersökt till 50%. C14 1182-1277 AD (77071)		S760
720	Övrigt		Berghäll.		S760
740	Övrigt		Eldpåverkad berghäll.		
750	Härd	1,2x1	Grophärd med fyllning av gråsvart grusig sand innehållandes skärvig och skörbränd sten samt sot och kol varvat med brun silt. Oval i plan och skålförmad i profil. Anlagd på markfast block i botten i söder. Undersökt till 50%. C14 1182-1277 AD (76057)		S760
809	Grop	0,50	Skålförmad grop med mörkbrun fyllning och eventuellt inslag av sot. I fyllningen framkom mängder av skärvor från ett lerkärl. Förmodligen ett tunnformat kärl med diameter på 0,25 meter. F1 Gropen grävd genom tidigare stolphål A232. Rund i plan och 0,18 meter djup.	225	S788
839	Lager	6x5	Tunt lager under skogsförna och matjord. Gråbrun sand. Beläget intill hällen T871 och invid flera av anläggningarna invid hällen.		S788
871	Övrigt	10	Bergklack med skarp avslutning mot söder och öster. Brandskadad invid härden A250. Bergart är lättvittrad.		S788
896	Blockgrav	2x2	Övertorvad, oregelbundet formad stensättning invid större block. Stenarna var ej synliga, men kunde kännas genom mossan.		
901	Sten	2x2	Stenblock på västra kanten av terrass.		
907	Stensättning	3x3	Oregelbundet formad stenpackning bestående av 0,2–0,5 meter stora stenar liggandes i tre samlingar på sydöstra, sydvästra respektive nordöstra sidan, samtliga innanför den spiralformade kantkedjan. Kantkejda 4479		S760
954	Övrigt		Träd och rötter. Ej schaktat område.		S930
960	Stolphål	0,3	Med skrävig sten		
966	Stolphål	0,4	Fyllning av gråaktig jord innehållandes två skörbrända stenar. Innehöll rester efter stolpe.		S930
973	Stolphål	0,5	Fyllning av brungrå silt innehållandes småsten och uppstickande skoningssten i norr. Innehöll rester efter stolpe.		S930
980	Stolphål	0,5	Mörkgrå fyllning av sand, förmodligen sotig och ett antal 0,1–0,3 meter stora stenar. Innehöll rester efter stolpe.		S930
986	Stolphål	0,25	Fyllning av sotig brungrå silt innehållandes grus.		S930
992	Grop	0,3x0,7	Grop som är rund i plan och skålförmad i profil. 0,15 meter djup. Fyllning av mörkgrå sotig silt centralt i anläggningen med något ljusare och brunare silt runtom. Grävd genom vit kalksand. Möjligen stolphål. Undersökt till 50%.	1167 1168	S930
998	Stolphål	0,45	Fyllning av gråaktig sand med inslag av grus innehållandes två 0,15 meter stora stenar, ej skärviga, som kan utgöra stenskonig. Möjligt inslag av sot.		S930
1011	Ugn nedgrävning	1x0,7	Omkrets ugn med 2 m lång ränna i sydöst. Kan möjligen vara rökgång. Fyllning av gråbrun, lätt sotig silt innehållandes grus. I rökgång och södra kammaren påträffades sten om 0,1–0,25 meter, delvis skärviga.	1406 1408 1409 1185	S930
1019	Grop	1,8x1,1	Svagt färgad, gråaktig sand innehållandes enstaka knytnävsstora stenar. Avlång, oval form i plan.		S930
1026	Grop	8x5	Möjligen en ugn marken runtom var rödbränd.		
1031	Stolphål	0,5	Likheter med A980. Fyllning av gråbrun silt och skodd med två 0,1–0,15 meter stora stenar i nordväst. Störd av rötter. Innehöll rester efter stolpe.		S930
1037	Ugn	1,4x1,4	Naturliga och skärviga stenar med en storlek på <0,2 m. Tät stenpackning genom hela fyllningen, >50%. Avlång form i plan och kvadratisk form i sektion. 0,2–0,25 meter djup. Fundament för ugn?	1167 3368 3369	S930
1045	Utgår		Del av A1011, KG 6. Först tolkad som stolphål.		S930

A-nr	Typ	Storlek/m	Beskrivning	Fynd	Schakt
1051	Härd	1,1x1	Tveksam som härd, kan fortsätta utanför, dock antydna till stenlagd kant i söder. Skärvstensmatta i brunrå silt. Vid rensning framkom brända ben och sintrad lera i ytterkanterna, men över anläggningsnivå. Nordnordväst om anläggningen påträffades förkolnat trä. Fortsätter under grav A1056. Oval i plan och flack i sektion på berghäll. 0,2 meter djup. Lins av äldre markhorisont i botten. Undersökt till 50%.	1186	S930
1056	Stensättning	3x3	Rund stensättning. Kantkedja bestående av 0,3–0,4 meter stora, rundade stenar. Täckt av gråbrun silt som 0,1–0,25 meter stora stenar sticker upp ur. Ej rensad för att undvika skada.	1176	S930
1065	Lager	14x5,5	Skärvsten med en storlek på upp till 0,15 meter, de flesta små, liggandes i brunrå sotig silt. Går ihop med skärvstenen i stora röset. Ligger direkt på berghäll. 0,1 meter djup.		S930
1083	Sten		Block.		
1089	Skärvstens flak	7x5	Oval skärvstenshögd med en höjd på 0,3 meter. Välvd skärvsten med storlek på upp till 0,15 meter liggandes i brunrå silt. I öster låg ett 1,2x0,6 meter stort block.		
1096	Stolphål	0,6	Fyllning av gråbrun silt innehållandes enstaka skärvstenar. Potentiell stenskoning i nordväst bestående av <0,1 meter stor sten. Störd av rötter och håller fukt ganska bra.		S930
1102	Grop	0,95x0,6	Eventuellt dubbelt stolphål med spridda stenar om cirka 0,2 meter.	1188	S930
1114	Stolphål	0,2x0,1	Fyllning bestående av sotig silt.		S930
1120	Stolphål	0,5x0,6	Fyllning av grå siltig sand. Stenskoning längs kanten bestående av 0,1–0,25 meter stora, kantiga stenar. Ett antal är skörbrända. Oval form i plan och skålformad i botten. I botten framkom sten, förmodligen liggandes i naturligt läge. Färgning i norra delen kan vara spår efter stolpen. I fyllningen fans en kvartsbit, möjligen en skrapa. Efter borttagande av stenarna iaktogs en spetsig fördjupning centralt i anläggningen. Fördjupningen var 0,2 meter när den framkom i plan och smalnade av till en spets vid 0,1 meters djup.	1752	S930
1126	Utgår	0,3	Rotgång innehållandes förkolnad rot.		S930
1133	Härd	1,8x1	Innehöll sotig silt och småsten. Kokgrop Inget synligt kol. Täckt av ljus naturlig silt (släcksand?). Anlagd på berghäll som är eldsprängd. Otydlig stenkast av ej skärvig sten om cirka 0,2 meter i nordväst. Det har sannolikt eldats upprepade gånger på berghällen och A1133 utgör troligen del av ett större eldningsområde.	1726	S930
1139	Stolphål	0,4	Stolphål skott med en 0,2 meter stor sten i nordväst. Fyllning bestående av fukthållande, sotig finsand.		S930
1145	Härd	0,9	Grophärd Orangefärgat lager i nord. Innehöll sot och kol samt ej eldpåverkade stenar med en storlek på upp till 0,2 meter.		S930
1152	Grop	1,9x0,8	Mycket sotig fyllning innehållandes skärvsten.	1187	S930
1159	Övrigt		Berghäll.		S930
1169	Övrigt		Berghäll.		S930
1177	Grop	2,1x1,7	Fyllning bestående av grå silt innehållandes kantig och skärvig sten samt fnyk av bränd lera.	1183	S930
1189	Härd	2,2x1,5	Sotig silt innehållandes skärvsten. I kanterna påträffades spridd, ej eldpåverkad sten om cirka 0,15–0,3 meter. Anläggningen rensades inte fram i sin helhet.		S930
1200	Skärvstens hög	12x12	Skrärvstenshögd i krönläge 1,2 meter hög		
1214	Grop	2x2	0,3 meter djup grop i toppen av A1200.		
1221	Sten		Sex 0,6–0,7 meter stora stenar i ytterkant av A1200.		
1265	Skärvstenshögd	8x8	Skärvstenslager som fyllning över förmodad stenpackning. Skärvstensarnas storlek upp till 0,25 meter. 0,9 meter hög		
1275	Sten		0,35–1,3 meter stora stenar och block främst liggandes i kanten av KG 5. Där tre intilliggande stenar är inmätta utgör det mittersta ett stenlyft från maskin eller röjning. Stenarna har A1265 delvis över sig. De är även övermossade.		
1350	Övrigt		Berghäll.		
1391	Lager	1,5x0,8	Avsatt lager. Kompakt yta i den norra delen av KG 6. Gråbrun grusig silt innehållandes bränd lera och kol.	1407	S930
1400	Lager	0,2x0,15	Brandlager bestående av orange, bränd silt.		S930

A-nr	Typ	Storlek/m	Beskrivning	Fynd	Schakt
1422	Stensträng	16x1	Framschaktad del bestod av 0,15–0,6 meter stora stenar. Bredden varierade mellan 0,3–1 meter beroende på stenarnas storlek. Vid de större stenarna påträffades utrasade stenar. Kan vara väggkant och fortsätter troligen i en båge mot sydöst.		S1411 S2884
1448	Härd	1x0,7	Mörkgrå sotig silt innehållandes skärvsten. I väster, där härden låg direkt på en berghäll, framkom mycket sot. Oval form i plan.		S1441
1471	Härd	1x0,8	Sotig grå silt innehållandes skärvsten och ett litet inslag av kol. Oval form i plan och flack, följandes berghällen, i sektion. 0,05 meter djup och undersökt till 50%. C14 80-232 AD (76055)		S1441
1479	Härd	0,8x0,6	Grophärd innehållandes sotig grå silt och skärvsten. Eventuellt stolphål.		S1441
1486	Stenpackning	1,8x0,7	Tätt packade stenar om cirka 0,1–0,4 meter liggandes i nedgrävning. Oregelbunden form i plan.	1494	S1441
1495	Stenpackning	2x1	Ej rensad stenpackning. Troligen lik A1486 som den ligger i linje med. Avlång form i plan.		S1441
1564	Stensättning	3x3	Blockgrav med 0,4-0,6 meter stora stenar liggandes i gles kantkedja runt ett 1,8 meter stort block. Samma som L1985:5916		
1574	Sten	1,8x1,8	Block i grav KG7.		
1586	Härd	1	Sotgrå silt innehållandes skärvsten.		S930
1594	Härd	1,6	Sotgrå silt innehållandes skärvsten.		S930
1602	Grop	0,9	Fyllning av brungrå silt innehållandes enstaka <0,1 meter stora stenar.		S930
1612	Stolphål	0,4	Fyllning av brungrå silt med skoningssten om <0,15 meter. Innehöll rester efter stolpe.		S930
1619	Stolphål	0,4	Fyllning av brungrå silt med 0,1 meter stora stenar i nord. Innehöll rester efter stolpe.		S930
1625	Stolphål	1,1x0,6	Oval form i plan. Fyllning av brungrå silt med inslag av bränd lera. Centralt påträffades stenar om <0,4 meter.		S930
1642	Härd	0,5	Mycket sotig silt innehållandes grus och stenar om <0,05 meter. Rund i plan.		S930
1656	Ränna	1,1x0,3	Gråbrun silt med tre stensamlingar på rad, varav stenarna <0,1 meter stora. Kan utgöra tre stolphål om 0,3 meter i diameter.		S930
1668	Stolphål	0,6	Fyllning av brungrå silt innehållandes flera större stenar om <0,3 meter. stenskoning i nordöst bestående av en 0,3 meter stor sten. Berg under. Rund i plan och flack botten med raka väggar i sektion. 0,15 meter djup. Innehöll rester efter stolpe.	1728 1729 1721	S930
1676	Stolphål	0,6	Fyllning av grusig brungrå silt. Skodd med <0,3 meter stora stenar. Rund i plan. Innehöll rester efter stolpe.		S930
1683	Stolphål	0,5	Fyllning av brungrå silt med uppstickande stenar. Troligen stolphål. Oregelbunden form i plan.		S930
1690	Stolphål	0,5	Fyllning av brungrå grusig silt med 0,05 meter stora stenar i nordnordväst. Rund i plan och flack botten med raka väggar i sektion. 0,15 meter djup och undersökt till 50%. Innehöll rester efter stolpe.		S930
1698	Lager	2,8x1,7	Färgning av naturlig rödbrun och kompakt undergrund.	1705	S930
1707	Utgår	4,5x4,5	Del av terrass 3900		
1714	Övrigt		Övre terrasskant. Stenkast i nordöst.		
1724	Lager	1x1	Svart brungrått lager av sandg silt upp till 0,2 meter tjockt. Fynd av bränd lera och brända ben.		
1730	Stenpackning	1x1	Stensamling av 0,1–0,2 meter stora, kantiga och naturliga moränstenar. Anläggning oövertäckt av upp till 0,2 meter tjockt, svart till brungrått, sandigt kulturlager (A1724). Stenarna låg till synes som i en skålförmad svacka.		S930
1772	Stenlyft	0,55	Fyllning av grå silt innehållandes grus och småsten, liggandes på berghäll. För grund för att vara stolphål men kan eventuellt vara ett äldre stenlyft från röjning av ytan. Oklar relation till A1471. Rund i plan och skålförmad i sektion. 0,07 meter djup och undersökt till 50%.		S1441
1800	Sten packning	1,5	Naturliga stenar och enstaka skärvstenar om 0,1-0,25 meter liggandes i grusig, gråbrun silt. Liggandes upp mot berghäll i nordväst framkom lätt orange silt. Oklart om eldpåverkad. Oregelbunden form i plan.		S1441
1815	Lager		Grusig gråbrun silt med småsten bränd lera och kvarts		

A-nr	Typ	Storlek/m	Beskrivning	Fynd	Schakt
1826	Stensättning	3	Stenkrets av sex stenar i cirkel 0,4-0,6 m stora. Kring block A1834		
1834	Sten		Block intill grav 1826		
1841	Lager	5x3	Osorterat stenmaterial, grus och småsten blandat med mörk, gråbrun, grusig och delvis sotig sand. Ligger kring en avlång stenkrets. Rikliga mängder sten genom hela lagret, mestadels natursten men även inslag av skårvsten och möjligen även skörbränd sten. Ett homogent lager som inte uppvisar några separata skikt. Ingen kol. Materialet är torrt och luckert. I öster utgörs undergrunden av berg. Inte helt avgränsat i väster och nord. Delvis avgränsat av berg i väster och söder. 0,15-0,25 meter tjockt och undersökt upp till 10%.		S2052
1851	Lager	3,2x1,9	Brunsvart och smuligt avsatt lager. Eventuellt påverkat av vegetationsskikt direkt på håll. Inslag av förslagat material. 0,02 meter tjockt.	1857	
1898	Sten packning del av terrassering		Terrassering uppbyggd av stenar om 0,2-0,6 meter. Mot väster framkom en "trappa" som delar upp anläggningen i tre nivåer. De två lägre nivåerna har 0,4-0,6 meter stora stenar, medan den översta plattan består av 0,2-0,4 meter stora stenar. Mellan stenarna låg gråbrun, grusig silt. 0,5 meter tjock.		S1894
1913	Stolphål	0,6	Åtta ytliga skoningstenar, varav den största 0,2 meter. Fyllning av brun, lite sotig silt. I undersökt del två högsta 0,3 meter stora skoningsstenar. Rund i plan och skålförmad i sektion. 0,2 meter djup och undersökt till 25%. Innehöll rester efter stolpe.		S1904
1919	Lager	2x1,5	Svåravgränsad lagerrest. Eventuell härd.		S1904
1926	Stenpackning		Samma som A1898		S1904
1932	Stolphål	0,6	Fyllning av gråbrun silt innehållandes rikligt med småsten. Skoningsten i yta om 0,3 meter. Skoningsten i botten och i den västra väggen. Rund i plan och skålförmad i sektion. 0,3 meter djup och undersökt till 50%.		S1894
1939	Terrasskant	30x2	Övre terrasskant. Mycket svårt att se och mäta i sin helhet till följd av växtlighet. Bredden varierar från 0,5 till drygt 2 meter.		S1894 S1904
1948	Terrasskant	15x0,5	Nedre terrasskant. 6 meter från öst finns en stenfri yta i raden som leder ytan mot A1975. Kan möjligen vara en ingång. I raden finns ett par markfasta block.		S1958
1962	Stenpackning	15x3	Rektangulär terrassyta. Bredden uppskattad till 3 meter. C14 771-482 BC(77069)	2131	S1958
1969	Stolphål	0,5x0,4	I ytan påträffades två skoningstenar, varav den största 0,4x0,25 meter. Oval i plan. Innehöll rester efter stolpe.		S1958
1975	Terrass	3x1,4	Utvidgning av nedre terrass centralt belägen nedanför A1948. Oregelbunden form i plan.		S1958
1982	Terrass	4,5x 3	Utvidgning av nedre terrass i väster. Rektangulär till halvcirkelförmad. Betydligt större block, varav minst två är markfasta, än i A1948. Ett större markfast block i mitten.		
2005	Sten		Block.		
2013	Lager	2x1	Fläckvis i hela schaktet med gråbrun, grusig silt med inslag av kol, bränd lera och brända ben. Troligen avsatt tramplager. Del av lagret undersökt direkt väst om A1037. Rikliga mängder med sintrad lera som främst kom invid A1037. 0,05 meter tjockt. Utbredningen i plan kan vara större än 2x1 meter. Fynd av keramik, bränd lera och lerslagg.	725 3714 3722	S1501
2017	Stolphål	0,5x0,6	Ytterst oklar utbredning. Tveksamt stolphål.		S1904
2027	Lager	6,5x1,6	Sotpåverkad undergrund.		S2023
2035	Stensättning	4x4	Stensättning med stenpackning i sydväst och nordöst. Stor ek växer i mitten och har dragit upp stenar framför allt i sydväst. 0,4 meter tjock.		
2058	Sten	2x2	Oregelbunden stensamling innehållandes spetsiga stenar, något större i väster. Oklar funktion men tydligt lagda. 0,15-0,4 meter stora stenar och ett 15-tal något större stenar i omkrets.		S2052
2132	Grav	6x5	Stensättning. Stenfylld stenkrets bestående av 0,3-0,8 meter stora stenar. Mossig och bevuxen med slån och liljekonvalj.		
2140	Störning		Stora stenar och vall.		
2149	Störning		Yta med påfört material.		S2351
2160	utgå		Naturligt		

A-nr	Typ	Storlek/m	Beskrivning	Fynd	Schakt
2166	Störning		Täkt område, stenar och block med borrhål.		
2180	Ugn	11x10	Vall - troligen kalkugn. Höjd 0,5 meter och 1,3 meter djup i mitten. Skärvsten, grå och vit kalksten, tegelkross och något slaggliknande, uppstickande större stenar yttligt i vallen. Närmast rektangulär, 11x10 m (N-S), bestående av en rektangulär grop, 6x4 m (N-S) och 1,5 m dj. Omges av en vall, 1-1,5 m br och 0,5-1,5 m h. I ö är en öppning, 3 m br. I gropen är inrasade stenblock och kalksten. Ovanpå vallen är kalkstenshögar, sintrat kalk och sintrad hårt bränt tegel.	2196	
2197	Störning	3	Täktgrop, 0,3 meter djup.		S3146
2203	Störning	5	Täktgrop, 0,3 meter djup.		
2207	Störning	4	Täktgrop, 0,3 meter djup.		
2212	Störning	2	Täktgrop, 0,2 meter djup.		
2217	Störning	3	Täktgrop, 0,4 meter djup.		
2228	Störning	10,6x6,2	Område med fyra täktgropar. 2-3 meter i diameter och 0,3 meter djupa.		S3146
2243	Störning	45,7x8,3	Vall av nyligen påfört material från industri.		
2289	Stensträng	11x1,5	Raserad stenhägnad bestående av 0,5-0,9 meter stora stenar liggandes i två skikt. 0,5 meter hög.		
2292	Stensättning	3x3	Någorlunda rund stensättning bestående av 0,5-1,1 meter stora stenar. Höjd på 0,5 meter.		
2302	Stensättning	4	Stenkrets bestående av 0,4-1,0 meter stora stenar liggandes i gles ring upp mot block. Ingen fyllning och 0,5 meter hög.		
2321	Stensättning	3,5x4	Oval stensättning bestående av 0,4 meter stora stenar lagda kring ett större naturblock om 1,2 meter. 0,3 meter hög.		
2332	Stensättning	3x2	Stenar 0,2-0,3 m stora, enstaka större, troligen flerskiktad, upp mot block 1,5x1 m i S. Ev. yttre stenkrets med sten och mindre block synlig i V. Störd av träd.		
2355	Hägnad	9x1	Dubbel stenrad bestående av 0,4-1,2 meter stora stenar och block. Nordöst om anläggningen påträffades flera stenar. 0,8 meter hög.		
2364	Stensättning	5x4	Blockgrav bestående av 0,2-0,8 meter stora stenar liggandes upp mot två block, varav det största 1,5 meter stort. Centralt stenfylld och ytterkant av stenkrets. 1 meter hög.		
2376	Stolphål	0,55	Runt i plan och plan botten med raka väggar i sektion. Kantig och skärvig sten om <0,2 meter påträffades i fyllningen av gråbrun lera. Rester av förkolnad stolpe på ca 0,15 meter i diameter framkom. I kanterna påträffades bränd lera. Undersökt till 50%.	2395	S2383
2404	Grop	0,45	Fyllning av gråbrun lera med inslag av kol. Kan eventuellt vara ett stenlyft då anläggningen har en ojämn botten (i kanten). Skålad form i sektion. Cirka 0,1 meter djup och undersökt till 20%.		S2428
2409	Stolphål	0,3	Rund i plan och plan botten med raka väggar i sektion. Stenskoning i den östra delen och bränd lera i kanterna. 0,07 meter djup.		S2428
2416	Grop	0,6x0,5	Grop nedgrävd genom stenpackning i terrass 1962.	2420 2737 2738 2739 2740 2741 2742	S1958
2422	Lager		Skärvstenslager. Skärvig och skörbränd sten bränd lera och ko 0,1-0,2 meter tjockt C14 748-406 BC		
2440	Stolphål	0,3	Stenskott stolphål nedgrävt genom lager 2422. Rund i plan och skålad i sektion. 0,25 meter djup och undersökt till 50%.		S2428
2448	Störning	15x7	Stenbrott. Täkt med kringliggande block. A2455 ligger inom inmätt område, men markytan är troligen ostörd förutom påförda block.		
2455	Stensättning	4	Stensättning med kantkedja i sydöst bestående av 0,3-0,5 meter stora stenar och välvd jord med uppstickande stenar i samma storlek. På stensättningen ligger täktsten. Granstubbe i den norra delen. 0,4 meter hög.		
2469	Dike	0,6	Sentida åkerdike		

A-nr	Typ	Storlek/m	Beskrivning	Fynd	Schakt
2521	Grop	1,8x1,0	Något rektangulär i form. Fyllning av gråbrun, humös silt med inslag av skärersten och sot. I södra änden framkom en rund sten om 0,3 meter. I övrigt flera skärerstenar längs kanterna. Störd av rötter. Den södra änden undersökt: fyllningen brun och grusig, inget synligt kol. Stenar om 0,1–0,15 meter påträffades i fyllningen, främst i kanterna. Enstaka stenar skörbrända eller skärviga. I den rundade änden låg det i östra delen en naturlig röd sandsten med en storlek på 0,35 meter. Undersökt till 20%.	2617	
2531	Stenpackning samma som 1962	5x2,5	Stenpackning bestående av 0,05-0,2 meter stora stenar. Dessa utgörs av natursten och ingen skärvig sten. Samma som A1962		
2611	Samma som 2619				
2619	Lager	3x2	Lager med skörbrända stenar fortsätter utan schakt		
2628	Stolphål	0,5	Otydlig kant. Uppstickande skoningssten om 0,05–0,1 meter i äldre matjord. Innehöll rester efter stolpe.		S2596
2634	Stolphål	0,35	Brun lera med uppstickande skoningssten om 0,05–0,1. Liknar A2628. Rund i plan och 0,06 meter djup. Innehöll rester efter stolpe.		S2596
2641	Härd	0,6	Mörk gråbrun lera med inslag av kol och lite skärersten. Liknar lager A2619 men är mörkare. Troligen rest av ej odlingspåverkat lager i stenlyft. Tjocklek på 0,04> meter. C14 340-49 BC (76056)		S2596
2652	Stolphål	0,4x0,2	Fyllning av mörkgrå silt en större mängd kol och bränd lera. Avlång i plan och skålförmad i sektion. Kan möjligen vara en ränna. 0,16 meter djup. Den del av anläggningen som låg inom schakt undersöktes till fullo men resterande av anläggningen som fortsatte västerut undersöktes ej.		S2647
2658	Stolphål,	0,35	Brungrå lerig silt och 1 skoningssten.		S2647
2663	Grop	0,95x0,6	Kan eventuellt utgöra ett lager. Brun fyllning innehållandes grus och småsten.		S2647
2669	Stolphål	0,4x0,35	Fyllning av brungrå lerig silt. Oval i plan och plan botten med släntade väggar i sektion. 0,06 meter djup.		S2647
2675	Sten packning	3x0,95	Stenar om 0,1–0,4 meter liggandes i smått grusig, brun silt. Troligen naturlig.		S2680
2688	Stolphål	0,25	Fyllning av mörk, brungrå siltig lera med inslag av kol och enstaka småstenar. Rund i plan och plan botten med raka väggar i sektion. 0,03 meter djup och undersökt till 50%.		S2702
2695	Stolphål	0,3	Fyllning av gråbrun lera.		S2702
2710	Grop	0,5	Grop fylld med 0,1–0,15 meter stora stenar liggandes i smulig gråbrun silt. Rund i plan och skålförmad i sektion. 0,1 meter djup.		S2702
2718	Grop	0,25x0,15	Fyllning av brun lera innehållandes bränd lera. Oval i plan och skålförmad i sektion. 0,05 meter djup. C14 427-566 AD (77068)	2722	S2702
2723	Sten	8x4	Stensamling, möjlig terrass, kring markfast bergknalle.		
2743	Grop	0,6x0,4	Rektangulär grop med stensatta kanter i stenpackning . 0,3 meter djup. C14		S1958
2747	Lager	0,6x0,4	Något lerig, sandig jord som avvek från den torviga jorden som överlagrade den. Innehöll enstaka mindre stenar, varav några skärviga. Fynd av förkolnad kärna. Tjocklek på 0,3 meter.	2752	
2753	Härd	0,6	Rund härd med svart jord och skärviga stenar. Inget synligt kol. Påträffades i matjordssikt över terrass.		
2783	Stolphål	0,4	Fyllning av sotig mörk, gråbrun silt innehållandes 0,1–0,15 meter stora stenar. Innehöll rester efter stolpe.		
2788	Samma som 1422	12	Väg med nord-sydlig riktning som i söder viker av åt väster. Begränsas i öster av stensträng Utgör fortsättning på väg som redan är inmätt och dokumenterad.		S2806 S2884
2832	Härd	1	Grophärd 0,05-0,2 m djup gråbrun silt med gru och småsten. Rikligt med kol. Invid berghäll		

A-nr	Typ	Storlek/m	Beskrivning	Fynd	Schakt
2902	Grop	2	Undersökt i sydvästra hörnet. Till synes skålformad fördjupning fylld med svart, sotig jord och skårviga och skörbrända stenar om 0,05–0,10 meter. Gropen ryms inom grävenhet G3139 och förefaller kunna vara en cirka 1,30 meter stor grophård med ett djup på 0,50 meter. I botten fanns ett skikt med skårvig och skörbränd sten blandat med svart jord. I botten fanns eventuellt kol. Ett större eldsprängt block låg längs den norra sidan av gropen. Förmodligen låg den i naturligt läge. Denna anläggning kan bestå av flera kokgropar och hårdar som genom upprepad användning avsatt ett lager med stor utbredning. Tjocklek på 0,5 meter. Grop med sot och sand, en del skåvig sten på mellan terrass. C14 253-416 AD (76058)		
2908	Lager	7,6x1,7	Skårvstenslager bestående av mörk, svartbrun sandig silt. Innehöll rikligt med skörbränd sten med storlek på 0,05–0,20 meter. De större stenarna påträffades framför allt i botten av lagret, men även några enstaka påträffades ytligt. Vissa stenar skörbrända, andra sotiga och vissa helt rena. Lagret var kraftigt sotigt men innehöll inget kol. Lagret tjockare i väster, mot slänten, och tunnare i öster/nordöster, mot toppen. Metalldetektor gav utslag (järn) men inga föremål påträffades. Utslaget var troligen från stenarna. Fynd av vävtyngd. Två rutor grävda, två makroprov insamlade. Lagret avgränsades ej helt.	2915	S2916 S2921
2951	Hålväg Samma som 172				
2962	Sten	12x3	Potentiell terrasskant i nord-sydlig riktning. Oklar utbredning i nord. Flertalet stora, påförda block låg på samma yta. Låg parallellt med vägen A778. Kantig natursten med storlek på 0,3–1 meter. Framkom under torvjord på 0,1 meters djup.		S2884
2989	Stensträng	12	Öster om och del av A1422 hägnad		
3026	Stensträng		Fortsättning i söder på stensträng som löper parallellt med vägen. Fortsätter cirka 3 meter utanför staketet.		S2884
3072	Grop	0,8x0,5	Grop med samma fyllning som lager A1724, bestående av gråbrun lerig silt med inslag av grus och småsten. Endast ytligt undersökt. I norra delen påträffades stenar djupt i fyllningen.		
3129	Stolphål	0,4	Mycket tveksamt stolphål, skoningstenar förefaller ligga i den sterila undergrunden. Ingen skillnad i fyllningen jämfört med lager A2908. Oregelbunden form i plan och otydlig form i sektion. 0,15 meter djup och undersökt till 25%.		S2916
3165	Utgår	3,5x3	Del av Naturligt moränstråk med uppkastade stenar		
3241	Stensättning	3x2,5	Oval stensättning med höjd på 0,2 meter. Kantkedja bestående av 0,3–0,45 meter stora stenar. Fyllning bestående av fyra stenar om 0,3–0,5 meter i anläggningens norra del. Kantkedja och fyllning var gles i den södra delen. Avtorvad och flera stenar anades under torvjorden.		
3370	Stolphål	0,8	Ett tiotal stenar påträffades i ytan, varav den största var 0,3 meter stor. Fyllning bestående av gråbrun lerig silt med inslag av grus.		S930
3380	Grop	0,6	Grop med åtta stenar i ytan, varav den största 0,25 meter stor. Ytterligare stenar framkom i fyllningen med storlek på 0,02–0,05 meter. Anläggningen påträffades direkt söder om A1011 och innehöll liknande fyllning bestående av lerig silt. Rund i plan och skålformad i sektion. 0,25 meter djup och undersökt till 50%		S930
3392	Grop	0,6	bestående av 0,05–0,3 meter stora stenar. Fyllning bestående av gråbrun lerig silt med inslag av sand, främst i ytan. Denna anläggning och A3380 förefaller inte skära varandra. Fyllningen och färgen var lika i båda anläggningarna. Rund i plan och skålformad i sektion. 0,25 meter djup och undersökt till 50%.		S930
3403	Stolphål	0,4x0,2	Oval i plan med mindre stenar i ytan, varav den största 0,1 meter stor. Innehöll rester efter stolpe.		S930
3584	Sten packning	2x1	Småstenspackning intill grop 2902		
3615	Sten packning	4x2	Stenpackning i terrass 0,6-0,8 m stora stenar		
3647	Stolphål	0,5	Fem skoningstenar framkom i ytan, varav den största var 0,1 meter stor. Bränd lera och slagg i ytan. Fyllning av brungrå lerig silt med inslag av grus. i ugn 1037	3327 3726	S930
3655	Stolphål	0,5	I ugn 1037		
3663	Stolphål	0,55	I ugn 1037		

A-nr	Typ	Storlek/m	Beskrivning	Fynd	Schakt
3672	Stolphål	0,5	Två mindre skoningstenar framkom i ytan. Fyllning av lerig silt med inslag av småsten. I ugn 1037		S930
3679	Stolphål	0,6x0,5	Åtta skoningstenar framkom i ytan, varav den största var 0,12 meter stor. Fyllning av lerig silt med inslag av grus och småsten. Otydlig gräns mot A998 direkt väster om denna anläggning. Dessa kan utgöra en och samma anläggning. Om ej, skär de varandra. De förefaller ha samma fyllning och ingen färgskillnad går att urskilja i plan.		S930
3687	Stolphål	0,4	En skoningsten framkom i ytan. Fyllning bestående av gråbrun lerig silt med inslag av grus.		S930
3694	Stolphål	0,4	En skoningsten framkom i ytan. Fyllning bestående av gråbrun lerig silt med inslag av grus i ytan. Innehöll rester efter stolpe.		S930
3702	Grop	0,9x0,5	C14 218-363 AD (76059)		
3725	Stolphål	0,5	Åtta skoningstenar framkom i ytan, varav tre skärviga. Den största var 0,1 meter stor. Fyllning bestående av lerig silt med inslag av grus.		
3751	Härd	0,4x0,3	Synlig direkt under torvlagret. Kraftigt sotig och sandig silt med inslag av kol. Skiftade form vid rensning. Omrörd av rötter. PK insamlat. Recent datering.		S37445
3762	Stensättning	1,5x1	Potentiell grav bestående av en stensamling innehållandes 0,2–0,3 meter stora stenar. Grå grusig silt som blev sotig mot botten framkom mellan stenarna. En sten var eldpåverkad och sotig. Möjlig bengrop innehållandes mörk, grusig silt framkom i den sydvästra delen. Anläggningen fortsatte åt nordväst utanför schaktet. Ej synlig ovan markytan och framkom vid schaktning. Framrensad men ej undersökt. Hör möjligen ihop med klumpstensgraven som ligger direkt nordväst om schaktet.		S3756
3767	Grop	0,4x0,4	Möjlig bengrop. Fyllning bestående av mörk, grusig silt och hårt packad småsten.		S3756
3773	Stensättning	2,3x2	Gles stenfyllning bestående av 0,15–0,25 meter stora stenar. Antydning till kantkedja i nord och väster bestående av 0,25 meter stora stenar. I den sydvästra delen påträffades en större sten om 0,8x0,7 meter. 0,5 meter hög. Torvlagret avlägsnades men anläggningen undersöktes ej.		
3778	Kantkedja grav 3773		Grav 3773		
3791	Röjningsröse	3x2	0,6–0,8 meter stor stenar kring markfast block		
3825	Sten		I ugn 1037		
3900	Terrass		Utbyggnad av lägre terrassnivå		
3906	Stensättning	5	Med kantkedja i väster.-		
3912	Stensättning	5	Stensättning ,med klumpstenar runt 4 markfasta block tydlig kantkedja i norr av 0,4–0,7 m stora stenar. Kan vara något skadad av hålvägen.		
3918	Stensättning	2x2	Stensättning med tydlig kantkedja bestående av 0,3–0,4 meter stora, rundade stenar. Kantkedjan var gleslagd i den östra delen. Stor ek växer mitt i anläggningen. En sten framkom centralt i anläggningen och det är oklart om den var stenfylld. 0,3 meter hög.		
3919	Stensättning	3,5x4	Blockgrav bestående av elva stenar med storlek på 0,4–0,5 meter lagda i en halvcirkel på den södra sidan av ett större block om 3x2,5 meter (1,3 hög). Enstaka 0,2–0,4 meter stora stenar påträffades i fyllningen. En sten i den nordöstra delen av kantkedjan var skärvig, sprucken och sotig.		
4479	Kantkedja stensättning 907	6	Kantkedja bestående av 0,4–0,6 meter stora, runda stenar lagda i spiralform		

Bilaga 3. Fyndtabell

F nr	Material	Typ	Del	Antal	Vikt/g	Intrasisid	Kontext	Beskrivning
1	Keramik	Kärl	Buk, botten mynning	163	935	225	809 grop	Fint magrat gods brungrå färg. Glättad yta. Diameter omkring 25 cm. Typ nr 25 BÅ period II-VI
2	Keramik	Kärl	Buk	2	11	1743	1730 stenpackning	Gråbrun och rödaktigt fint magrat gods
3	Keramik	Vävtugd el nätsänke		1	50	2915	2908 Skärvtenslager	Rödbrun raltivt klumpig
4	Keramik	Kärl	Buk	1	5	3145	2902 Grop	Rödbrun fint magrad
5	Keramik	Kärl	Buk	1	5	1456	1448 Härd	Brun grå fint magrad
6	Lera	Bränd lera		1	9	1408	1011 Ugn	Bränd /sintrad lera
7	Lera	Bränd lera		1	4	1725	Intill 1051 Härd	Bränd/sintrad lera
8	Lera	Bränd lera		5	6	1168	992 grop i ugn	Bränd lera små fragment
9	Lera	Bränd lera		1	4	3369	1037 Ugn	En bit är slät kan vara del av ugn
10	Lera	Sintrad lera		5	6	1743	1730 Stenpackning/grop	Hårt sintrade lerbitar
11	lera	Bränd lera		2	13	1187	1152 Grop	I bit med slät rak yta, ugnsvägg?
12	Lera	Bränd lera		7	13	1812	1495 Stenpackning	Några bitr raka, ugnsvägg?
13	Lera	Bränd sintrad lera		16	85	1406	1011	Sintrad lera några släta bita ugnsvägg?
14	lera	Bränd sintrad lera		4	66	1176	1056	Ugnsväggar?
15	Lera	Bränd sintrad lera		1	21	1183	1177	
16	Slagg	Slagg		1	17	3726	3647	
17	Lera	Bränd lera		5	56	1407	1391	
18	Slagg	Smälta		3	62	2130	Intill 1152	
19	Slagg	Skålla		1	250	3144	2902	
20	Slagg	Botten skålla		1	232	2618	2132	
21	Slagg			1	50	1857	1851	
22	Smälta			1	1	1167	992	
23	Smälta			1	1	1188	1102	metallisk
24	kvarts			1				Rensfynd inte tillvarataget ej slagen
25	lera	Sintrad lera		2	5	1185	1037 ugn	Ej tillvaratagen
26	Ben	Brända ben		4	5	1186	1051	Djurben
27	Ben	Brända ben				1409	1011 ugn	Noterat men inte tillvarataget
28	Lera	Bränd lera					1016	Noterat inte tillvarataget
29	Keramik	Kärl	Buk	1	2	1721	1668	
30	Kvarts			1	10	1726	1133	Ej tillvaratagen ej slagen
31	Ben	Obränt	Djurben	1	5	1728	1668	Ej tillvarataget
32	Lera	Bränd lera		1	4	1729	1668	Ej tillvarataget

F nr	Material	Typ	Del	Antal	Vikt/g	Intrasisid	Kontext	Beskrivning
33	Kvarts	Kärna		1	5	1752	1120	Rökkvarts med slagna ytor och en möjlig preparerad yta.
34	Kalksten	Sintrad		1	10	2196	2180	Från kalkugn
35	Lera	Bränd lera		1		2395	2376	Ej tillvaratagen
36	Keramik	kärl	Buk	1	2	2420	2416	
37	Kvarts			1		2617	2521	Ej slagen ej tillvaratagen
38	Lera	Bränd lera		1	21	2722	2718	Gjutform?
39	Lera	Bränd lera				2737	1962	Ej tillvaratagen
40	Lera	Bränd lera				2739	1962	Ej tillvaratagen
41	Kvarts			1		2740	1962	Ej tillvaratagen ej slagen
42	Kvarts			1		2741	1962	Ej slagen ej tillvaratagen
43	Kvarts			1		2742	1962	Ej slagen ej tillvaratagen
44	Lera	Bränd lera				3368	1037	Ej tillvaratagen
45	Lera	Bränd lera				3714	1724	Område med bränd lera smuligt och ej tillvarataget
46	Ben	Brända ben				3722	1724	Brända djurben ej tillvarataget
47	Lera	Bränd lera				3724	1724	Ej tillvarataget
48	Lera	Bränd lera				3727	3647	Ej tillvarataget
49	Kvarts			1	500	2854	2788	Råämne
50	Kvarts			1	5	1858	1841	Avslag

Bilaga 4. Hällristningsinventering

REDOGÖRELSE FÖR INVENTERING AV EVENTUELLA SKÅLGROPAR OMKRING FORNLÄMNING L1985:6661 VID VILSTA I ESKILSTUNA KOMMUN

På uppdrag av Arkeologigruppen inventerade jag det aktuella området den 30 augusti 2022. Fornlämning L1985:6661 består av ett komplex innehållande gravar, skärvtenshögar och terrasserings. Detta pekar på en datering till yngre bronsålder- äldsta järnålder. Därmed skulle det vara möjligt att hitta skålgropar i området.

Vid mitt besök pågick den arkeologiska undersökningen. Vegetationen var delvis röjd och visa hällar var rengjorda. I övrigt var området kraftigt igenväxt. Det var rikt på block och framför allt på kullens krön fanns det berg i dagen. På kullens slutning syntes flera tydliga terrasserings.

Jag besiktigade alla lämpliga stenblock och berghällar. Tyvärr var alla hällar av en grovkornig och lättvittrad bergart. Eventuella skålgropar borde ändå ha synt på de lägen jag kontrollerade. Slutsatsen blir att det troligen inte finns några skålgropsförekomster inom undersökningsområdet.

Tumba i september 2022

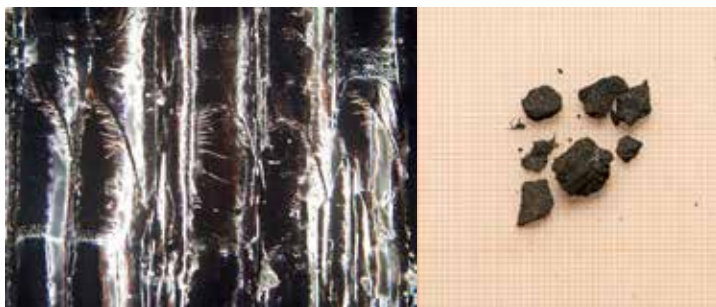
BOTARK
Sven-Gunnar Broström
Botark1944@mail.com

Bilaga 5. Vedartsanalys

ProjektId 2596

Södermanland, Eskilstuna kommun, Eskilstuna socken, Lyktan 7,
L1985:6660, L1985:6661 (Eskilstuna 156:1 och 156:2) Boplats resp. hägnad

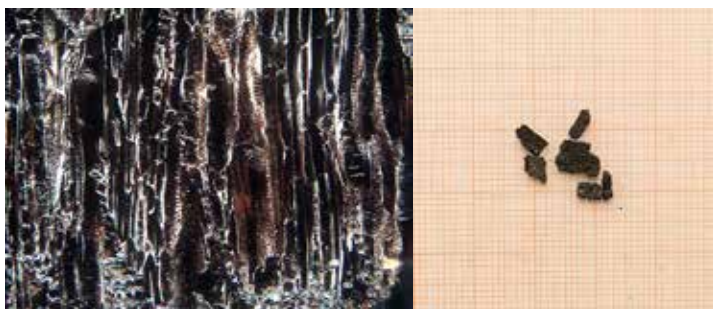

Härd, A750, PK755

Provet rensades från en liten mängd sotig silt. Träkolet kom från välvuxen och frisk al.

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	AI	Bark*
0,2	0,2	7	7	6	1

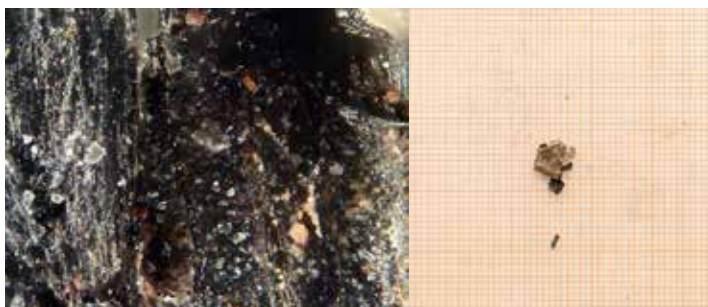
* Ej tillvaratagen

Härd, A1471, PK1814

Den förkollnade hasseln kom från ung stam eller gren. Den var delvis rötad före förbränning.

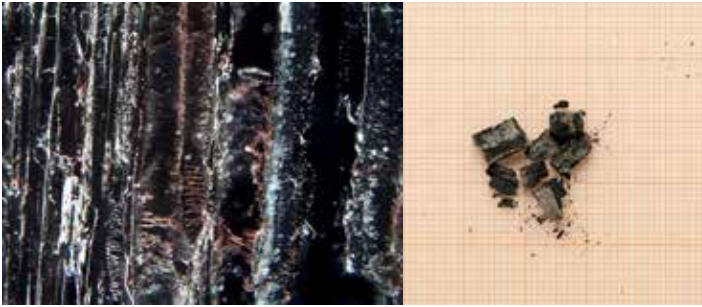
Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Hassel
0,1	0,1	6	6	6

Stolphål, A2409, PK2415

Efter rensning återstod endast ett litet fragment av ek samt en liten flisa av bränt ben

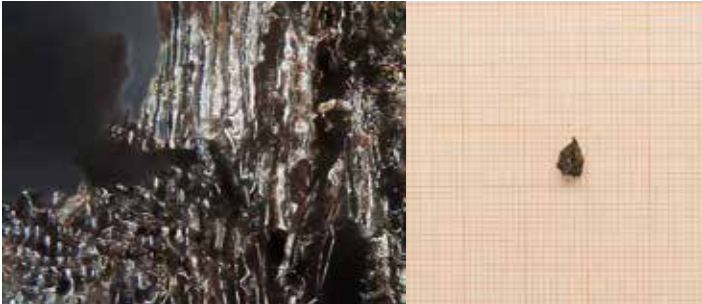
Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Ek
<0,1	<0,1	2	2	2

Härd, A2641, PK2646

Provet rensades från silt och sand. Träkolet var skört och föll sönder i ett flertal små fragment. Den förkolnade alen var lätt rötad före förbränning och cellväggarna hade en rödbrun beläggning

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	AI
0,2	0,2	7	7	7

Grop; A2743, PK2751

Provet innehöll en del oförkolnade växtrester. En bit av en delvis förkolnad knopp av barrträd togs tillvara

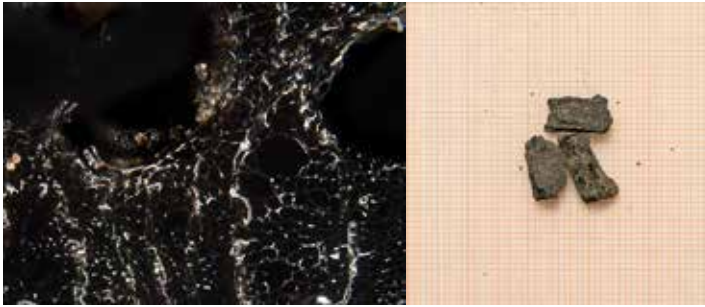
Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Barrträd
<0,1	<0,1	1	1	1

Hägnad/terrass, A2788, PK2853

Endast ett mycket litet fragment av barrträd återfanns i provet.

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Barrträd
<0,1	<0,1	1	1	1

Grop, A2902, PK3143

Provet innehöll träkol av välvuxen ek och gran. Den förstnämnda valdes för datering.

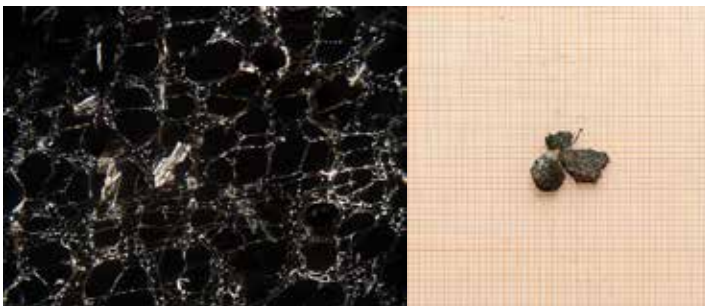
Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Ek	Gran
0,2	0,2	3	3	2	1

Grop, A3702, PK3723

Efter rensning återstod ett stort antal mindre fragment. Träkolet hade spjälkats utefter årsringarna och bildat tunna flak. Veden var hårt bränd och till del rötad före förbränning.

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Tall
0,6	0,2	79	30	30

Härd, A3751, PK3755

Tre fragment varav ett kommer från en endast till del förkolnad björk. Aspen kommer från unga stam eller mindre gren.

Vikt (g)	Analyserad vikt (g)	Fragment	Analyserat antal	Björk	Asp
0,1	0,1	3	3	1	2

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Lägerhyddsvägen 1

Postadress:
Box 529
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Telefax:
018 – 55 5736

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Erica Strengbom
Arkeologgruppen i Örebro AB
Radiatorvägen 11
702 27 ÖREBRO

Resultat av ¹⁴C datering av träkol från Vilsta, Eskilstuna, Södermanland. (p 4689)

Förbehandling av träkol:

1. Synliga rottrådar borttages.
2. 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
3. 1 % NaOH tillsätts (10 h, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ¹⁴C-innehållet i acceleratorm förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 3, till CO₂-gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}\%$ V-PDB	¹⁴ C ålder BP
Ua-76055	1PK1814.1471	-25,1	1 887 ± 29
Ua-76056	2646.2641	-26,6	2 120 ± 30
Ua-76057	A750 P755	-27,3	2 343 ± 30
Ua-76058	A2902 PK3143	-25,8	1 706 ± 30
Ua-76059	A3702 PK3723	-24,5	1 773 ± 30
Ua-76060	A3751 PK3755	-27,0	125,4 ± 0,4 pMC

Med vänliga hälsningar

Maximilian Maximilian Schmidt

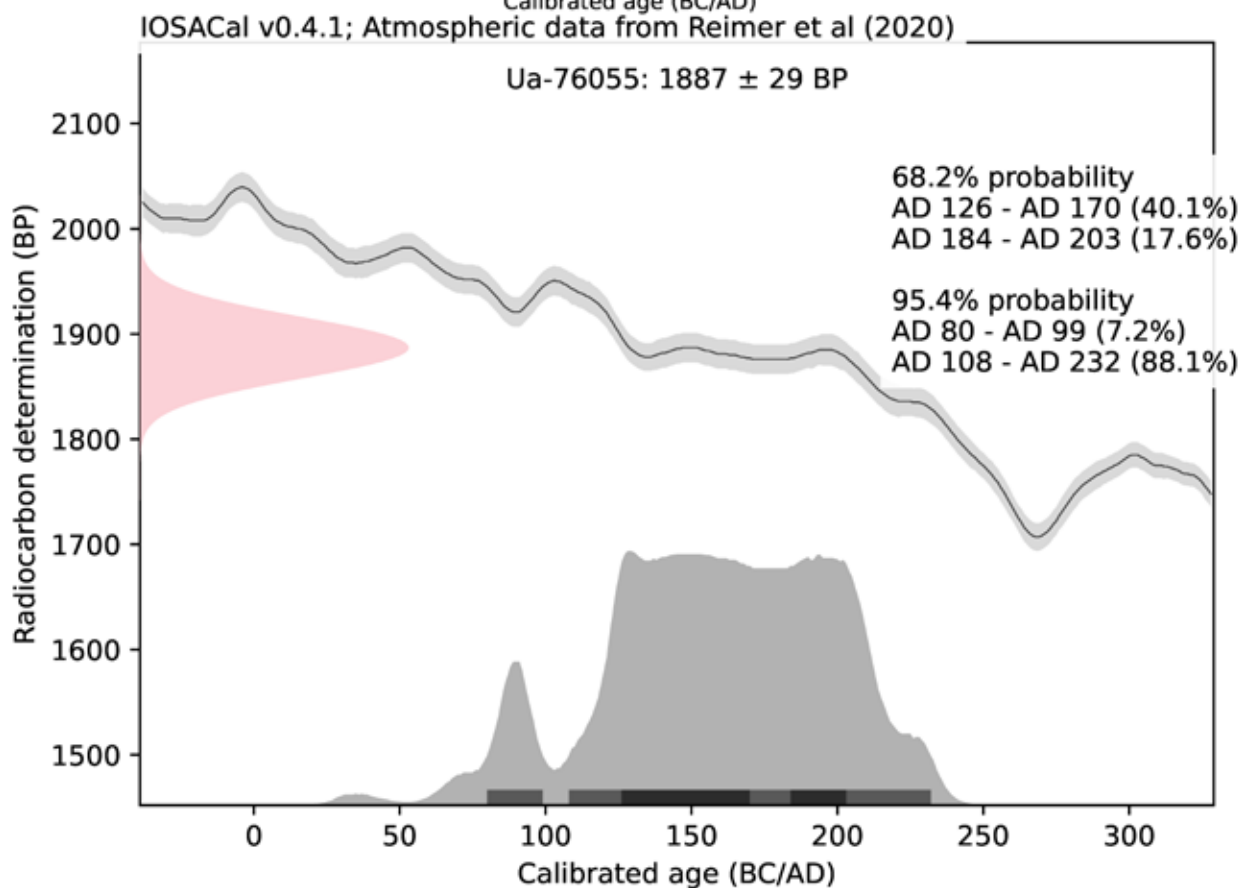
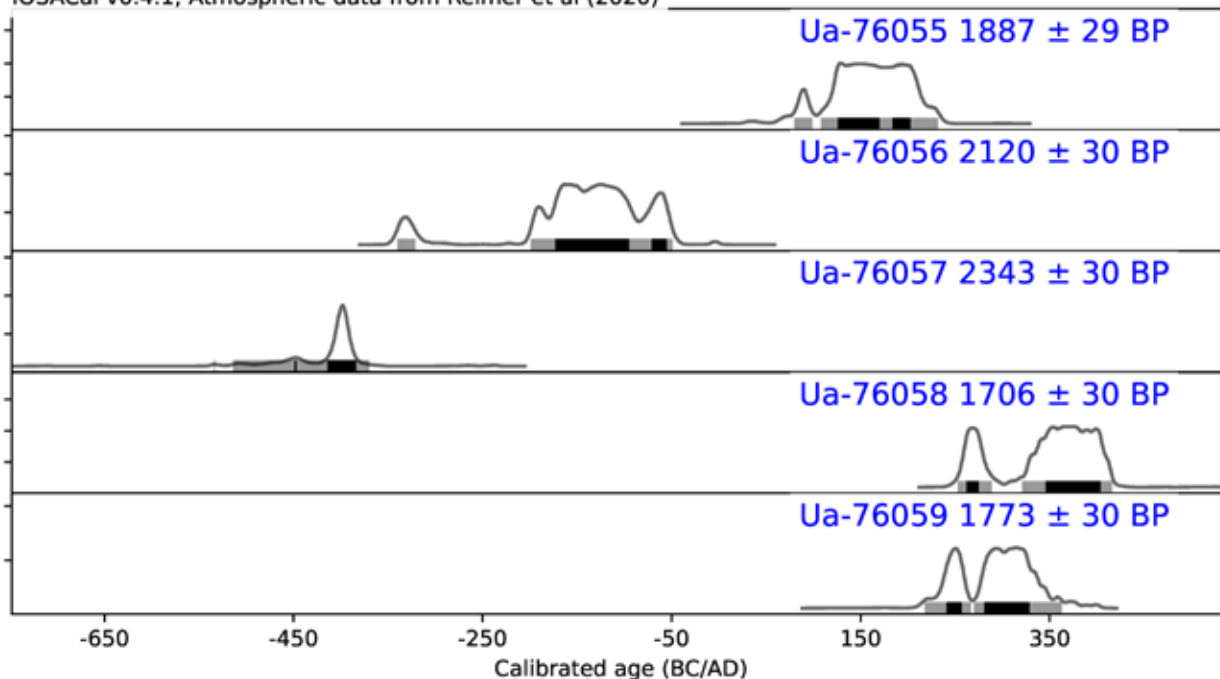
2022.11.28

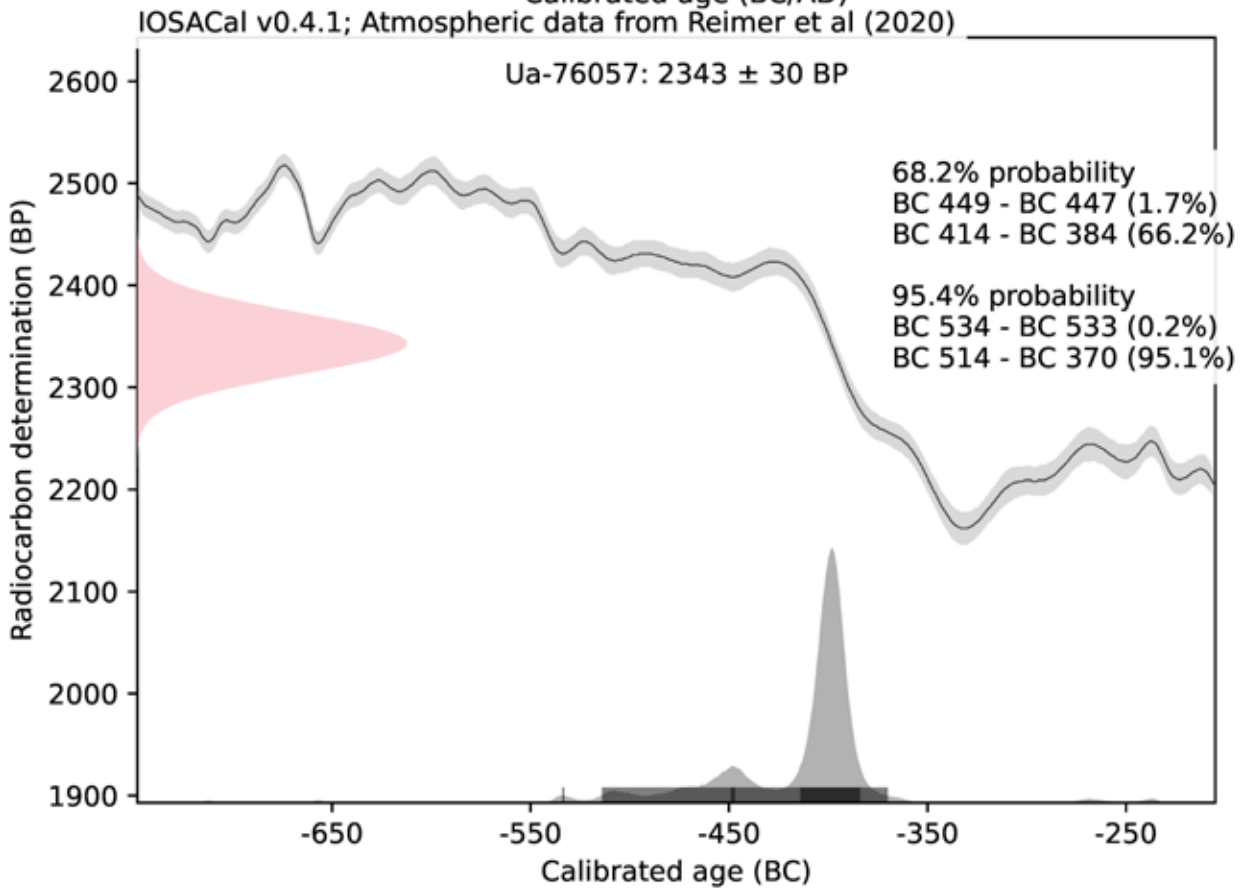
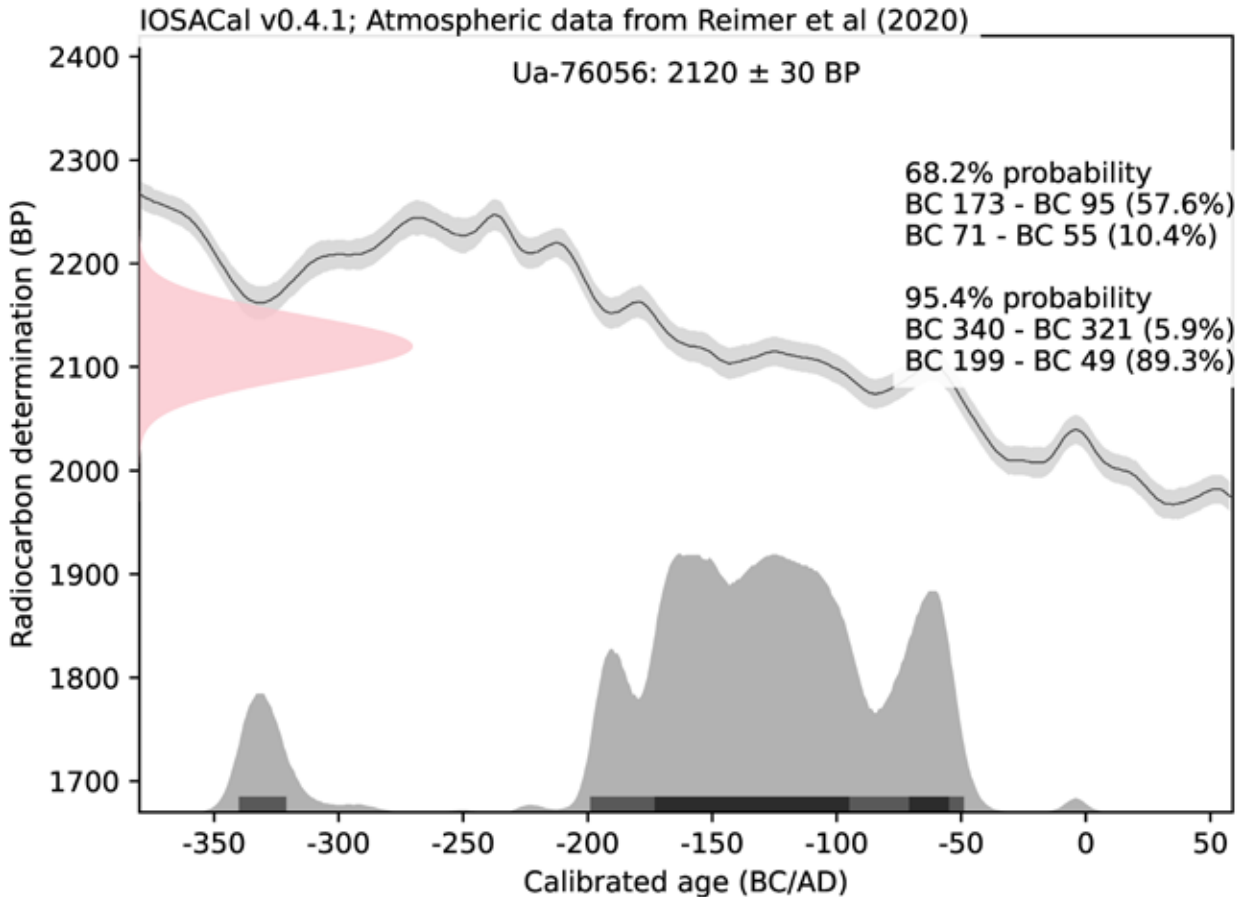
Schmidt 14:21:51 +01'00'

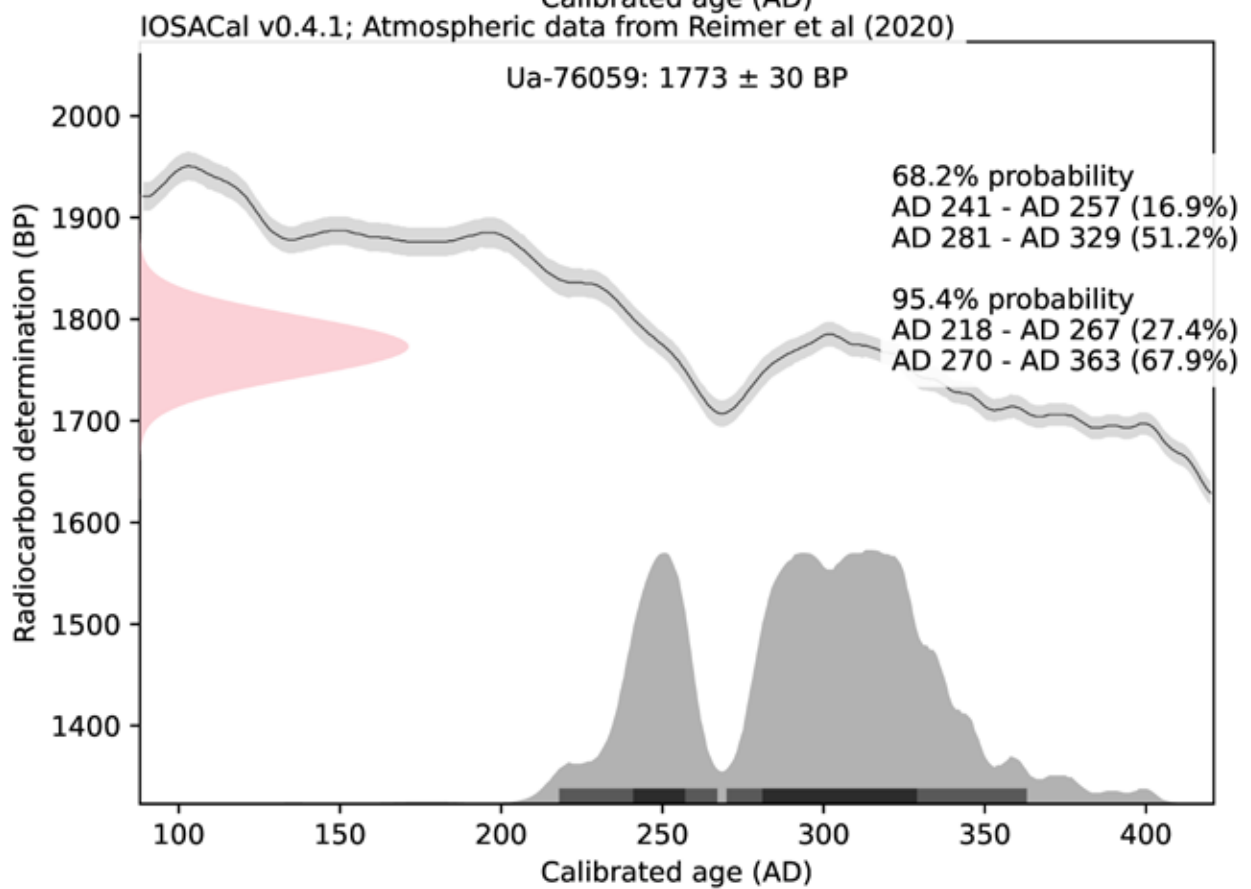
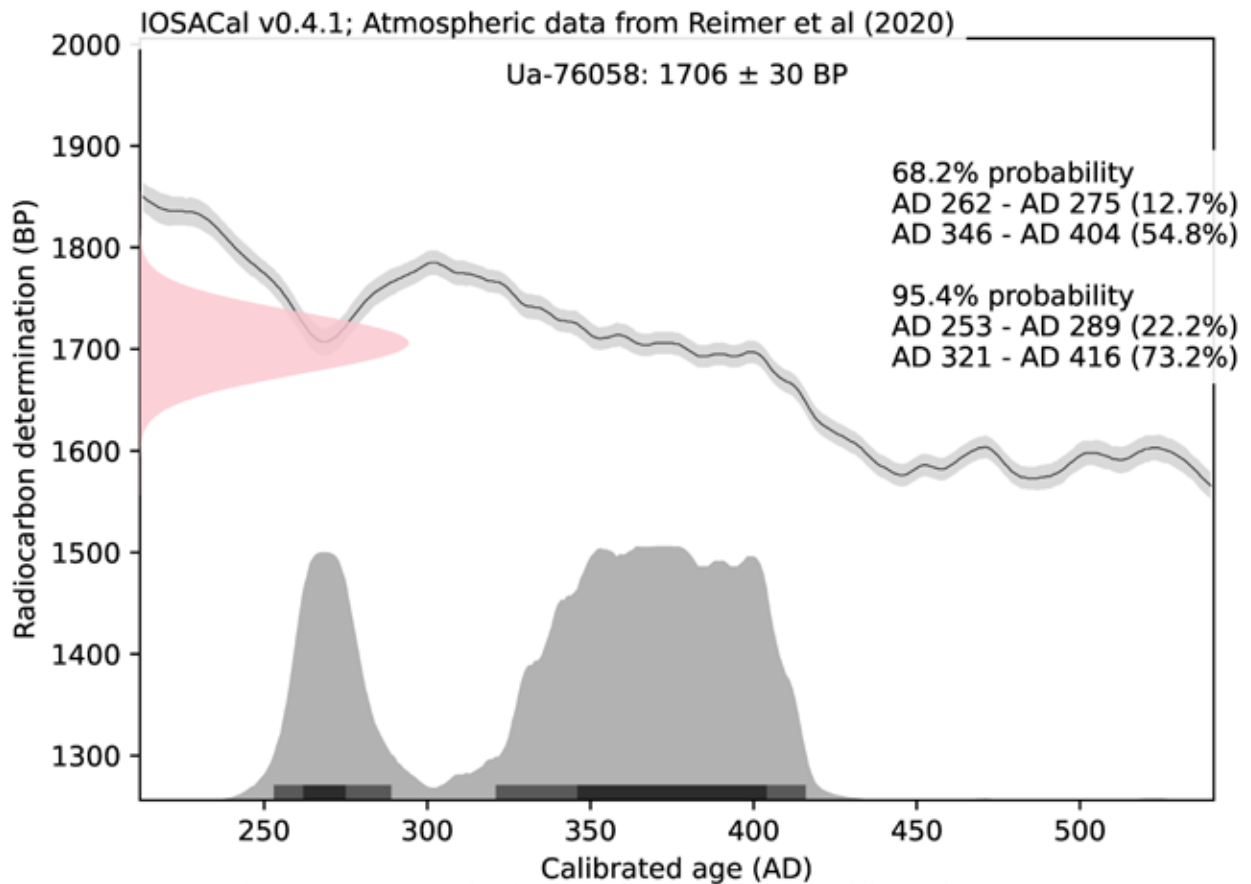
Maximilian Schmidt/Daniel Primetzhofer

Kalibreringskurvor

IOSACal v0.4.1; Atmospheric data from Reimer et al (2020)

UPPSALA
UNIVERSITET

Ångströmlaboratoriet
Tandemlaboratoriet

Kol-14 gruppen

Besöksadress:
Ångström Laboratoriet
Lägerhyddsvägen 1

Postadress:
Box 529
751 21 Uppsala

Telefon:
018 – 471 3124

Hemsida:
<http://www.tandemlab.uu.se>

E-post:
radiocarbon@physics.uu.se

Uppsala 2023-02-28

Erica Strengbom
Arkeologgruppen i Örebro AB
Radiatorvägen 11
702 27 ÖREBRO

Resultat av ^{14}C datering av makrofossil och träkol från P22011, Vilsta, Eskilstuna, Södermanland. (p 4887)

Förbehandling av makrofossiler:

- 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
- 0.5 % NaOH tillsätts (1 h, 60 °C). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ^{14}C -innehållet i acceleratorm förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 3, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

Förbehandling av träkol:

- Synliga rottrådar borttages.
- 1 % HCl tillsätts (10 h, under kokpunkten) (karbonat bort).
- 1 % NaOH tillsätts (10 h, under kokpunkten). Löslig fraktion fälls genom tillsättning av konc. HCl. Fällningen som till största delen består av humusmaterial, tvättas, torkas och benämns fraktion SOL. Olöslig del, som benämns INS, består främst av det ursprungliga organiska materialet. Denna fraktion ger därför den mest relevanta åldern. Fraktionen SOL däremot ger information om eventuella föroreningars inverkan.

Före mätningen av ^{14}C -innehållet i acceleratorm förbränns det tvättade och intorkade materialet, surgjort till pH 3, till CO_2 -gas som i sin tur grafiteras genom en Fe-katalytisk reaktion. I den aktuella undersökningen har fraktionen INS daterats.

RESULTAT

Labnummer	Prov	$\delta^{13}\text{C}_{\text{‰}}$ V-PDB	^{14}C ålder BP
Ua-77068	PM2416:2743	-24,0	1 566 ± 29
Ua-77069	PM2421 A1962	-24,0	2 484 ± 29
Ua-77070	PM2466 A2422	-25,7	2 434 ± 29
Ua-77071	PM2781 A712	-23,6	802 ± 29

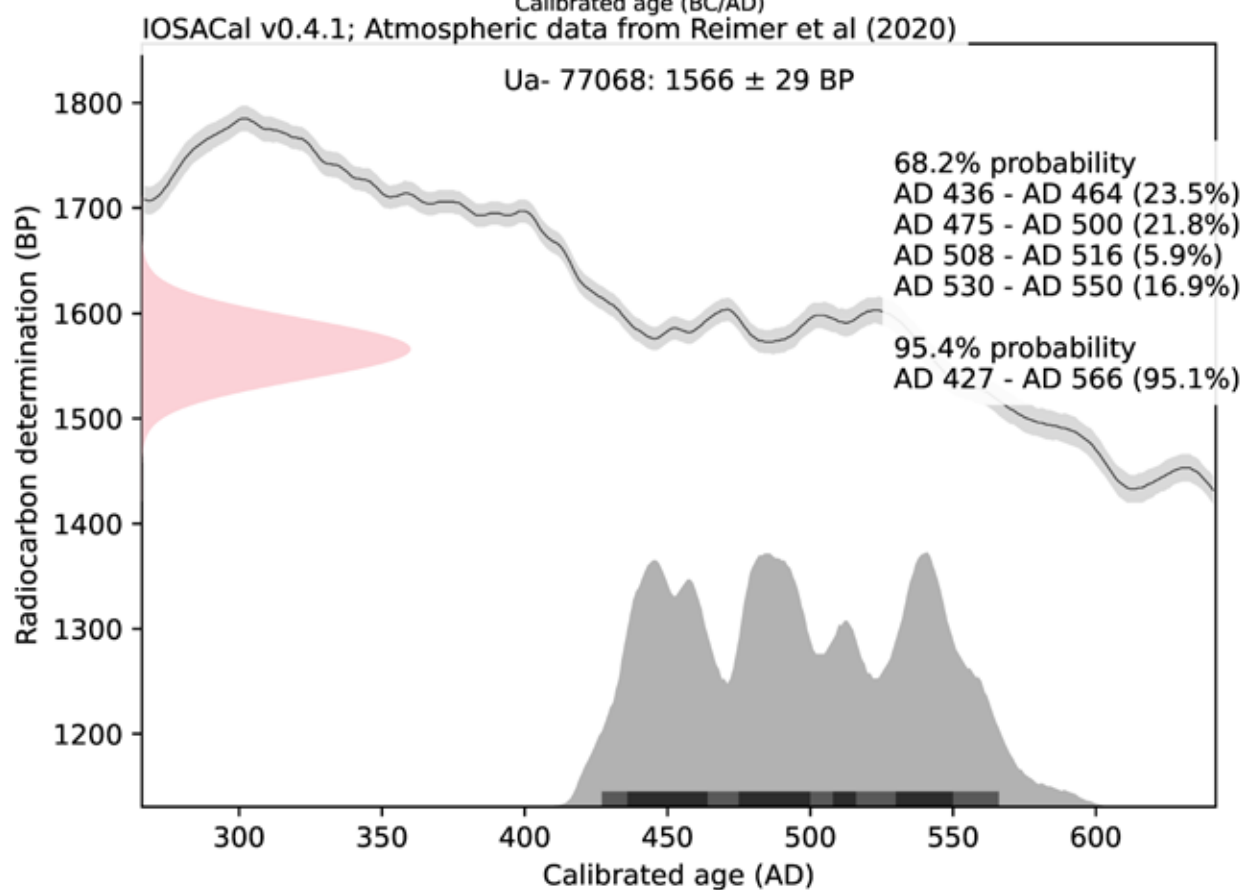
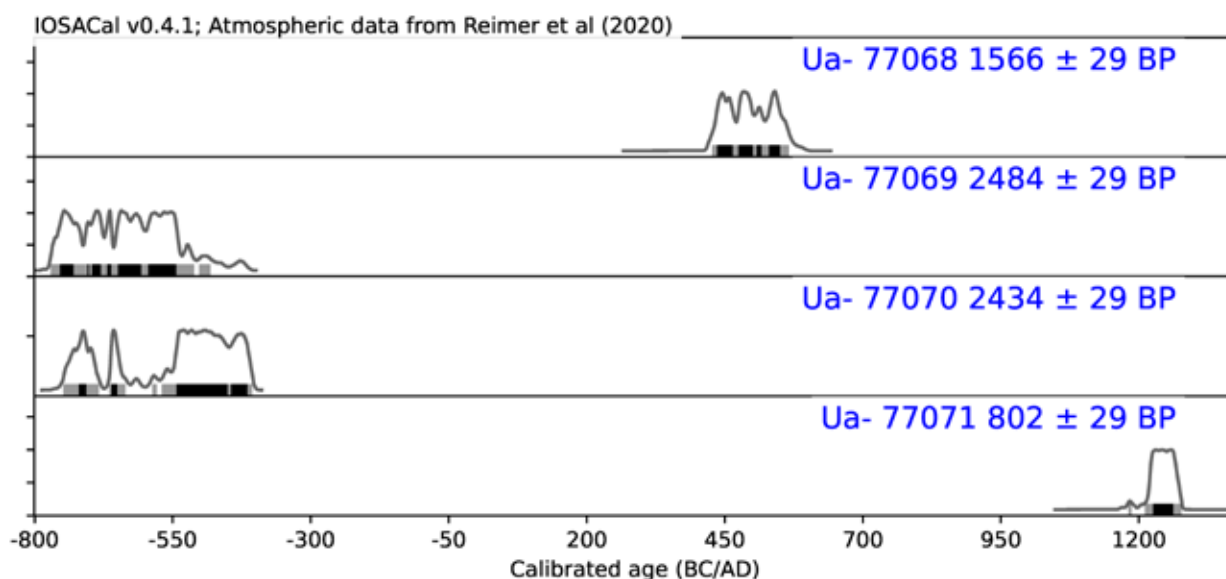
Med vänliga hälsningar

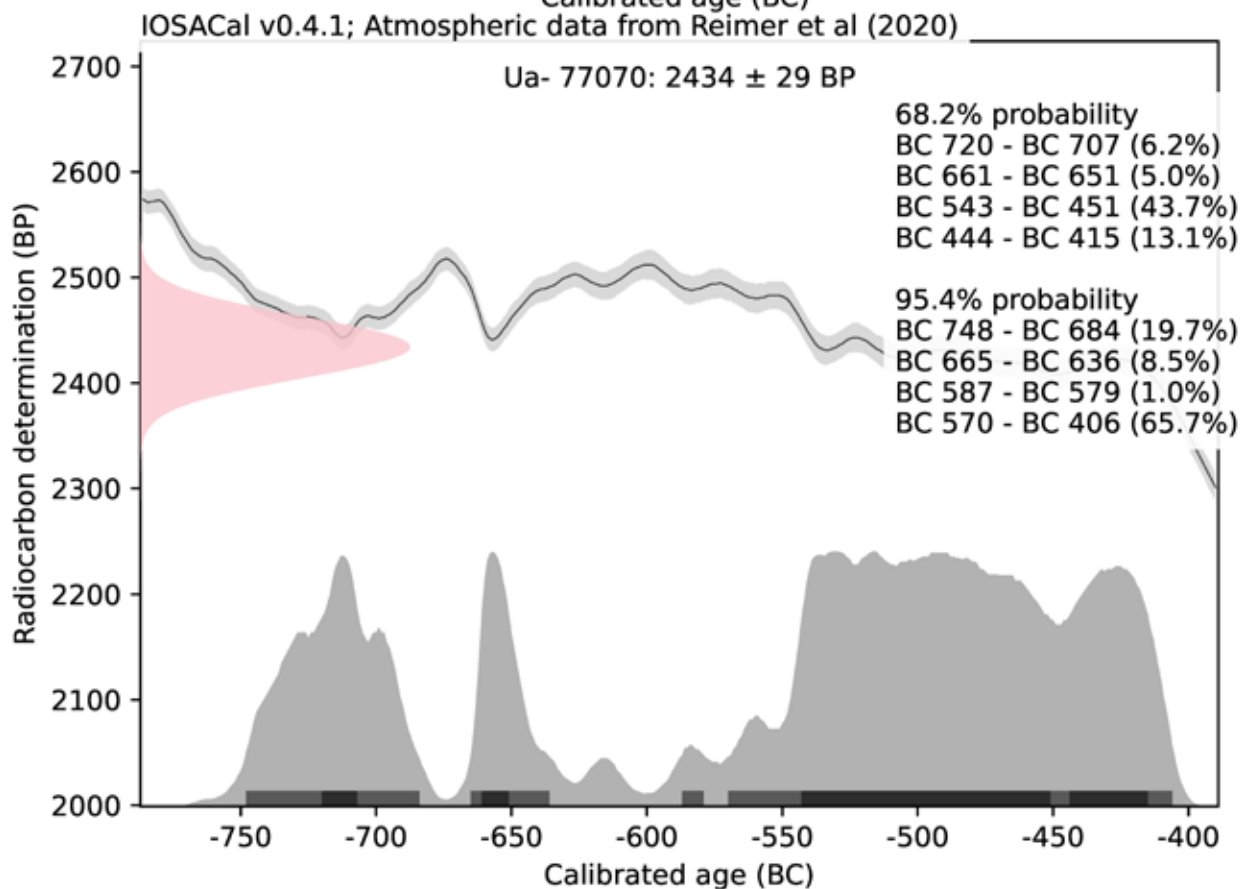
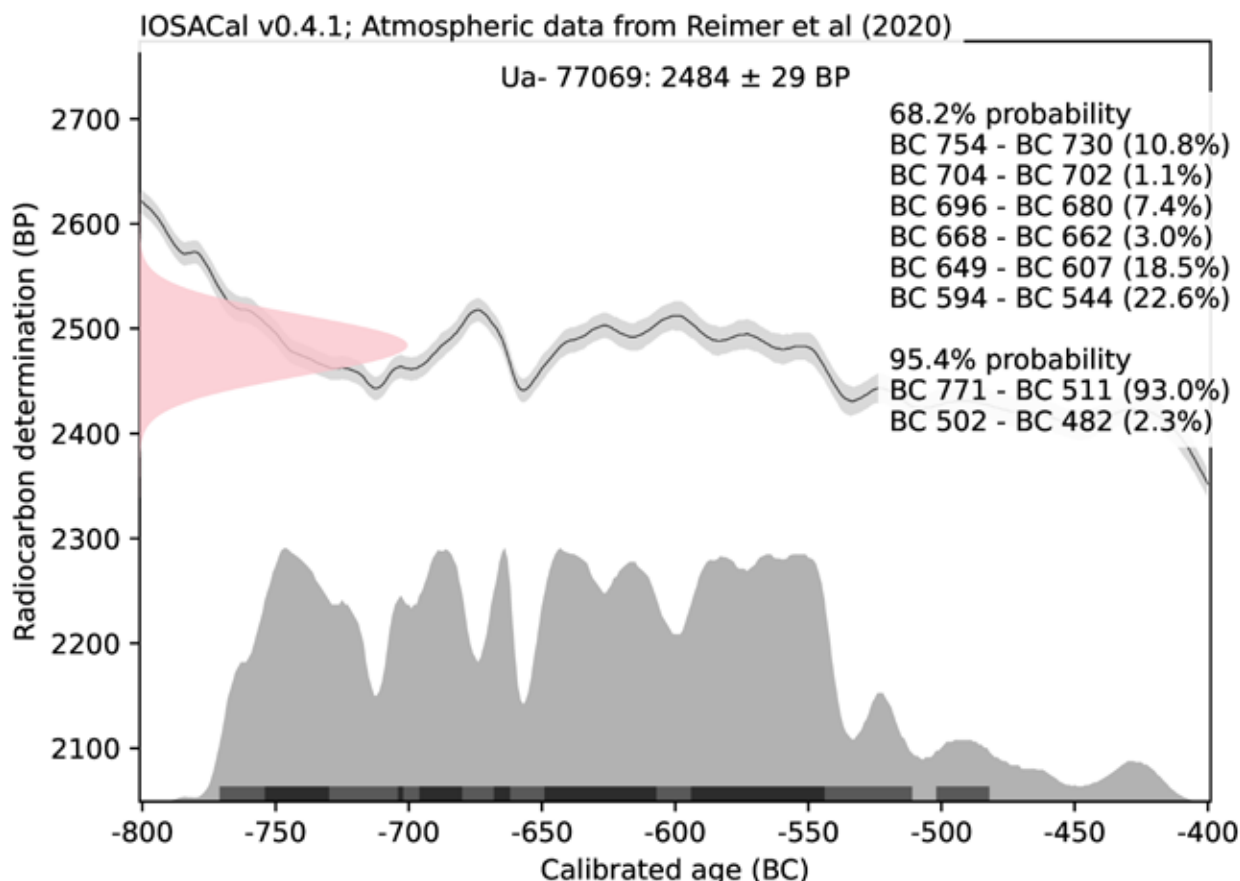
Maximilian Schmidt
Maximilian Schmidt
2023.03.01
10:03:50 +01'00'

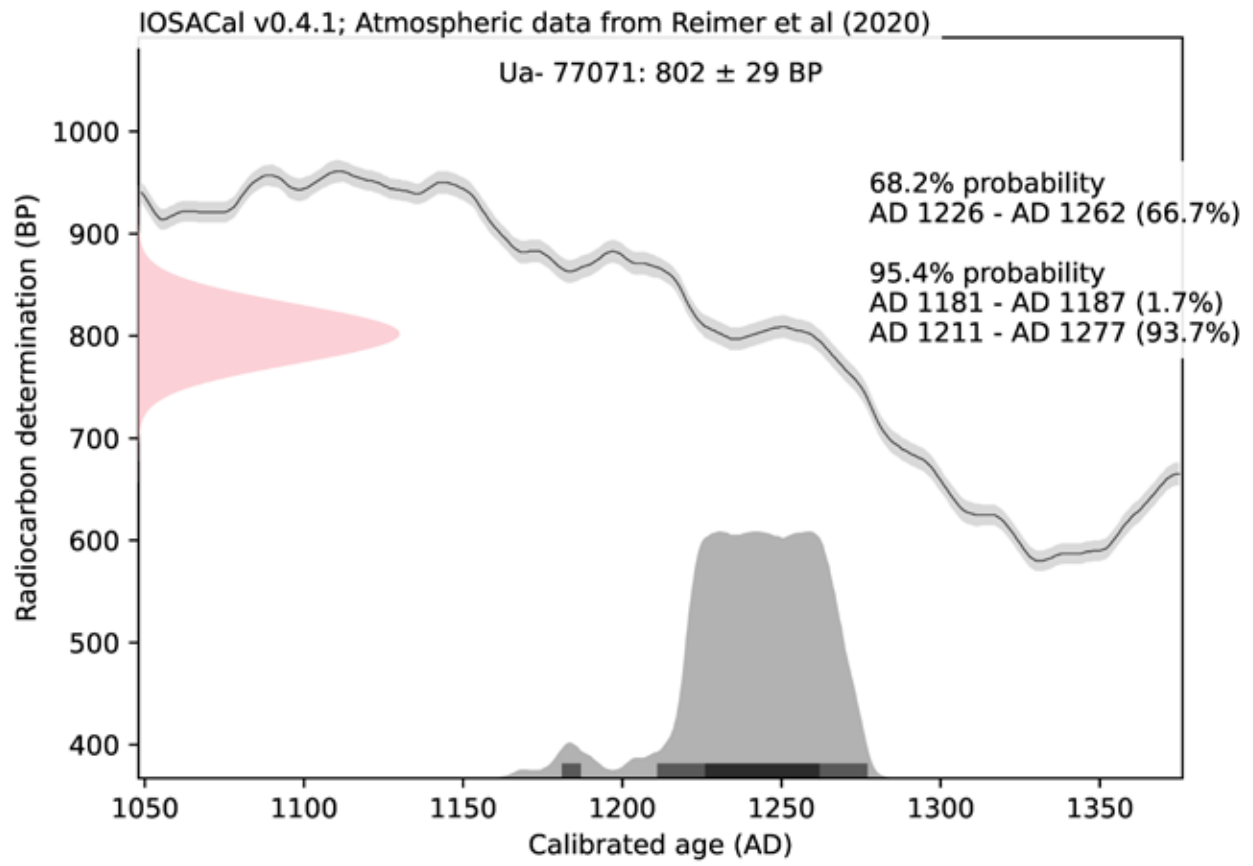
Maximilian Schmidt/Daniel Primetzhofner

Kalibreringskurvor

ARKEOBOTANISK ANALYS AV JORDPROV FRÅN VILSTA, ESKILSTUNA, SÖDERMANLAND

BESTÄLLARE: ARKEOLOGGRUPPEN PROJEKT 22011
ANALYS: STEFAN GUSTAFSSON 2023

Inledning

På uppdrag av Arkeologgruppen har Arkeologikonsult utfört en arkeobotanisk analys av 7 jordprov från en förundersökning i Vilsta, Eskilstuna, Södermanland. Den arkeobotaniska analysen omfattade i första hand förkolnad växtmakrofossilanalys men även vedartsbestämningar genomfördes.

Metod

Jordproverna floterades i vatten och det använda sället hade en maskstorlek av 02 millimeter. Det framfloterade materialet undersöktes under mikroskop med en förstoring av 4 till 600 gånger. Artbestämning gjordes med hjälp av referenslitteratur och referenssamling (bl.a. Berggren 1969/1981, Digital Seed Atlas of the Netherlands, Jacomet 2006, Schweingruber 1978/1990, Mork 1946, www.woodanatomy.ch).

Resultat

I proverna hittades endast en förkolnad kärna i anläggning 2743. Ytterligare fyra innehöll en del träkol. I anläggning 3138 hittades någon form av organiskt material och i anläggning 3721 påträffades slagglukande bitar som inte var magnetiska.

PM. NR.	A. NR.	SKALKORN	BJÖRK	TALL	OBESTÄMT ORGANISKT MATERIAL	SLAGGLIKNANDE MATERIAL
2751	2743	1	9	24		
2853	2788					
2781	712			13		
2446	2422		18			
3138	2908				1	
2421	1962			5		
3721	1724					FRAGMENT

Figur 1. Artlista.

Avsaknaden av hushållsavfall i form av förkolnat hushållsavfall tyder på att samtliga undersökta anläggningar låg en bit bort från boplatser och bebyggelse (Gustafsson 2021). Undersökningsområdet har nog nyttjats för andra aktiviteter än bosättning. Det skulle kunna vara aktiviteter som man valde att i utkanten av boplatser eller liknande

Litteratur

- BERGGREN, G. 1969. *Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions*. Part 2: Cyperaceae. Swedish natural Science Research Council, Stockholm.
- BERGGREN, G. 1981. *Atlas of seeds and small fruits of Northwest-European plant species with morphological descriptions*. Part 3: Salicaceae–Cruciferae. Swedish Museum of natural History, Stockholm.
- Gustafsson, S. 2021. Representativitet, ¹⁴C-dateringar och källkritik. I Evertsson, Lagerstedt och Sörman. Storgårdar, gravar och heliga hällar. Rapporten från Arkeologikonsult 2021:3168 sid 45-50.
- JACOMET, S. 2006. Identification of cereal remains from archaeological sites. Archaeobotany Lab, IPAS, Basel University. Opublicerat kompendium.
- Mork, E. 1946. *Vedanatomy*.
- SCHWEINGRUBER, F. H. 1978. *Microscopic Wood Anatomy*. Structural variability of stems and twigs in recent and subfossil woods from Central Europe. Zug, Switzerland.
- SCHWEINGRUBER, F. H. 1990. *Anatomy of European woods*. Paul Haupt förlag, Bern, Stuttgart, Wien.
- Hemsida, wood anatomy of Central European species: www.woodanatomy.ch
- Hemsida, Digital Seed Atlas of the Netherlands: <http://seeds.eldoc.ub.rug.nl/?pLanguage=en>

Bilaga 8. Keramikanalys

Keramiken i A809, F1:1-3, Vilsta, Sö, Eskilstuna
L1984:6660; L1985:6661

Leif Karlenby

F1:1

Kärl av tunnform, rak mynning med avrundad topp, något vågig i form. Cirka 1 cm under mynningen finns på en av mynningsbitarna en ristad linje som löper längs med mynningen. I övrigt är keramikbitarna inte dekorerade, ytan är slammad eller polerad. Kärlet är oxiderat bränt på utsidan med en beigebrun nyans; det är reducerat bränt på insidan. Där finns också förkolnade organiska rester, förmodligen från mat.

Kärlets diameter kan uppskattas till cirka 20-22 cm vid mynningen, 25 centimeter på bredaste stället (cirka 1/3 ned från mynningen) samt förmodligen runt 20 cm vid botten. Inga bitar från botten finns i materialet men de bör ha varit platt. Eftersom relativt få bitar har bevarats är det svårt att bedöma höjden, men utifrån de mått som gått att beräkna är det troligt att kärlet kan ha varit cirka 30 cm högt.

Den vågräta dekorlinjen vid mynningen kan utgöra en reminiscens av tidigare keramik-kärl som haft en vulst längs mynningen; en enkel markering av något som börjar gå ur tiden

Kärlet bedöms vara av Erikssons typ "kärl med slät eller grov yta" – servis under bronsålder period II-IV (VI) (Eriksson 2009:332 f, nr 25). Trolig datering övergången senneolitikum-bronsålder.

F1:2

Kärl av tunnform, inga mynningsbitar bevarade, en bit från nedre delen vid botten. Övriga är bukbitar. Oxiderad bränning med orange färg, insidan oxiderad bränning. Utsidan slammad eller struken. Diameter vid mynning uppskattad till 116-18 cm, runt 20 cm vid 1/3 av kärlets höjd som bör vara cirka 20 cm. Bottens diameter är smalare, kanske cirka 14-15 cm. Godsets tjocklek är 8-13 mm.

Bitar från den övre delen av buken är dekorerad med enkla, lodräta linjer. Typen har vanligen en vulst eller, som F1:1 ovan, en markerad diminutiv vulst.

Dekorationen är en urartad reminiscens av tidigare dekor under senneolitisk tid, som i sin tur kan ses som en "urvattnad" variant av stridsyxepriodens mer intrikat dekorerade kärl (Graner & Larsson 2005; Karlenby 2010:142)

Kärlet bedöms vara av Erikssons typ "kärl med slät, polerad eller grov yta" – servis under SN B-bronsålder period I/II (Eriksson 2009:326 f, nr 10-11). Trolig datering övergången senneolitikum-bronsålder

F1:3

Överblivna skärivor från de ovan beskrivna kärnen. Flertalet är spjälkade och för små för att kunna bidra till kärrekonstruktionerna. Sammanlagt 400 gram.

Referenser

Graner, G. & Larsson, Å.M. Tredje gruppen och andra blandformer. Keramiska traditioner och strategier vid slutet av mellanneolitikum. I Holm, J. (red). Neolitiska nedslag – arkeologiska uppslag. *Riksantikvarieämbetet Arkeologiska undersökningar Skrifter No 59*. Stockholm.

Karlenby, L. 2010. Pottery in the well – The Significance of Late Neolithic/Early Bronze Age Decorated Pottery in East Sweden. I Martinsson-Wallin, H. (red): *Baltic Prehistoric Interactions and Transformations: The Neolithic to the Bronze Age*. Gotland University Press 5. Visby. s 141-152

Keramik F1:1

Arkeologgruppen AB

RAPPORT 2023:27

